

- संस्थापक -

स. मोतीभाऊ कोटेचा

प्रेरणा स्थान

स. श्रीमती पदम्बाई कोटेचा

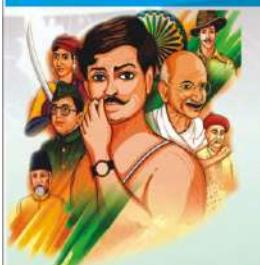
श्री सरस्वती विद्याप्रसारक मंडळ संचलित,

श्रीमती पदम्बाई कपूरचंदजी कोटेचा महिला महाविद्यालय, भुसावळ.

पद्धत

वार्षिक नियतकालिक २०२०-२१

आज़ादी का
अमृत महोत्सव

लसीकरण करून घ्या
मास्क परिधान करा
कोरोना नियमांचे पालन करा

With Best Compliment from

KOTECHA GROUP

Specialist in Following works :

1. Manufacturers of Prestressed Concrete Pipes.
2. Construction of Major Water Suppl Project's (incl. Civil, Elect. & Mech. Work's on turnkey Basis)
3. Construction of Major Life Irrigation Schem's (incl. Civil, Elect. & Mech. Work's on turnkey Basis)
4. Construction of Roads, Bridge's etc.
5. Construction of Building's Pump house & other civil Structures.
6. Infrastructure Development Projects.

TAPI PRESTRESSED PRODUCTS LTD.

Factory : Gat no.537, Bank of Tapi River, Anjale Shivar,Tal. Yawal,Dist. Jalgaon
Mob. 98223 27977 , E-mail :tapi@tapips.com , website:www.tapips.com

Register Office: 1st floor, F-2, Metropol Building , Adjcent to Inox Theater, Bund Garden,
Koregaon Park, PUNE - 411 055 ,Tel.020-66047831/32/33.

॥ विद्या विनयेन शोभते ॥

श्री सरस्वती विद्या प्रसारक मंडळ संचलित

कॉटेचा महिला महाविद्यालय, भुसावळ

पदम्

वार्षिक नियतकालिक २०२०-२१

* प्रकाशक *

प्राचार्या डॉ. सौ. मंगला साबद्रा

उपप्राचार्य डॉ. सौ. शिल्पा पाटील

उपप्राचार्य डॉ. जे. व्ही. धनवीज

* प्रमुख संपादक *

प्रा. डॉ. हेमंत पी. नारखेडे

* संपादक मंडळ *

प्रा. डॉ. व्ही. एस. पाटील

प्रा. सौ. दिपाली आर. पाटील

प्रा. डॉ. गिरीष कोळी

प्रा. सचिन पंडीत

* नियतकालिक प्रतिनिधी *

कृ. पायल साखरे

पदम् - २०२०-२१

पदम् नियतकालिकासंबंधी केन्द्र सरकारच्या नियमानुसार घावयाची माहिती (१९५६ चे नियम ८, नमुना-४)

प्रकाशन स्थळ	-	श्रीमती प. क. कोटेचा महिला महाविद्यालय, भुसावळ.
प्रकाशनाची मुदत	-	वार्षिक
मुद्रकाचे नांव व राष्ट्रीयत्व	-	सौ. आशादेवी एम. लाहोटी प्रोप्रा. जगदंबा एन्टरप्रायजेस, (प्रिंटिंग प्रेस, ऑफसेट) भुसावळ.
पत्ता	-	राजेन्द्र रोड, बाजार वार्ड, भुसावळ
प्रकाशकाचे नांव व राष्ट्रीयत्व	-	प्राचार्या डॉ. सौ. मंगला साबद्रा
पत्ता	-	भारतीय
	-	श्रीमती प. क. कोटेचा महिला महाविद्यालय, भुसावळ.
संपादकाचे नांव व राष्ट्रीयत्व	-	प्रा. डॉ. हेमंत प्रभाकर नारखेडे
पत्ता	-	भारतीय
	-	श्रीमती प. क. कोटेचा महिला महाविद्यालय, भुसावळ.
मालकाचे नांव व पत्ता	-	श्रीमती प. क. कोटेचा महिला महाविद्यालय, भुसावळ.

मी प्राचार्या डॉ. सौ. मंगला साबद्रा असे प्रकट करते की, वर दिलेला तपशील माझ्या माहितीप्रमाणे व विश्वासाप्रमाणे बरोबर आहे.

प्राचार्या डॉ. सौ. मंगला साबद्रा

या नियतकालिकात प्रकाशित झालेल्या लिखाणातील विचारांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.

सौ. आशादेवी एम. लाहोटी
मुद्रक

प्रा. डॉ. हेमंत प्र. नारखेडे
प्रमुख संपादक

प्राचार्या डॉ. सौ. मंगला साबद्रा
प्रकाशक

* Vision *

“Enrichment of Women through Quality Higher Education for Better Society and Stronger Nation”.

* Mission *

“Providing Quality Higher-Education to the Women to equip them with Modern Views and knowledge along with Social Commitment and to Bring them to the Main Stream for Building Better Society and Stronger Nation”.

* Goals and Objectives *

To Impart Quality Higher Education to the Women.

To Bring the Women to the Main Stream of the Society.

To Broaden the Vision of the Women.

To Promote Research and Research attitude among the Students and Teachers.

To develop Social Values and Sense of Commitment among the Students.

To Provide Better Opportunities to the Women for Education and Career development.

To Improve the Role and Involvement of Women in Building Better Society and Stronger Nation.

संपादकीय .....

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ चे वार्षिक नियतकालिक ‘पदम्’ आपल्या हाती देतांना आनंद होत आहे. आपल्या विचारातून प्रगट झालेल्या भावना मनाला स्पर्श करणाऱ्या आहेत. आवडलेल्या वैचारिक साहित्याचे संकलन, देशासमोरील समस्यांना धैर्याने स्विकारत पुढे जाण्याचा विचार धैर्यशील आहे. पदम् या वार्षिक नियतकालिकातून आपण केलेल्या साहित्यिक अभिरुचीचे प्रगटीकरण त्यातून आपल्यात दडलेल्या साहित्यकाराची ओळख पटते.

यासोबत शैक्षणिक प्रगतीचा अहवाल, विविध उपक्रमात व खेळात घेतलेला सहभाग, आपल्यातील अष्टपैलू व्यक्तिमत्वाची जाणीव होते. महाविद्यालयात वर्षभरात झालेल्या कार्यक्रमाची क्षणचित्रे याची पुन्हा आठवण झाल्याशिवाय राहत नाही. उत्कृष्ट निकालाची परंपरा आपण कायम ठेवल्याने आम्हाला त्याचा मनस्वी आनंद आहे.

या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयातील प्राध्यापकांनी आपल्या विभागाद्वारे राबविलेल्या उपक्रमाची माहिती यातून होते. आपले ज्ञान अद्यावत करून त्यांचा फायदा विद्यार्थीनींना व्हावा, यासाठी विविध उपक्रमात त्यांनी घेतलेला सहभाग व सामाजिक बांधीलकीची माहिती अहवालातून होते. मान्यवरांच्या महाविद्यालयाला दिलेल्या भेटी व शुभेच्छा प्रेरणादायी ठरणाऱ्या व प्रेम व्यक्त करणाऱ्या आहेत.

महाविद्यालयाच्या सर्वांगिण प्रगतीचा आलेख संस्थेच्या मा. अध्यक्षा व व्यवस्थापक मंडळाच्या सर्व सन्माननीय सदस्यांची प्रेरणा, प्राचार्या यांचे मार्गदर्शन, उपप्राचार्य व संपादक मंडळ, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी तसेच आपल्या सर्वांच्या सहकार्याने अंक रूपाने आपल्या हाती देवू शकतो याचा आनंद आहे.

या अंकाच्या प्रकाशनात जगदंबा ऑफसेटचे व्यवस्थापक श्री. मनोहर कवळे व डी.टी.पी. ऑपरेटर श्री. किशोर नरवाडे आणि इतर कर्मचारी वर्ग यांचे अनमोल सहकार्य लाभले. त्यांनी कमी वेळात अचूक पद्धतीने व आकर्षक रूपाने मांडणी करून दिली.

या अंकात जे काही म्हणून चांगले आहे ते आपले आहे. यात अनावधानाने काही त्रुटी राहिल्या असतील तर त्या आमच्या आहेत. त्या आपण उदार अंतःकरणाने स्वीकाराव्यात ही विनंती. आपल्या भावी आयुष्यासाठी मनःपूर्वक शुभेच्छा !

धन्यवाद !!!

प्रा. डॉ. हेमंत पी. नारखेडे
(संपादक)

मा. अध्यक्षांचे मनोगत.....

आपल्या ‘पदम्’ नियतकालिकाच्या माध्यमातून आपल्याशी संवाद साधतांना मनस्वी आनंद होत आहे. ‘पदम्’ मध्ये आपण आपल्या साहित्यिक विचारातून मांडलेल्या वैचारिक भूमिका खरोखरंच अभिनंदनास पात्र आहे.

२१ व्या शतकात स्त्रीने स्वतःची शक्ती ओळखली आहे. मुली शिकून काय करणार ? शेवटी तिला चूल आणि मूळच तर सांभाळायचे आहे अशा रुढीवादी परंपरा झुगारून शिक्षण घेणे ही मानसिकता स्विकारून उच्च शिक्षणासाठी मुली लहान-लहान खेड्यापासून मोठ्या शहरांमध्ये येऊन राहणे, आपली ओळख निर्माण करणे त्यामुळे त्यांचा आत्मविश्वास अधिक वाढत आहे.

तंत्रज्ञानाच्या या जगात प्रयत्नावर श्रद्धा ठेवून कष्ट करण्याची जिद्द मनाशी बाळगणाच्या आणि स्वकर्तृत्वावर विश्वास असणाच्या विद्यार्थिनींना त्यांच्या इच्छित ध्येयार्पर्यंत पोहोचवण्या बरोबरच त्यांचे उज्ज्वल भवितव्य घडविण्यासाठी त्यांना योग्य मार्गदर्शन करून त्यांच्या सर्वांगिन विकासासाठी महाविद्यालय कटिबंध आहे.

आपल्या महाविद्यालयाने तुमच्यासाठी विविध सोयी सुविधा पुरविल्या आहेत त्याचा फायदा घेऊन विद्यार्थिनींनी स्वबळावर उभे राहून स्व. मा. मोतीभाऊ कोटेचा यांचे स्वप्न साकार करावे हीच अपेक्षा. संस्थेचे सर्व सन्माननीय सदस्य, प्राचार्य, प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी वृंद तुमच्या विकासासाठी समर्थपणे प्रयत्नशील आहे.

तुमच्या यशस्वी वाटचालीसाठी मनःपूर्वक शुभेच्छा !

श्रीमती पदमा कोटेचा

अध्यक्षा

श्री सरस्वती विद्या प्रसारक मंडळ, भुसावळ.

मा. प्राचार्यांचे मनोगत .....

लाडक्या लेकींनो !

आधुनिक शिक्षणाबरोबरच प्रत्येकाला आपल्यामध्ये असलेल्या सुप्त गुणांची ओळख होणे म्हणजे खरे शिक्षण आहे. शिक्षण ही जगण्याची गुरुकिल्ली आहे. शिक्षणापासुन आपण आपणांस वेगळे करू शकत नाही.

कोविड-१९ च्या उद्भवलेल्या परिस्थितीमुळे आपण ऑनलाईन माध्यमातून शिक्षण घेतलं यासाठी कष्ट, जिद्द आणि आत्मविश्वास या जोरावरच हे कार्य होऊ शकले. भाकरीची शिदोरी जशी आपली भूक भागवते, पाणी जसं आपली तहान भागवते तसे ज्ञान आपल्याला बुध्दीचे भरण-पोषण करत असते. शिक्षण आणि जीवन याचा सुसंगत मेळ घालून शिक्षणातून सर्वोत्तम जीवनशैलीचा स्वीकार विद्यार्थींनी करावा यासाठी महाविद्यालयातील प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचारी सातत्याने प्रयत्नशील आहे.

संस्थेच्या अध्यक्षा तसेच सर्व सन्माननिय सदस्य यांचे सतत लाभणारे मार्गदर्शन व सहकार्य यासाठी माझ्या मनात नेहमीच कृतज्ञतेचा भाव आहे. प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांची सचोटी ही आपली ताकद आहे. या सर्वांच्या सातत्यपूर्ण प्रयत्नांतून साकारलेल्या सर्व सुविधांचा उपयोग करून स्वतःच्या व्यक्तिमत्वाला अधिकाधिक पैलू पाडण्यासाठी प्रयत्नशिल राहा.

आपल्या भावी आयुष्यासाठी खुप-खुप शुभेच्छा !

प्रा. डॉ. सौ. मंगला साबदा

प्राचार्या
श्रीमती प. क. कोटेचा महिला महाविद्यालय,
भुसावळ

A Grade
(NAAC Re-Accredited)
3rd Cycle

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon

Umavinagar, Jalgaon-425001 (Maharashtra) INDIA
(formerly North Maharashtra University, Jalgaon)

Prof. P. P. Patil
Ph.D., F.M.A.Sc.

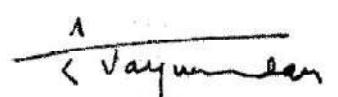
VICE-CHANCELLOR

MESSAGE

I am happy to know that the Annual College Magazine "Padam" is going to be published.

Annual Magazine is a platform where the students, the teachers and the staff have access to express their ideas and views. It provides an appropriate forum to the students to develop their skills and exhibit their hidden talent. I am sure that this year also the information contained in the magazine will be in-depth and give valuable insights to the readers and students.

My best wishes to the Annual Magazine "Padam".

(Prof. E. Vayunandan)
Actg. Vice-Chancellor

मान्यवरांत्या ऑनलाईन भेटी

१.	डॉ. भास्कर बी. इदगे	शास्त्रज्ञ, राष्ट्रीय रासायनिक प्रयोगशाळा, पुणे
२.	डॉ. अशोक पी. गिरी	शास्त्रज्ञ, राष्ट्रीय रासायनिक प्रयोगशाळा, पुणे
३.	डॉ. कनन प्रविण पुरोहित	पेटंट एजंट, जळगांव
४.	प्रा. बी. व्ही. पवार	रजिस्ट्रार, क.ब.चौ.उ.म.वि., जळगांव
५.	प्रा. विवेकमणी त्रिपाठी	एशियन भाषा अध्ययन केंद्र ग्वांगडोंग, चीन
६.	डॉ. धनंजय चौधरी	प्रताप कॉलेज, अमळनेर
७.	डॉ. मनिषा देशमुख	संगणक विभाग, क.ब.चौ.उ.म.वि., जळगांव
८.	श्री. अजित चहाळ	युनिक अकॅडमी, पुणे
९.	श्री. नवनाथ गायकवाड	संमोहन तळा, पुणे
१०.	प्रा. विकास सपकाळे	नंदुरबार
११.	प्राचार्य डॉ. एच. एम. पाटील	कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, भडगाव
१२.	कुमारी महिमा सोनी व दिव्यानी सोनी	योग तळा
१३.	प्रा. एस. ए. पाटील	कला व विज्ञान महाविद्यालय, ऐनपूर
१४.	डॉ. अर्चना खानापूरकर	भुसावळ
१५.	सौ. सीमा पाटील	योग शिक्षक, भुसावळ

***

॥ विद्या विनयेन शोभते ॥

श्री सरस्वती विद्या प्रसारक मंडळ संचलित

.....* महाविद्यालयाची ठळक वैशिष्ट्ये *.....

- * उ.म.वि. क्षेत्रातील महिलांचा सर्वांगिण विकास व सबलीकरणासाठी कटिबद्ध असलेले एक अग्रगण्य महिला महाविद्यालय.
- * कला, वाणिज्य व विज्ञान या तीनही शाखांचे पदवी व पदव्युत्तर अभ्यासक्रम उपलब्ध.
- * सुरक्षित, सुसज्ज कॅम्पस् मध्ये मुलींसाठीचे स्वतंत्र वसतिगृह.
- * सुसज्ज ग्रंथालय, प्रयोगशाळा आणि आधुनिक यंत्रणेद्वारे सुसज्ज 'जिम'.
- * कॉम्प्युटर, बायो टेक्नॉलॉजी, आय. टी., इलेक्ट्रॉनिक्स यासारख्या जॉब ओरिएन्टेड कोर्सेसची सुविधा उपलब्ध.
- * स्वतंत्र अद्यावत संगणक प्रयोगशाळा.
- * सर्वोत्तम निकालाची आदर्श परंपरा.
- * सर्व प्रकारच्या शिष्यवृत्ती आणि आर्थिक सवलती तसेच विविध प्रोत्साहनपर पारितोषिके.
- * प्रत्येक विद्यार्थिनीकडे लक्ष देण्यासाठी 'शिक्षक पालकत्व' योजना.
- * यु.जी.सी. मान्यताप्राप्त व्यवसायाभिमुख अड-ऑन कोर्सेस उपलब्ध.
- * स्नेहसंमेलन, युवांग, अविष्कार व विविध मंडळांमार्फत विद्यार्थिनींच्या कला कौशल्यांना वाव.

* Vision *

"Enrichment of Women through Quality Higher Education
for Better Society and Stronger Nation".

श्री. सरस्वती विद्या प्रसारक मंडळ, भुसावळ

तृप्ति बिल्डिंग, तापी नगर, भुसावळ जि. जळगांव (र.न.एफ /४४६/जळगांव)

संस्था कार्यकारणी सभासद कार्यकाळ २०२०-२०२१ ते २०२४-२०२५

अ.क्र.	नाव	पद
१.	श्रीमती पदमा मोतीलाल कोटेचा	अध्यक्षा
२.	श्री. चैनसुख मदनलाल संचेती	उपाध्यक्ष
३.	श्री. संजय सुरेशचंद्र सुराणा	सचिव
४.	श्री. सुगनचंद्र जवरीलाल सुराणा	मॅनेजिंग ट्रस्टी
५.	श्री. राधेशाम बिरदीचंद्र लाहोटी	कोषाध्यक्ष
६.	श्री. मुलचंद्र गुलाबचंद्र लाहोटी	सभासद
७.	सौ. अनिता प्रियेश संघवी	सदस्या
८.	श्री. दिपेश मोतीलाल कोटेचा	सभासद
९.	श्री. रमेश सिताराम शिंदे	सभासद
१०.	सौ. मोनिका दिपेश कोटेचा	सदस्या
११.	सौ. ज्योती सतिष संघवी	सदस्या
१२.	डॉ. श्री. संदिप शांतीलाल जैन	सभासद
१३.	सौ. निरंजना हर्षवर्धन शहा	सदस्या
१४.	श्री. नंदलाल चंपालाल मंडलेचा	सभासद
१५.	श्री. निर्मलकुमार लालचंद्र भटेवरा	सभासद
१६.	श्री. शिरीष सुशिलकुमार नाहाटा	सभासद
१७.	श्री. महेंद्र मोहनलाल चोरडिया	सभासद
१८.	डॉ. श्री. प्रकाश कपुरचंद्र कोटेचा	सभासद
१९.	सौ. ललिता महेंद्र चोरडिया	सदस्या
२०.	श्री. प्रशांत रमेशचंद्र नाहार	सभासद
२१.	श्री. प्रशांत मोहनलाल अग्रवाल	सभासद
२२.	श्री. मोहन बी. अग्रवाल	आमंत्रित सल्लागार
२३.	श्री. जयंती एस. सुराणा	आमंत्रित सल्लागार

* कॉलेज कार्यकारिणी सभासंदर्भ *

अ.नं.	नाव	पद
१)	मा. श्रीमती. पदमा मोतीलाल कोटेचा	अध्यक्षा
२)	मा. श्री. संजय सुरेशचंद्र सुराणा	सचिव
३)	मा. श्री. राधेश्याम बिरदीचंद्र लाहोटी	कोषाध्यक्ष
४)	मा. श्री. नंदलाल चंपालाल मंडलेचा	सभासद
५)	मा. श्री. शिरीष सुशिलकुमार नाहाटा	सभासद
६)	मा. डॉ. संदीप शांतीलाल जैन	सभासद
७)	मा. श्री. दिपेश मोतीलाल कोटेचा	सभासद
८)	मा. सौ. ज्योती सतीष संघवी	सदस्या
९)	मा. सौ. ललिता महेंद्र चोरडिया	सदस्या
१०)	मा. श्री. जयंत चांदमल पुनमिया	सभासद
११)	मा. श्री. निरंजन रामधन शर्मा	सभासद
१२)	मा. डॉ. सौ. मंगला आ. साबद्रा	प्राचार्य

* कनिष्ठ महाविद्यालय शालेय समिती *

अ.नं.	नाव	पद
१)	मा. श्रीमती. पदमा मोतीलाल कोटेचा	चेअरमन
२)	मा. श्री. संजय सुरेशचंद्र सुराणा	सदस्य
३)	मा. श्री. भानुदास मोतीराम चौधरी	सदस्य
४)	मा. श्री. प्रशांत मोहनलाल अग्रवाल	सदस्य
५)	मा. श्री. निरंजन रामधन शर्मा	सदस्य

विनाय अमितालन

स्व. श्रीमती पदम्बाई कपूरचंदजी कोटेचा
(स्वर्गवास दि. २५/०५/१९९५)

कुछ नहीं चाहिये तुम्हारा आशीष ही काफी है ।
तुम दिल में बसे रहो ये अरमान ही काफी है ॥
हम तुम्हे कभी भी भुल नहीं सकते ।
आपका हमारे लिये यह एहसान ही काफी है ॥

आमचे प्रेहणाल्यथान

समाज चिंतामणी, जैन रत्न

मा. आ. श्री. सुरेशदादा जैन (जळगांव)
(माजी उच्च व तंत्र शिक्षण मंत्री, महाराष्ट्र राज्य)

भावपूर्ण आदर्शजल्दी....

संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष

स्व. मोतीभाऊ कपूरचंद्रजी कोटेका

आपल्या तत्वांशी एकनिष्ठ होतात तुम्ही....

अथक प्रयत्नांनी माणसं घडविलीत तुम्ही..

सर्वांच्या हृदयावर राज्य केलेत तुम्ही..

आपुलकीचा व मायेचा आधारस्तंभ होतात तुम्ही..

शेवटच्या श्वासापर्यंत माणसं जपलीत तुम्ही..

म्हुणच देवाला सुद्धा आवडलात तुम्ही।

श्री सरस्वती विद्याप्रसारक मंडळ, भुसावळ
संस्था कार्यकारिणी सभासद

मा. श्रीमती पद्मा
मोतीलाल कोटेचा
अध्यक्षा

मा. श्री चैतनसुख
मदनलाल संचेती
उपाध्यक्ष

मा. श्री. संजय
सुरेशचंद्र सुराणा
सचिव

मा. श्री. सुगनचंद्र
जवरीलाल सुराणा
मॅनेजिंग ट्रस्टी

मा. श्री. राधेश्याम
बिरदीचंदजी लाहोटी
कोषाध्यक्ष

मा. श्री. मुलचंद
गुलाबचंद लाहोटी
सदस्या

मा. सौ. अनिता
प्रियेश संघवी
सदस्या

मा. श्री. दिपेश
मोतीलाल कोटेचा
सदस्य

मा. श्री. रमेश
सिताराम शिंदे
सदस्या

मा. सौ. मोनिका
दिपेश कोटेचा
सदस्या

मा. सौ. ज्योती
सतीश संघवी
सदस्या

मा. डॉ. श्री. संदीप शांतीलाल
जैन
सदस्या

श्री सरस्वती विद्याप्रसारक मंडळ, भुसाबळ
संस्था कार्यकारिणी सभासद

मा. सौ. निरंजना
हर्षवर्धन शहा
सदस्य

मा. श्री. नंदलाल
चंपालाल मंडलेचा
सदस्य

मा. श्री. निर्मलकुमार
लालचंद भटेवरा
सदस्य

मा. श्री. शिरीष
सुशिलकुमार नाहाटा
सदस्य

मा. श्री. महेन्द्र
मोहनलाल चौरडिया
सदस्य

मा. डॉ. श्री. प्रकाश
कपुरचंदजी कोटेचा
सदस्य

मा. सौ. ललिता
महेन्द्र चोरडिया
सदस्य

मा. श्री. प्रशांत
रमेशचंद्र नाहार
सदस्य

मा. श्री. प्रशांत
मोहनलाल अग्रवाल
सदस्य

मा. श्री. मोहनलाल
बन्सीलाल अग्रवाल
आमंत्रित सल्लागार

मा. श्री. जयंतीलाल
शान्तीलाल सुराणा
आमंत्रित सल्लागार

कृशल नेतृत्व

प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा

प्रा.डॉ.एस.सी.पाटील
उपप्राचार्य

प्रा.डॉ.जे.व्ही.धनविज
उपप्राचार्य

प्रा.एस.एच.चौधरी
पथविक्षक कनिष्ठ विभाग

श्री.अतुल जैन
प्र. कार्यालय अधिक्षक

मराठी विभाग

साहित्य म्हणजे 'अमर शब्द'. असामान्य शब्दांत सांगितलेला अलौकिक विचार म्हणजे साहित्य. शब्द हा साहित्याचा देह. विचार किंवा भावना हा त्यांचा आत्मा. साहित्याची व्याख्या आजकाल आपण फार पातळ केली आहे. जे लिहिले जाते, छापले जाते किंवा बोलले जाते ते साहित्य असे आपण मानतो. जन्माला येतो तो मनुष्य असे म्हणण्यासारखे हे आहे. साहित्याची पदवी फार मोठी आहे. शब्दांत विचारांचे किंवा भावनेचे चिरंतनत्व असल्याखेरीज त्याचा साहित्यात समावेश होऊ शकत नाही. म्हणून साहित्य हे सामान्य माणसाचे काम नव्हे. समर्थ म्हणतात, 'शारदा ही महापुरुषाची भार्या' महापुरुष पुढे चालतो आणि साहित्य त्याच्या मागोमाग चालते. महापुरुषाचे नुसते निःश्वसन म्हणजे साहित्य. अर्जुनाने लढावे कां न लढावे असा साधा प्रश्न श्रीकृष्णाला केला. श्रीकृष्णाने आपल्या उत्तरात मानवी जीवनाची सारी समस्या सोडवून सांगितली. तो अमर शब्द ठरला. ज्ञानेश्वर महाराज किंवा तुकोबा ह्यांची वाणी अद्यापि अभंग कशी राहिली ? ज्ञानेश्वर म्हणतात,

वाचे बरवें कवित्व

कवित्वीं बरवे रसिकत्व

रसिकत्वी परतत्व स्पर्श, जैसा

भाषेमध्ये काव्य उत्तम, काव्याला रसामुळे बहार येते आणि रसाला परतत्वाचा स्पर्श झाला म्हणजे त्याची गोडी अविट असते.

प्र. के. आत्रे

(मराठी विभाग)

* अनुक्रमणिका *

अ.नं.	लेख / कविता	विद्यार्थिनीचे नांव	पान नं.
१)	माझी जन्मठेप	- कु. ऐश्वर्या रविंद्र पाटील	१
२)	मैत्री (कविता)	- कु. अरुणा सोनवणे	४
३)	तहान (कविता)	- कु. भाग्यश्री जंगले	४
४)	अवयव दान सर्वश्रेष्ठ दान ...!	- कु. धनश्री भागवत सोनवणे	५
५)	मनातील भावना (कविता)	- कु. निशा अहिरे	७
६)	काही नवीन व्याख्या (व्याख्या)	- कु. ऐश्वर्या पाटील	७
७)	वाचन संस्कृती काळाची गरज	- कु. धनश्री भागवत सोनवणे	८
८)	वधु बहिरं व वर कवी (कविता)	- कु. प्रतिक्षा अहिरे	१०
९)	डिजीटल शिक्षणाचे फायदे व तोटे	- कु. सोनल नितिन चौधरी	११
१०)	फॅशन (कविता)	- कु. प्रतिक्षा अहिरे	१२
११)	आयुष्य (कविता)	- कु. निकिता पाचपांडे	१२
१२)	शिक्षक !	- कु. जयश्री अर्जुन पाटील	१३
१३)	मन वेलीवरचं फुल (कविता)	- कु. ज्योती देवरे	१५
१४)	हरतालिका (कविता)	- कु. यशस्वी नेमाडे	१५
१५)	माझे आदर्श व्यक्ती : माझे बाबा (कविता)	- कु. जयश्री अर्जुन पाटील	१६
१६)	मैत्रिण (कविता)	- कु. चिन्मयी संदीप घन	१६
१७)	शेवटी स्वप्न पाहण्यासाठी आभाळ मोकळे असते ! (कविता)	- कु. यज्ञा फेगडे	१७
१८)	शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या (कविता)	- कु. भाग्यश्री उमेश सरोदे	१८

माझी जन्मठेप

एक रोमांचकारी संघर्ष

कृ. ऐश्वर्या रविंद्र पाटील

तृतीय वर्ष (कला)

पुस्तकाचे बाह्यांग :

लेखक : स्वा. वि. दा. सावरकर

विभाग : आत्मचरित्र माहितीपर

प्रकाशन : रिया पब्लिकेशन्स

मुख्यपृष्ठ : चित्रमित्र पब्लिसिटी, कोल्हापूर

पाने : ५०४

किंमत : ₹ १००/-

पुस्तकाची कहाणी :

स्वातंत्र्यवीर सावरकरांच्या वीर रसाने ओथंबलेल्या चरित्रामध्ये अनेक रोमर्षक पर्व आहे. त्यांची रोमांचकारी कथा 'माझी जन्मठेप' या आत्मकथेत सावरकरांनी सांगितलेली आहे.

अंदमानातील कैदीजीवन, क्रुर रक्त ओकायला लावणाऱ्या शिक्षा, तुरळगाधिकारी व इतर कैदी यांचे वर्तन आणि स्वतः सावरकारांचे आचार-विचार यांचे विस्तृत वर्णन यात आहे. प्रथम पुरुषात निवेदन प्रवाही व तेजस्वी भाषा ही जमेची बाजू आहे.

जन्मठेपेचे भयानक स्वानुभव सांगणारा हा ग्रंथ सावरकरांनी १९२४ मध्ये बंदीवासातून सुटल्यावर रत्नागिरी येथे लिहावयास प्रारंभ केला. १९२५-१९२६ मध्ये केसरी (पुणे) यात त्याचा पूर्वार्ध व १९२७ मध्ये 'श्रद्धानंद' (मुंबई) यात साप्ताहिकात उत्तरार्ध क्रमशः प्रसिद्ध झाला. केसरी मध्ये सर्वात दीर्घकाळ चालणारी ही लेखनमाला मे किंवा जून १९२७ मध्ये पुस्तक रूपाने प्रसिद्ध झाली. पुढे थोड्याच दिवसात ह्या पुस्तकाचा गुजराथी अनुवाद प्रसिद्ध झाला.

१७ एप्रिल, १९३४ रोजी सावरकरने करांविषयी प्रचंड अभिमान आणि ब्रिटिशांविरुद्ध तिरस्कारही वाढीस लागला.

२४ डिसेंबर १९०६ मध्ये नाशिक येथे झालेल्या जँक्सनच्या वधासाठी शास्त्रास्त्रे पुरविण्याचे व कट कारस्थान करण्याचा अयतिच ब्रिटीश सरकार विरुद्ध कट रचण्याच्या आरोपाखाली सावरकारांसह ३८ जणांना

सुविचार - प्रेमाने मन फुलते तर सेवेने जग फुलते.

अटक केली. सावरकरांवर मुंबई उच्च न्यायालयात दोन वेगवेगळे खटले भरण्यात आले. मुंबई उच्च न्यायालयाकडून २४ डिसेंबर, १९१० रोजी जन्मभर काळ्यापाण्याच्या शिक्षेचा (Transportatation for life) निर्णय दिला. दुसरा खटला त्यानंतर चालवून त्यात ३० जानेवारी, १९११ ला दुसरी जन्मभर काळ्यापाण्याची शिक्षा दिली. अशाप्रकारे एकुण ५० वर्षे शिक्षेचा निर्णय झाला. सावरकरांना या शिक्षेची आधीच जाणीव असल्याने ते डगमगले नाहीत; मात्र पन्नास वर्ष हा शब्द त्यांच्या मनात रुंदी घालत राहिला.

जन्मठेप एककालिक करावी यासाठीही प्रयत्न झाले; परंतु सरकारच्या निर्णयानुसार शिक्षा अनुक्रमेच भोगणे अपरिहार्य झाले. प्रत्येक प्रकरणात काळेपाणी म्हणजे जन्म संपविण्याआधी भयंकर पद्धतीने पुन्हा पुन्हा मरणे. याची प्रचिती सावरकरांनी जीवंत वर्णनातून करून दिली आहे. पन्नास वर्ष काळेपाणीची बॅरिस्टर बंदीवान म्हणुन इतरांची जिज्ञासा, कुतहल आणि फक्त एकदा सावरकरांनी पाहण्याच उत्सुकता सर्व ठिकाणी होती आणि सदोदित राहिली. ज्या कैद्यांना १० वर्ष, १५ वर्ष, २० वर्षे काळेपाण्याची शिक्षा असे त्यांना सावरकरांच्या आणि स्वतःच्या शिक्षेकडे बघुन दिलासा मिळे.

सावरकरांच्या शिक्षेसाठी अंदमानच्या काळेपाण्याची निवड करण्यामागे ब्रिटीश सरकारचा विशिष्ट हेतू होता की, सावरकर जर देशापासुन दूर राहतील तर लोक त्यांना विसरतील. जर सावरकरांना देशापासून तोडले तर कार्यकर्त्यांच्या गुप्त चळवळी बंद पडतील. पण झालं उलट की सावरकरांमुळे लोकांना अंदमान माहित झाले आणि देशाच्या अभिनव भागाविषयी लोक माहिती मिळवू लागले. त्यावेळेस ब्रिटीश सत्तेचा

फारसा परिणाम या भागावर झालेला नव्हता त्याचप्रमाणे भारतीय मानसिक, बौद्धिक, धार्मिक, संस्कृतीचा शुल्क परिणामही टिकून राहिलेला नव्हता. सावरकरांनी मात्र अंदमानचा भारताशी अण्याहूत संबंध ठेवण्याचे महत्त्व नमुद केलेले आहे. कैद्यांच्या वसाहतीतून स्थानिक लोकांना हिंदी भाषा व भारताचा इतिहास शिकवण्याचा प्रयत्न केला गेला. जे णेकरून सावरकरांच्या कल्पिताप्रमाणे अंदमानचा भारताशी संबंध वाढला.

अंदमानातील शिक्षेचे, राजकीय बंदीवानावरील अमानुष अत्याचाराचे आणि त्यांच्या हालअपेष्टांचे सावरकरांनी केलेले वर्णन भयावह वाटते. अंदमानातील कारागृहाला कठोर शिक्षा आणि नियम घालून दिलेले होते. त्यातल्या त्यात राजबंद्यांना विशेष वागणुक म्हणजे सामान्य कैद्यांपेक्षा दुप्पट-तिप्पटीने कठोर परिश्रम, अधिक मेहनत आणि राक्षसी शिक्षा. राजबंद्यांना शिक्षेमध्ये सवलती उपलब्ध नव्हत्या. एवढया सगळ्या प्रतिकूल परिस्थितीतही सावरकर आणि इतर राजबंद्यांना शारिक व मानसिक खच्चीकरण करण्याचा प्रचंड प्रयत्न केला जाई. विरोध केल्यास एकदया राजबंद्यास ७-८ तगड्या पहोरकच्यांकडून लाथा-बुक्क्यांनी मारहाण केली. कोलु फिरविणे व नारळ सोलणे ही कामे अखंडीत करावी लागत. कोलु फिरविण्यास प्रचंड अंगमेहनत होती. त्यातच विश्रांती आणि पाणी अजिबात दिले जात नसे. शौचास जाण्यासही मर्यादा होत्या. असह्य झाल्यावरही सहन करण्यास पर्याय नव्हता.

सावरकरांनी अंदमानच्या कारागृहात ‘वाचन आणि शुद्धी’ या दोन महत्त्वाच्या क्रांती घडवून आणल्या. कारागृहामध्ये शिक्षणाविषयी अधिकाऱ्यांचे अतिशय कडक धोरण होते. राजबंदीवान आणि सावरकर सोडून इतर सर्वजण अशिक्षित, असाक्षर होते. वाचनास सक्त बंदी

होती. तंबाखु कारागृहात आणण्यास बंदी नव्हती. परंतु पुस्तके आणि वर्तमानपत्रे कैद्यापर्यंत पोचत असत. देशाच्या विविध राज्य आणि प्रांतातुन कैदी आणले असल्याने हिंदी भाषेस मुसलमानी भाषा म्हणत. सावरकारांनी हे विरुद्ध काढून हिंदी भाषेच्या महत्त्वाला आणि प्रसाराला सुरुवात केली. सावरकारांनी आपल्या भाषेतील अनेक परकिय शब्द काढून स्वकिय शब्द रुढ केले.

सर्वात प्रथम हिंदी साहित्य वाचन त्यांनी शिकविलं नंतर त्यांच्या (आपापल्या) मातृभाषेत जेणेकरून कारागृहात ऐक्याचा प्रसार व्हावा. कैद्यांमध्ये वाचनाची आवड निर्माण करून देशाचा इतिहास सांगायला सुरुवात केली. निवडक पुस्तके आणावी लागत असल्याने देशाचा इतिहास, भूगोलाची पुस्तके मागवण्यात सावरकरांनी प्राधान्य दिले. जेणेकरून आपल्या देशाची ओळख, माहिती कैद्यांना असावी. साधेसुधे किंवा बिचारे नव्हे तर अट्टल दारूडे, खुनी, दरोडेखोर, चोर यांना वाचनाचे वळण लावण्याचे कर्मकठीण काम सावरकरांनी पुर्ण केले. पुस्तके आणि मुक्त वाचनाची परवानगी मिळवली. काही काळानंतर कैद्यांच्या पाठीब्याने स्थापित वाचनालयही सुरु करण्यास आले. सावरकरांचा या वाचन क्रांतीमागे एकमेव हेतू होता तो म्हणजे वाचनाच्या माध्यमातुन कैद्यांमध्ये राष्ट्रभावना जागृत करणे.

राजबंधाच्या प्रयत्नांनी किंवा विरोधाने बंदीवानांना वागविण्याच्या नियमात अधिक माणुसकी येत गेली. राजकैद्यांची जुट, धैर्य पाहून इतर कैद्यांच्या मनात सामाजिक जीवन, स्वदेश, स्वर्धम, जनसेवा इत्यादी शब्द रुजुन सामाजिक नितिमत्ता वाढली. तरीही ब्रिटीश सरकार आपल्या फायद्यासाठी हिंदु-मुसलमानांत भेद निर्माण करण्याचे काम करून होत होते. त्याचा

मुख्य साधन हिंदु कैद्यांवर जाणुन ठेवलेले पठाणी पहारेकरी होते. हे पठाणी पहारेकरी धर्म प्रसाराच्या अंधत्वाने कधी मुसलमानांना पक्षपाताने मिळणाऱ्या सवलतींच्या लोभ दाखवून तर कधी जबरेने धर्मातर करून त्यांना पुन्हा धर्मात आणण्यासाठी सावरकरांनी प्रयत्न सुरु केले. परंतु रुढीनुसार ते बाटले गेले असल्याने हिंदूनीच यास विरोध केला.

ज्या हिंदुनी हिंदुकरणाची कल्पनाही सहन होत नव्हती अशांचे मन वळवून शुद्धीकार्यास प्रकट प्रारंभ केला. हा संघर्ष मात्र आपल्याच लोकांच्या विरोधामुळे यत्किंचितयी सोपा नव्हता पुढे जाऊन भंयांनाही पंक्तीत बसविण्यात येऊ लागले.

सावरकरांनी अंदमानाच्या कारागृहात एकुण चार संप केले. या संपांनी सावरकरांची मरणासन्न अवस्था केली. वैद्यकीय व्यवस्था अन्नाची गुणवत्ता इत्यादीच्या ज्या ठिकाणी सुधारणा आवश्यक होती त्या सर्व ठिकाणी त्यांनी सुधारणा करून टाकल्या.

२ मे, १९२१ ला सावरकरांना भारतात आणण्यात आले. त्यांनी रत्नागिरी आणि येरवड्याच्या कारागृहात असतांना देखील अशाच मागण्या केल्या. ६ जानेवारी, १९२४ रोजी सावरकरांची सुटका झाली.

हा ग्रंथ केवळ बंदीवासातील कष्टांचे हृदयदायक वर्णन करणारा नाही तर भयंकर परिस्थितीतही माघार न घेता शरण न जाता झुंजत राहण्याची स्फुर्ती, प्रेरणा देणारा आहे. हिंदुस्थानच्या ज्या स्वातंत्र्यासाठी हा ग्रंथ आक्षेपार्ह ठरवून त्यांचेवर बंदी घातली. सन १९३७ सालापासुन अनेक संस्था, समर्थक, व्यक्ती संमेलने यांनी बंदी उठविण्याची मागणी जोर धरून लावली. मात्र त्यास फळ प्राप्त झाले नाही. सन १९४५ मध्ये सत्तारूढ कॅग्रेस मंत्रीमंडळाने एकसारखी मागणी केल्याने

अखेर २२ मे, १९४६ ला पुस्तकावरील बंदी उठविण्यात आली. दुसरी आवृत्ती १९४७ ला प्रसिद्ध झाली. परंतु एवढ्यात १९४८ ला गांधीजींच्या हत्येचा आरोपी म्हणुन सावरकरांना गोविले गेले त्यामुळे सावरकरांची पुस्तके घेण्यास लोक दचकु लागले. पुढे 'माझी जन्मठेप' हे मुंबईच्या पदपथावर सव्वा-सव्वा रूपयांस मिळू लागले, आठ रूपयांचे इतके उत्तम पुस्तक घटलेल्या किंमतीमुळे सर्वसाधारण वाचक ते विकत घेऊ लागले. पुस्तकाला सारखी मागणी येऊ लागल्याने पुन्हा ते पूर्ण किंमतीला विकले जाऊ लागले.

सारांश : अंदमान म्हणजे काळेपाणी...

अंदमान म्हणजे राक्षसी अत्याचार...

अंदमान म्हणजे जाज्वल्य देशभिमान...

आणि अंदमान म्हणजे सावरकर !!!

ही समीकरणे 'माझी जन्मठेप' चे वाचन करतांना आपोआप मनावर ठासली गेली. सावरसशस्म क्रांतीकराकांनी आणि असंख्य विरांनी जे अनन्वित अत्याचार, कष्ट सहन केले, सोसले ते स्वातंत्र्य अबाधित राखण्याची जबाबदारी देणारा हा ग्रंथ आहे.

मैत्री...

अरुणा सोनावणे (द्वितीय वर्ष कला)

आज सहज भेटलो आपण, एका वळणावरती
सहज जुळली ही, आपली नाती
कधी न संपण्याची, कधी न तुटण्याची
राहो मैत्री निरंतराची !
एवढ्याश्या आयुष्यात, खूप काही हवे असते,
पण हवे असते, तेच काही मिळत नसते
चांदण्यांनी भरून सुधा, आपले आभाळ रिकामेच असते.

तहान

भान्यश्री जंगले - तृतीय वर्ष कला

सुखामध्ये धावता धावता, विवेक पडतो गहाण पाण्यात राहूनही माशाची मग भागत नाही तहान

स्वप्न सत्यात आणता आणता दमछाक होते खुप वाटी-वाटीने ओतलं तरी कमीच पडतं तूप

बायका आणि पोरांसाठी चाले म्हणे हा खेळ पैसा आणून ओतेन म्हणतो, पण मागू नका वेळ

करिअर होतं जीवन, मात्र जगायचं जमेना तंत्र बापाची ओळख मुलं सांगती पैसा छापणारं यंत्र

चुकून सुटी घेतलीच तरी पाहुणा स्वतःच्याच घरी दोन दिवस कौतुक होतं, नंतर डोकेदुखी सारी

मुलंच मग विचारू लागतात, बाबा अजून का हो घरी ? त्यांचाही दोष नसतो त्यांना सवयच नसते मुळी

क्षणिक औदासिन्य येतं, मात्र पुन्हा सुरु होतं चक्र करिअर करिअर दळण दळता, स्वास्थ होतं वक्र

सोनेरी वेली वाढत जातात, घराभोवती चढलेल्या आतुन मात्र मातीच्या भिंती, कधीही न सावरलेल्या

आयुष्याच्या संध्याकाळी मग एकदम जाणवू लागतं काही धावण्याच्या हट्टापायी श्वासच मुळी घेतला नाही

सगळं काही पाहता पाहता, आरशात पाहणं राहून गेलं, सुखाची तहान भागता भागता, समाधान दुर वाहून गेलं.

अवयव दान

सर्वश्रेष्ठ दान...!

कृ. धनश्री भागवत सोनवणे
तृतीय वर्ष (कला)

अवयव दानाने एखाद्याला नवीन आयुष्य मिळू शकतं, थोंबलेलं जगणं सुरु होऊ शकतं. मात्र उपलब्ध आकडेवारीनुसार, अवयवदानाचं प्रमाण दर दहा लाखा लोकांमागे स्पेनमध्ये ३५, इंग्लडमध्ये २७ तर भारतात फक्त ०.१६ इतकं कमी आहे. ६ ऑगस्ट हा दिवस भारतात अवयव दान दिन म्हणुन साजरा केला जातो.

‘मरणोत्तर माझ्या ज्या-ज्या अवयवांचा उपयोग दुसऱ्या व्यक्तीला होऊ शकेल ते सर्व अवयव दान करून अवयव उपयोगात आणावेत.’ अशी माझ्या वडिलांची इच्छा होती; परंतु मृत्यु केव्हा व कसा येर्इल याची कल्पना नसल्याने किंवा वृद्धत्वामुळे आपले अवयव दुसऱ्याला कितपत उपयोगी येतील याविषयी सांशंक असल्याने निदान देहदान वा नेत्रदान तरी करावं, अशी त्यांची इच्छा त्यांनी व्यक्त केली. परंतु मृत्यु केव्हाही येर्इल हे लक्षात घेऊन जर हे अवयव दान करायचं च असेल तर मृत्युनंतर कुठल्या गोर्टींची पुर्तता करायची असते याची वडिलांनी माहिती घेतली नसल्याने किंवा कधीही कोणत्याही आजार न झालेले वडिल अचानक जाऊन आपल्याला धक्का देणार नाहीत या आमच्या अतिविश्वासामुळे असेल, त्यांची इच्छा पूर्ण करता आली नाही.

देहदान व अवयवदान याविषयीची माहिती वडिल हयात असतांना मिळवणे शक्य झाले नाही. मग त्यानंतर थोड्याशया अपराधी भावनेनेच मी याविषयीची माहिती मिळवण्याचा प्रयत्न केला. हे करतांना लक्षात आलं की, अवयवदानासंबंधीचा कायदा १९९४ सालीच

झाला आहे. तरी २० वर्षांनंतरही त्यातही तरतुदींविषयी फारशी माहिती जनमानसात दिसत नाही. त्यामुळेच आपल्याकडे अवयवदानाचं प्रमाणही कमी आहे. उपलब्ध आकडेवारीनुसार निरनिराळ्या देशांतील अवयवदाना विषयीचं प्रमाण जास्त असुन भारतातील प्रमाण खुप कमी आहे, त्यातही भारतात आतापर्यंत सर्वात जास्त अवयवदानाच्या घटना चैन्नई येथे नोंदविण्यात आल्या आहेत. अवयवदानाविषयीचा कायदा आपल्याकडे करण्यात आल्यानंतर हे काम करण्याकरीता झोनल ट्रांसप्लांट कोऑर्डिनेशन सेंटर, मोहन फाउंडेशन, शतायू यांसारख्या काही अशासकीय संस्थांची स्थापना करण्यात आली. या संस्थांच्या मुंबई शाखांमध्ये, मुंबईतील साधारण ३२ मोठ्या रुग्णालयांची नोंद आहे. या रुग्णालयायांच्या मदतीने उपरोक्त संस्थांकडे अवयवांची गरज असणाऱ्या नोंदविण्यात आलेल्या गरजुंची प्रतिक्षा यादी व अवयवदाता यात समन्वय साधला जातो. इच्छुक अवयवदाता या संस्थांच्या संकेतस्थळावर जाऊन अवयवदानाचा अर्ज भरून ठेवू शकतो. परंतु अवयवदात्याची इच्छा असली तरी त्याच्या मृत्युनंतर ती पुर्ण करणं मुख्यतः निकटच्या नातेवाईकांच्या हाती असतं. या नातेवाईकांने वा कुटूंब सदस्याने संस्थेला कळवल्याशिवाय अवयवदान अशक्यप्राय होतं. म्हणुनच अवयव दानाच्या अर्जावर त्याच्या निकटच्या नातेवाईकांसह एका साक्षीदाराची सही आवश्यक असते.

अवयवदानाचा अर्ज भरल्यावर अवयव दात्याला संस्थेकडून अवयवदाता असल्याचं एक कार्ड

मिळते. जे त्याने वाहन चालक परवान्याप्रमाणे सतत जवळ बाळगण आवश्यक असतं. समजा एखाद्या व्यक्तीचा फॉर्म भरण्यापूर्वीच मृत्यु झाला व मृत व्यक्तीची अवयवदानाची इच्छा होती की नाही याविषयीही जवळच्या नातेवाईकांनाही काहीही माहिती नसेल तरीही मृताचे अवयव दान करण्यायोग्य असल्याचं डॉक्टरांनी सांगितलं तर त्या मृत व्यक्तीच्या जवळच्या एका नातेवाईकांच्या लेखी संमतीनेही अवयवदान करता येतं.

अवयवदानाबाबत अनेक गैरसमजही पसरलेले आहेत. ज्यातला सर्वात मोठा गैरसमज म्हणजे – या क्षेत्रातील काम करणाऱ्या अवयवांचा काळाबाजार किंवा मनमानी कारभार करत असणार. म्हणुन अनेकदा मृताचे नातेवाईक आपल्या प्रियजनांचे अवयव दान करण्याचे टाळून त्या मृत व्यक्तीची इच्छा नजरेआड करतांना दिसतात. परंतु येथे हे लक्षात घेण आवश्यक आहे की, या क्षेत्रात काम करणाऱ्या संस्था अवयवदानासंबंधीच्या कायद्यांतर्गत असलेल्या आंतरराष्ट्रीय मार्गदर्शक तत्त्वानेच काम करतात. अवयवदानातील दुसरी अडचण म्हणजे हृदय स्वादुपिंड व यकृत निकामी झाल्याने अकाळी मृत्युमुखी पडणाऱ्यांची संख्या खुप जास्त आहे. परंतु कोणताही जिवंत माणुस दुसऱ्या कोणाला हृदय देऊ शकत नाही. जिवंत माणसाला स्वादुपिंड व यकृत यांचा काही भाग गरजुंच्या शरिरात रोपण करता येतो परंतु त्यात धोका असू शकतो. त्यामुळे मृत व्यक्तीचे हे अवयव उपलब्ध झाल्यास ते केव्हाही अधिक फायदेशीर ठरू शकतं. एखाद्या व्यक्तीचा मृत्यु रुग्णालयात झालेला असल्यास डॉक्टरांनी मृत व्यक्तीच्या नातेवाईकांना वेळीच जाणीव करून दिल्यास अवयवदानाच्या संख्येत खारीचा तरी वाटा उचलणं शक्य होईल. कारण एका अवयवदात्यामुळे साधारण दहा गरजू व्यक्तींना संजीवनी

मिळू शकते आणि ही संजीवनी प्रत्यक्षात गरजूपर्यंत पोहोचवणारा मुख्य दुवा असतो. मृत व्यक्तीचा नातेवाईक याशिवाय इतर कोणत्याही कारणाने मृत झालेल्या व्यक्तीचे नेत्रदान व त्वचादानही करता येते. तसेच देहदानही करता येते. देहदान व अवयवदान या दोन भिन्न प्रक्रिया आहेत. हृदय, फुफ्फुस, हाडांच्या पेशी, शिरा, लहान आतडे, स्वादुपिंड, यकृत, मुत्रपिंड, डोळे, त्वचा हे सर्व अवयव दान करता येतात. परंतु मृत्युनंतर हे अवयव दान करायचे असल्यास त्वचा व डोळे सोडून इतर अवयव दान करता येत नाहीत तर फक्त ब्रेन डेड झाल्यावर देता येतात व रुग्णालयात लाईफ सपोर्ट सिस्टीम बंद करण्यापूर्वी ही प्रक्रिया करावी लागते.

त्वचादान म्हणजे संपूर्ण मृतदेहाची त्वचा न काढता फक्त पोट व मांडी येथीलच त्वचा जमा केली जाते. भाजलेल्या व्यक्तीला त्वचा मिळाल्यास त्याच्या जखमा लवकर भरून येण्यास मदत होते. त्याचप्रमाणे अशी व्यक्ती बरी झाल्यावरही भाजल्याच्या व्रणांमुळे येणाऱ्या विद्रुपतेपासुन वाचु शकते. भारतासारख्या मोठ्या लोकसंख्येच्या देशात असे अवयव, नेत्र, त्वचा आणि संपूर्ण देह यांची खरं तर खूप मोठी गरज आहे ; परंतु अनेक गैरसमज, रुग्णालयांची उदासिनता यामुळे ही गरज काही टक्केही पूर्ण होऊ शकत नाही. मृत व्यक्ती विषयी नातेवाईकांच्या मनात आदर असतो तो आदर आपण अशाप्रकारे द्विगुणित करू शकतो, अशी नातेवाईकांची मानसिकता व्हायला हवी. प्रसंगी डॉक्टरांनी नातेवाईकांना पटवून देण हे आपलं काम मानलं पाहिजे. त्यामुळे मागणी व पुरवठ्यामधील हे मोठे अंतर सहज कमी करता येईल. अनेकांचं आयुष्य नव्याने सुरु करता येईल आणि तेच सर्वात मोठं समाधान ठरू शकेल.

अवयवदान कुणीही करू शकेल. आपल्याकडे

सुविचार- अहंकार आणि लोभ हे माणसाच्या दुःखाचे सर्वात मोठे कारण आहे.

अनेक उदाहरणे आहेत. मुलाने वडिलांना किडनी दिली, बहिणीने भावाला दिली, मुलाने वडिलांना यकृत दिले तर फ्रॅन्सिसच्या हृदयामुळे हरीप्रसादाला जीवनदान मिळाल्याचे ऐकतो. कुठे ऋषीकेशच्या किडनीमुळे इब्राहिमचे आयुष्य फुलले अशा बातम्या वाचतो. अवयव दानाला ना जात आडवी येते ना धर्म ! म्हणुनच अवयवदान हे जात-धर्मापेक्षा सर्वश्रेष्ठ आहे. म्हणुनच आपल्या मृत्युनंतर दुसऱ्यांसाठी अवयवदान करून त्यांचे जीवन समृद्ध करूया !

***

मनातील भावना

निशा अहिरे - तृतीय वर्ष कला

पक्ष्यांना पाहून असे वाटते
आपणही उंच आकाशात उडावे
दूर दूर उझून सर्व जग बघावे
प्रत्येक गोईचे महत्त्व कळवून घ्यावे
आनंदी आनंद करत मजेत जगावे
काही स्वतःसाठी तर
कधी दुसऱ्यासाठी जगावे
सुख, आनंदा प्रत्येकाला द्यावे
असे वाटते की मी प्रत्येकाला
व प्रत्येकाने मला समजुन घ्यावे
समोर येणाऱ्या अडचणींना सामोरे जावे
आणि यश मिळवत मी नेहमीच पुढे जावे
मला वाटते विचारांना चालना द्यावी
म्हणुन वाटते ही कविता लिहावी
अशा प्रकारे मला नेहमीच आपली
साथ लाभावी

***

काही नवीन व्याख्या

ऐश्वर्या पाटील
तृतीय वर्ष कला

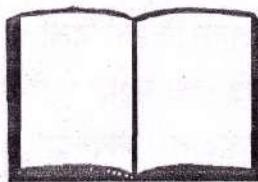
- * वक्तृत्व - दोन मिनिटांत सांगता येणाऱ्या कल्पनेकरिता दोन तास घालविणे.
- * शेजारी - तुमच्या गोईची तुमच्यापेक्षा अधिक माहिती जशीच्या तशी सांगणारा नारदमुनी.
- * पुढारी - जनतेच्या जिवावर स्वतःचे भले करून घेणारा कावळा.
- * मुंबई - माणसांनी गजबजलेले मनोहर संग्रहालय
- * फॅशन - शिंप्याच्या हातून चुकून झालेला बदल.
- * विद्यार्थी - परिक्षादेवीचा पुत्र.
- * वकील - गुन्हेगारांचा परमेश्वर.
- * पाप - नरकात दाखल होण्याचे फर्स्ट क्लासचे तिकीट.
- * मन - नेहमी चोरीस जाणारी वस्तु.
- * ईश्वर - कोणालाही भेट न देणारा अभिमानी मॅनेजर.
- * नृत्य - पद्धतशीर लाथा झाडण्याची कला.
- * जीवन - मरण येईपर्यंत काही तरी भानगडी करीत घालवण्याचा काळ.
- * शिक्षक - निमूटपणे देशकार्य करणारा गरीब प्राणी.
- * फॅशनेबल स्त्री - नवन्याच्या एका तारखेच्या पगारावर तीक्ष्ण नजर ठेवणारा प्राणी.
- * स्मशानभूमी - पृथ्वीवरचे शेवटचे आरामगृह.

***

सुविचार - समाज म्हणजे लोकांचा जमाव न्हवे तर लोकांचा एकोपा.

वाचन संस्कृती काळाची गरज

धनश्री भागवत सोनवणे
तृतीय वर्ष (कला)

गुरुर्ब्रह्म हु गुरुर्विष्णुः

गुरुर्देवो महेश्वरः

गुरुः साक्षात् परं ब्रह्मा

तस्मै श्रीगुरुवे नमः

पुस्तके अथवा ग्रंथ यांच्यासारखा दुसरा गुरु नाही, असे म्हटले जाते. मनोरंजक आणि वैचारिक असे साधारणपणे पुस्तकांचे दोन प्रकार करता येऊ शकतात. मनोरंजनातून संदेश देणारी, वाचकांच्या मनाला हात घालणारी पुस्तके ही लोकप्रिय असतात. याउलट बुद्धीला आव्हान देणारी, वाचकांच्या तर्कशक्तीला जोखणारी पुस्तके वाचकांमध्ये लोकप्रिय ठरू शकतात. प्रत्येक पिढीची आवडनिवडही वेगळी असते. त्यामुळे काळाच्या कसोटीवर आणि वाचकांच्या अभिरुचीनुसार टिकणारी पुस्तके ही चिरकाल आनंद देणारी असतात. पूर्वी लोक मोरुया प्रमाणावर ग्रंथांचे वाचन करीत असत. ग्रंथ आणि गुरु हे दोन्ही शब्द परस्पर संबंधीत आहे. गुरु शब्दाचा संबंध गुरुत्व शब्दापासुन आला आहे. गुरुत्व म्हणजे ज्यामध्ये दुसऱ्याला आकर्षून घेण्याची शक्ती आहे, त्यास गुरु म्हणुन संबोधतात. आपणांस गुरुंकडून ज्ञान, मार्गदर्शन मिळते, तसेच ते ग्रंथ 'वाचनातूनही मिळते. म्हणूनच म्हणतात -

ग्रंथ चिंतनाचे फळ । ग्रंथ अंधारी माहाल ॥

ग्रंथ खरा पर्वकाळ । बारोमास ॥

ग्रंथ हे गुरुप्रमाणे वाचकालां मार्गदर्शन करून, प्रेरणा देऊन योग्य मार्गाने नेण्याचे कार्य करतात. म्हणूनच 'ग्रंथमाऊली जीवनाची सावली' असे म्हणतात.

'ग्रंथ आहे खरा मित्र, अखंड देई ज्ञानसत्रे'. 'ग्रंथ म्हणजे ज्ञानाची सदावर्त' असे उद्गार साहित्य सम्राट नरसिंह चिंतामण केळकर यांनी काढले. ग्रंथ वाचनामुळे माणसाच्या मनावर, विचारावर खोलवर संस्कार होतात. ग्रंथ हे गुरुप्रमाणे मनुष्याला अहोरात्र मार्गदर्शन करून योग्य मार्गावर नेण्याचे कार्य करतात. योग्य सल्ला देणारा प्रेमळ आणि प्रांजल गुरु म्हणजे ग्रंथ हो. सदैव तुमच्या सेवेला हजर असणारा ग्रंथांसारखा दुसरा सेवक नाही. वाचनामुळे जो प्रदेश कधी पाहिला नाही त्याचे बारकाव्यांसह दर्शन प्रवास वर्णनातून आपणांस घडते. भूतकाळातील महान व्यक्तींवरील रसाळ ग्रंथांचे वाचन करतांना त्या त्या व्यक्तीत्वाच्या कर्तृत्वाची संपूर्ण कल्पना आपणांस येते. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात -

‘ग्रंथ आणि भाकरी

यापैकी मी प्रथम ग्रंथ

पसंद करेन आणि नंतर भाकरी.’

वाचन नेहमीच आपली सोबत करते.

वाचनासारखा दुसरा गुरु आणि मित्र नाही ते संकटातही आपली सोबत करते. ज्यांना पुस्तकांची सोबत असते ते कधीच एकटे नसतात. वाचन मानवाच्या शिक्षणावर फार मोठा परिणाम करते. शिक्षणाची पहिली पायरी म्हणजे वाचन. जीवनातील विविध कौशल्ये वाचनानेच प्राप्त होतात. वक्तृत्वासाठी लेखनासाठी आणि व्यक्तीमत्त्वासाठीही उत्तम वाचन आवश्यक आहे. वाचतांना मन-बुद्धीची एकाग्रता वाचकाला आत्मिक समाधान देते. विचारांची प्रगल्भता, संस्कृतीचे संवर्धन

आणि मूल्यांची रुजवणुक वाचनातुन होते. चरित्र्यग्रंथ वाचनाने प्रेरणा मिळते, ऐतिहासिक ग्रंथ भूतकाळात फिरवून आणतात, भूगोलातून विश्व समजते. आध्यात्मिक वाचनाने मनाला आनंद मिळतो, तर काव्य वाचनाने रसिकता जागी राहते. स्वामी विवेकानन्दांच्या ग्रंथ वाचनाने ऊर्जा मिळते तर ज्ञानदेव यांच्या ग्रंथातून सृजणत्व जागे होते. वाचनाचे तत्त्व ज्ञानोबा सांगतात-

‘वाचे बरवे कवित्व,
कवित्वी बरवे रसिकत्व.’

वाचन म्हणजे केवळ मनाचा विरंगुळा नव्हे, तर ते आत्मशोधाचे आणि बोधाचे प्रभावी साधन आहे. वैज्ञानिक युगात तंत्रज्ञानाच्या विविध करामती अधिक प्रभावीपणे समोर येणार आहेत, अशा वेळेस मानवाला चतुरस्र होण्यासाठी, ज्ञानाची मशागत करण्यासाठी बुधीला अधिक खाद्य राखण्यासाठी ‘वाचनाची’ खूप आवश्यकता आहे. ताणतणावाच्या, धकाधकीच्या या युगात मानसिक आजारांनी माणसे ग्रस्त होत आहेत. अनेक समस्यांना सामोरे जावे लागत आहे. अशा वेळेस मनाला प्रसन्न करणारे उभारी देणारे आणि मानसिक स्वास्थ अबाधित करणारे, उभारी देणारे आणि मानसिक स्वास्थ अबाधित ठेवणारे औषध म्हणजे ‘वाचन’ होय. तंत्रज्ञानाचे आविष्कार, कल्पकता समाजावून घ्यावयाची असेत तर वाचनाशिवाय पर्याय नाही. ‘वाचन संस्कृती’ हीच आधुनिक युगाच्या सुखाची ‘गुरुकिल्ली’ आहे. वाचनाच्या विविध फायद्यांचा विचार करूनच अमेरिका या देशासारख्या देशांनी शालेय अभ्यासक्रमात युद्ध पातळीवर वाचन चळवळ सुरु केली आहे.

वाचन तुम्हांला कायम तरुण ठेवतं,
पण तिथंही एकांताची गरज असते.

वाचलेल्या पुस्तकांबद्दल आपण

कुणाशी तरी बोलतो, तेव्हाच त्या पुस्तकाचं खरं वाचन सुरु होत.

मानवाला भूत-वर्तमान आणि भविष्याशी जोडणारा दुवा म्हणजे वाचन. म्हणुनच रामदास स्वामी म्हणतात – ‘दिसामाजी काहीतरी लिहीत जावे। प्रसंगी अखंडीत वाचीत जावे’. चालू शतकातील अमर्यादित मनोरंजनाच्या उपलब्धतेमुळे लहानथोरांचे वाचनाकडे होणारे दुर्लक्ष पाहता साधुसंतांची शिकवण आपण आचरणात आणण्याची नितांत आवश्यकता निर्माण झाली आहे. आपले आयुर्वेदशास्त्र, विज्ञानशास्त्र जगाच्या कल्याणासाठी वाचावयास हवेत, ‘गांव तेथे देवालय तसे वाचनालय व्हावयास हवे’. वाचनाची चळवळ सुरु झाली की, गावाच्या आणि देशाच्या अनेक समस्या आपोआप सुट्टील. आपला इतिहास, वारसा आपल्या श्रद्धा समजावून घेतल्या तर मानवी कल्याणाच्या प्रगतीची बीजे वाचनातूनच निर्माण होणार आहेत. म्हणुनच वाचन संस्कृती काळाची गरज आहे. प्रत्येक व्यक्तीच्या जीवनामध्ये वाचनाचे खूप महत्व आहे. जे लोक अन्य पुस्तकांचे वाचन करतात त्यांना अनेक फायदे देखील होतात. वाचन संस्कृती टिकवून ठेवण्यासाठी तसेच प्रत्येक व्यक्तींच्या मनामध्ये वाचनाची आवड निर्माण होणे अत्यंत आवश्यक आहे. वाचनामुळे माणूस सुसंस्कृत बनतो. माणसाचे जीवन फुलविण्यात वाचनाचा सर्वात मोठा वाटा असतो. त्यामुळे प्रत्येक व्यक्तीने वाचनाचा छंद जोपासला पाहिजे आणि आपले जीवन समृद्ध केले पाहिजे. त्याचबरोबर आपले जीवन परिपूर्ण बनविण्यासाठी वाचन गरजेचे आहे. आपल्या ज्ञानामध्ये अधिक वाढ करण्यासाठी वाचन हा एक सर्वात उत्तम मार्ग आहे.

निशिदिनी आंम्हा वाचनाची गोडी ।

दिसले जे समोर ते चित्त आवडी ॥

नाही केला कधी त्यांच्यात भेदभाव ।

पुस्तकेच घेती आमुच्या मनाचा ठाव ॥

पूर्वीच्या काळी अन्य विषयांची पुस्तके मिळण्याची जागा म्हणजे – वाचनालय होय. आजच्या आधुनिक युगात सुध्दा वाचनालये विकसित आहेत. या वाचनालयात साहित्य, ग्रंथ, निबंध लेखन पुस्तक अशी अनेक प्रकारची पुस्तके असतात. परंतु आज या पुस्तकांची जागा ही इंटरनेटने घेतली आहे. आज ऑनलाईन वेबसाईट यामुळे अन्य विषयांवरील पुस्तके ही मोठ्या प्रमाणावर उपलब्ध आहेत असे असले तरी वाचन संस्कृती कमी होत चालली आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात की, 'वाचाल तर वाचाल' हे अगदी खरे आहे कारण मानव वाचन करून आपल्या जीवनाचा विकास करू शकतो. आज आपल्याला मनोरंजन करण्यासाठी अनेक मनोरंजनाची साधने उपलब्ध आहे, जसे की, दूरदर्शन, संगणक आणि मोबाईल फोन यामध्ये इंटरनेटच्या मदतीने अनेक खेळ खेळू शकतो, गाणी ऐकू शकतो, सिनेमा बघू शकतो इ. ही साधने आपल्याला केवळ मानसिक आनंद देतात परंतु जेव्हा आपण वाचन करतो तेव्हा आपण लेखकाने लिहिलेल्या ठिकाणी जाऊन आनंद मिळवू शकतो.

वाचनाची आवश्यकता का आहे? तर आपण जेव्हा वाचन करीत असतो तेव्हा लेखकाचे म्हणणे ऐकत असतो, परंतु सध्याच्या जीवनामध्ये ऐकण्यासाठी कोणालाही वेळ नसतो. वाचन केल्यामुळे आपल्याला दुसऱ्यांचे बोलणे ऐकून घ्यावे लागते आणि हे ऐकण्यासाठी सर्वात प्रथम संयम जरूरी आहे. वाचनामुळे आपण आपोआप संयम राखायला शिकतो. वाचन हे आपल्या सर्वांसाठी उपयुक्त आहे म्हणुनच आपण सर्वांनी पुस्तके

वाचली पाहिजेत आणि इतरांना सुध्दा वाचायला सांगितली पाहिजेत, जेणेकरून आपली वाचन संस्कृती ही जपली जाईल. प्रत्येकाने आपल्या आवडत्या विषयापासुन वाचनाची सुरुवात केली पाहिजे आणि वाचनाचा आनंद घेतला पाहिजे कारण –

माणसाला दोनच गोष्टी

हुशार बनवतात...

एक : वाचलेली पुस्तकं

दोन : भेटलेली माणसं.

विनोदी कविता वद्यु बहिरं व वर कवी

प्रतिक्षा आहिरे

तृतीय वर्ष कला

स्थळ आहे उत्तम

ह्याची मला जाणीव

मुलगा कविता करतो

एवढीच फक्त उणीव

मुलीचा बाप म्हणाला

फेरबदल करूया जरा

माझ्या मोठ्या मुलीऐवजी

याच लग्न धाकटीशी करा

खरचं सांगतो त्यांची

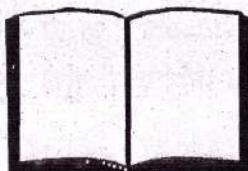
जोडी जमेल गहिरी

कारण तुमचा मुलगा कवी

अन् माझी मुलगी बहिरी

डिजीटल शिक्षणाचे फायदे व तोटे

क्र. सोनल नितीन चौधरी
तृतीय वर्ष वाणिज्य

कोरोनाकाळात सुशिक्षित सामाजिक अंतर पाळण्याचे बंधन आले, शिक्षण क्षेत्रातही ते आले. सर्व 'ऑनलाईन' शिक्षण पद्धतीचा अंगीकार झाला.

नव्वदच्या दशकानंतर पारंपारिक पद्धतीमध्ये अध्यापकांना 'डिजिटल' विद्यापिठांचा भाग करून घेण्याचा प्रयत्न सुरु झाल्याने शिक्षकच ज्ञानाचा स्त्रोत आहे ही भूमिका बदलायला लागली होती. तो विद्यार्थी-शिक्षक संवाद आहे. शिक्षक हा ज्ञान देणारा नसुन त्याएवजी 'सुलभक' आहे हा विचार रुजु लागला होता. २१ व्या शतकातील कौशल्ये अंगी बाणावित म्हणुन चार 'सी' शिक्षण व्यवस्थेत महत्वाचे झाले. संप्रेक्षण (कम्युनिकेशन) नवनिर्मिती, चिकित्सक विचारपद्धती, सहकार्य या मूल्यांचा नवा दृष्टीकोन कसा वापरता येईल हा प्रयत्न सुरु झाला. रचनावादी शिक्षण पद्धतीने ज्ञान मिळवणे ते ज्ञाननिर्मिती करणे हा प्रवास बदल म्हणुन स्विकारला गेला. त्याला नव्या अद्यायावत 'डिजिटल' तंत्राने पुढी दिली. अधिकाधिक माहितीचा स्त्रोत खुला होत असतांना आम्ही विद्यार्थ्यांनी माहितीचे विश्लेषण करावे ही भूमिका मध्यवर्ती होती, परंतु शिक्षण क्षेत्रातून तिला तितकासा प्रतिसाद मिळत नव्हता. या पाश्वभूमीवर कोरोना काळातील टाळेबंदी झाली.

शिक्षणाची व्यवस्था विस्कळीत होईल अशी परिस्थिती निर्माण झाली असतांना 'ऑफलाईन' कडून 'ऑनलाईन' पद्धतीकडे 'शिफ्ट' स्विकारला गेला. 'मूळ' शिक्षण व्यवस्थेचा (संगणकीय प्लॅटफॉर्म) परिचय करून दिलेला अभ्यासक्रम मी ही पूर्ण केला. त्यानंतर एक-एक अध्ययन पद्धती समोर येऊ लागल्यात. जसे

गुगल मीट, गुगल क्लासरूम, झुम चा वापर होऊ लागला. विद्यार्थी नजरेआड जाऊ लागले. पारंपारिक अध्यापन पद्धतीतील संवादी भाग अधिक महत्वाचा वाटत होता. विद्यार्थ्यांना फळा-खडू आणि वर्गपद्धती ऐवजी नवीन माध्यमे स्विकारावी लागतील. ई-मेल अथवा व्हॉट्सॅप अशा माध्यमांचा वापर करून विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचविण्याचा आराखडा तयार करण्यात आला आणि आभासी वातावरण विद्यार्थ्यांशी संवादी राहण्याचा प्रयत्न सुरु केला.

पदव्युत्तर वर्गासाठी मराठी साहित्याचा पात्र्यक्रम शिकवत असतांना पूर्वी समोरासमोर संवादी अध्यापन व्हायचे. वर्गात विद्यार्थ्यांच्या देहबोलीचा अंदाज यायचा. शिक्षक म्हणुन अभिनेत्यासारखे अभिव्यक्त होता यायचे. मध्येच अभ्यासपत्रिकेनुसार 'आयसीटी' चा वापर करता यायचा. हे सगळे समोरासमोर व्हायचे. परंतु ऑनलाईन मध्ये सगळे मोबाईल डेटा आणि मायाजालावरील डेटाबेस यावर अवलंबून होते. विजेचा लपंडावावर आणि रेजच्या लहरींवर अवलंबून होते.

जागतीक कोरोना स्थितीत ऑनलाईन पद्धतीने परिक्षा घेतांना 'एमसीक्यू' म्हणजे बहुपर्यायी प्रश्न पद्धत ही परिक्षा पद्धती स्विकारली आहे. जुनी परिक्षा पद्धती ज्ञानाच्या अनुषंगाने चिकित्सक, विश्लेषणात्मक अशी होते. विद्यार्थ्यांच्या भाषिक आणि साहित्यिक क्षमतांचा विकास त्या ठिकाणी होता. महासाथीच्या काळात ही पद्धत बहुपर्यायी उत्तरांमध्ये बदलली.

विद्यार्थी आणि शिक्षक हे नाते अशाने संपेल हे एका मराठी प्राध्यापकांनी म्हटले आहे. त्यांच असं म्हणण आहे, विद्यार्थी हा केवळ ग्राहक आहे, 'उपभोक्ता' आहे.

सुविचार- खरा आनंद दुसऱ्यांना देण्यात असतो, घेण्यात किंवा मागण्यात नसतो.

त्यामुळे आवश्यक तेवढेच द्या. त्याने आवश्यक ते खरेदी करावे असे घडूच शकते. सध्या 'वर्क फॉर्म होम' सुरु आहे.

ऑफलाईन मध्ये व्याख्यानाचा एक सर्जनशील अनुभव मिळायचा पण ऑनलाईन मध्ये तसे होतच नाही. तो अधिक एकपात्री प्रयोग होतो. विद्यार्थी 'बँडविड्थ' अडचणीमुळे कॅमेरा बंद करून काय करत असावेत ? ते ऐकत असतील का ? आपण जे शेअर करतो आहेत ते पाहत असतील का ? असे बरेच प्रश्न शिक्षकांच्या मनात येतात.

'डिजिटल डिव्हाईंड' हा सामाजिक दरीचा अत्यंत कळीचा प्रश्न आहे. तो केवळ नवे माध्यम, अध्यापनशास्त्र आनंद देते की नाही, एवढ्यापुरता मर्यादित आहे.

***

फॅशन

प्रतिक्षा अहिरे

तृतीय वर्ष कला

कपड्याचा तालमेल

कुठच कसा जुळत नाही

बुवा आहे की बाई

जरा सुध्दा कळत नाही

फॅशनच्या विळाख्याने

असं कसं घेरलं आहे

अंगावरील वस्त्र

नावापुरतं उरलं आहे

माझ्या ह्या विधानात

अतिशयोक्ती आज वाटेल

असंच सुरु राहिलं तर

पुढे कपडे घालायची लाज वाटेल.

आयुष्य !

निकिता पाचपांडे

तृतीय वर्ष विज्ञान (रसायनशास्त्र)

आयुष्य हे असच असतं
त्यात निर्मळ झन्यासारखं वाहायचं असतं ॥
झन्यालाही त्याच्या आयुष्यात
अनेक अडचणी आल्या तरी
त्याला वाहायचच असतं
आयुष्य हे असच असतं
त्यात निर्मळ झन्यासारखं वाहायचं असतं ॥१॥

आयुष्य हे मंद वारा
आयुष्य हे तुफान सारा
आयुष्य हे दुःखद आसू
आयुष्य हे सुखद हसू
सर्वा सोबत जगत राहायचं असतं
आयुष्य हे असंच असतं
निर्मळ झन्यासारखं वाहायचं असतं ॥२॥

मदतीचा हात द्यायचा असतो
प्रेमाने हाक द्यायचा असतो
मैत्रीला साथ द्यायची असते
स्वतःशीही प्रामाणिक राहायचं असतं
आयुष्य हे असच असतं त्यात
निर्मळ झन्यासारखं वाहायचं असतं ॥३॥

***

शिक्षक !

जयश्री अर्जुन पाटील
टी.वाय.बी.कॉम.

गुरु-शिष्य परंपरा भारतीय संस्कृतीमधील एक महत्वपूर्ण आणि परित्र भाग आहे. जीवात आई-वडिलांची जागा कोणीही घेऊ शकत नाही. तसे दुसरे गुरु म्हणजे शिक्षक. जितके आई-वडिल महत्वाचे असतात तितकेच महत्वाचे वाटायला पाहिजे. शिक्षकांच्या हातात देशाचे भविष्य असतं कारण शिक्षकांमुळे भविष्यातले डॉक्टर, शास्त्रज्ञ, इंजिनिअर, लेखक, शिक्षक आणि अनेक क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून देशाचे नाव उंचावणारे सामर्थ्यवान पिढी तयार होते. आई-वडिलांपासुन वेगवेगळ्या गोष्टी शिकायला मिळतात. तितक्याच जास्त शिक्षकांकडून बन्याच नवनवीन गोष्टी शिकायला मिळतात. म्हणूनच शिक्षकांना दुसरे पालक ही म्हटले जाते. आपले विचार, मत आणि व्यक्तीमत्व घडविण्यामागे शिक्षकांचा मोठा वाटा असतो. चांगले संस्कार, शिस्तीत राहणे आणि योग्य शिक्षण देऊन जगासमोर उभं राहण्याची ताकद ही शिक्षकांमुळे येते. शिक्षक एकच बागेचे विभिन्न रूप आणि रंगाचे फुल सजवणास प्रेरित करतात. आज प्रत्येक घरात शिक्षा पोहोचवण्याचा प्रयत्न करतात आणि शिक्षित भारत हे शिक्षकांचे स्वप्न असत म्हणून शिक्षक हे सन्मानाचे हक्क आहे. शिक्षकच चांगले चरित्र निर्माण करू शकतात.

पालकांना त्यांच्या मुलांच्या शिक्षकांकडून बरीच अपेक्षा असतात. शिक्षकांची भूमिका वर्ग ते खेळाच्या मैदानापर्यंत आणि विद्यार्थीं तो विद्यार्थीपर्यंत वेगवेगळी असते. आपल्या आयुष्यात भिन्न कार्ये केली पाहिजेत. अशा प्रत्येकाच्या जीवनात शिक्षक खुप महत्वाचा असतो. वर्गात येण्यापूर्वी एक चांगला शिक्षक दररोज शिक्षणाची

आपली लक्ष्य निश्चित करतो. प्रत्येक शिक्षकाचे विद्यार्थ्यांना शिकवण्याचे वेगवेगळे गुण आहेत ते त्याचे विषय कौशल्य आणि विशिष्ट विषय शिकवण्याच्या दृष्टीकोनात भिन्न असतात. चांगले शिक्षक देखील त्याच्या विद्यार्थ्यांचे चांगले मित्र असतात ते त्यांच्या जीवनात खरा मार्ग ठरविण्यात मदत करतात. कोणत्याही शाळा किंवा महाविद्यालयात बरेच शिक्षक असतात, परंतु त्यापैकी फक्त एक विद्यार्थी कोणत्याही शिक्षकांचे आवडते बनतात. शिक्षकांनी त्याच्या अद्वितीय अध्यापन आणि शिकण्याच्या प्रक्रियांच्या सामुहिक भूमिकांद्वारे शिक्षणाचे उद्दीष्ट ठेवले. आमचे शिक्षक नेहमीच आम्हांला सुसंवाद साधण्यासाठी कार्यप्रवृत्त करतात. आमचे शिक्षक आमच्या समस्या समजतात आणि वैयक्तिकरित्या आणि व्यावसायिक अशा दोन्ही प्रकारे आमच्याशी वागतात. ते आपल्या जीवनाबाब्य सकारात्मक दृष्टीकोन ठेवण्यास शिकवितात. एक चांगला शिक्षक अशी आहे जी केवळ विद्यार्थ्यांना परंतु काहीही आयुष्य स्विकारत नाही त्याएवजी तो विद्यार्थ्यांच्या यशाने आनंदी होतो. एक उत्तम शिक्षक म्हणजे तो आपल्या भावीपिढीचा उत्कृष्ट नमुना त्याचा देशास प्रदान करता सामाजिक शिक्षण, भ्रष्टाचार इ. देशातुन दुर करण्याचा योग्य शिक्षण हा एकमेव मार्ग आहे ज्यामुळे शेवटी एखाद्या देशाची वास्तविक वाढ आणि विकास होतो.

शिक्षक आकाशात एखादी पाखरु उंच भरारी घेत स्वरपणे उडत असत. खालुन पाहणाऱ्या आपल्या सारख्यांना त्याची उडण्याची फार अनुरूप, एवढेच जर

मला ही पंख असते तर या जर-तर च्या कल्पनाविलास रमाण होऊन जातो ते पाखरु उडत असतो. पंखामध्ये हजारो हायपॉवर फळ घेत असतो. सर्वांना त्याच्यासारखं असणं हव हवसं असत पण त्या पाखराने उंच भरारी घेण्यासाठी घेतलेली मेहनत मात्र कुणालाही घ्यायची नसते. तसेच त्या पाखरांची या पंखात प्रतिमेचे असलेले फळ गुण म्हणुन टाकण्याची नस्ती सुधा कोणी घेत नाही पण मात्र पाखरा सारखं उडता यावे हे आपणांस कायम वाटत असतं. माणसाला बोलता येते, विचार करता येते, विचारातून कृती करता येते आणि कृतीमधून स्वतःला घडविता येते हे घडवतांना घडवणार कोणी कायम सोबत हसाव लागत आपल वाकङ्या तिकङ्या पाऊलवाटांना सरळ करून यशाची चौपदरी हायवे दाखवणारी व्यक्ती माणसाला नेहमी आवश्यक असते. शिक्षक गुरु, सर, मास्तर, मार्गदर्शक, दिशादर्शक, ज्ञानदाता अशा अनेक संबोधल्या जाणाऱ्या नावासमोर कायम सुर्वर्णक्षणांनी आयुष्याला ताम्रपत्रावर कोरलेली असतात. ती माणस आयुष्यभर आपल्या समाजासाठी यशाचे मार्ग तयार करत असतात. गुरु कोणत्या रूपात व कधी सापडेल याचा क्यास लावणे अशक्यच. जन्मताच जिच्या कुशीत मायेची ऊब घेत इवल्याश्या डोऱ्यांनी जग पाहत असतांना तिच्या तोऱ्यून कानात जवळ निलनिस बाळराजा ही अंगाईगीत पहिल्याच गुरुची ओळख करून देते. आई शिकवते जगण्याची बाराखडी जन्मापासून तर मरणार्प्यत न थांबतात हळुहळु गुडघ्यावर येवुन चालायला लागतो तेव्हा दोन्ही हात घटू पकडून विश्वासाने उभा रहा असे म्हणारे बाळा आयुष्यभर त्याच विश्वासाने पकडून असतो. आपल्याला बाप शिकवतो दुनियादारीच गणित माणुसकीची आकडेमोड. पण पहिली गुरु आई आणि दुसरे गुरु बाबा हे कायम बजावत राहतात आपल्या

ज्ञानदानाची कर्तव्य फक्त चेहरा पाहुन लेकराला काय झालं हे ओळखणारे मायबाप या जगातील निसर्गातील सर्वात मोठी कलाकृती आहे असं म्हणतात. बाळ जन्मताच दोन जीवांचा जन्म होतो. एक म्हणजे आईचा आणि दुसरा म्हणजे बापाचा सुधा. कळत पण वळत नाही आणि वळलेल सापडत नाही अशी गत होते. तेव्हा देव होऊन येत असतो तो म्हणजे आपला शिक्षक, आपला गुरु, आपला मार्गदर्शक. अज्ञानाच्या तापाला ज्ञानाचा काळापासुन जन्मभर निरोगी ठेवण्याचे काम शिक्षकाचे असते. शिक्षक म्हणजे समाजाच्या वेलींना यशाची सुगंधी फुले लावणारा बागमाळी. शिक्षक म्हणजे निर्जिव जगणाऱ्या सजीव करणारा जादुगर. शिक्षक म्हणजे माणसाच्या आयुष्याचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण. शिक्षक म्हणजे अविचाराच्या दर्गास विचारांच्या अंतराने सुगंधी करणारा अवली आहे. तासतास स्वतः घरा कोरडाळुन ज्ञानगंगेच्या पाण्याने विद्यार्थ्यांची तहान मिटवणारा वाटाव्या. शिक्षक म्हणजे पळायला लावणाऱ्या आणि पळल्यावर धडपडायला लावणारा आणि धडपडून घडायला लावणाऱ्या हाडामासाचा मुर्तीकार. संवेदवाशिण होताच चौहुकडे दिसतो अंधार, अंधार आणि फक्त अंधारच. अशा वेळी आशेचा किरण घेऊन मनासह आयुष्य घेऊन लख्य करण्याचे काम शिक्षक करत असतो. ज्ञानदान हे प्रत्येकाचाय नशिबी नसत जे जे आपण्याशी वावी ते ते इतरांशी सांगावी शहाणे करून सोडवावे ते सगळजण की उदत्त भावना छोट्या मनाशी माणस ठेवू शकत नाही त्यासाठी सहयाद्री ऐवढे विशाल मन असणारा शिक्षकच लागतो. उताराने लागलेला गाडीला ब्रेक कधी मारावा हे शिकवणारा ही शिक्षकच. जगतांना माणुस टिकवणारा, रडवणाऱ्या आणि हसवणाऱ्या आयुष्य तुलाही सलाम रे बाबा ऐकीकडे नुस्ता बाजार भरलेला असतांना जाहीर

लिलाव घालत असतांना धडसाधन म्हणुन निशुल्क
उपलब्ध करून देणारा उंच भरारी घेत उडायचं कस व
लढायच कस हे सुधा शिक्षकच शिकवतात.

शिक्षक आमचे किती छान
आम्ही विद्यार्थी त्यांची शान
शिक्षक आम्हांला ज्ञान देतात
आम्ही त्यांना गुरु मानता
जसे साने गुरुजी
तसे आमचे गुरुजी
शिक्षक आम्हाला आज्ञा देतात
आम्ही त्यांचे पालन करतात.

***

मन वेलीवरचं फुल

ज्योती देकरे

तृतीय वर्ष कला

मन वेलीवरचं फुल
कधी उमलतं तर कधी कोमजतं
दिसतं, सुंदर; पण सतत सहन करत असतं
काट्यांचा त्रास तरीही असतं डौलात उभं
डोलणारं सर्वांशी खेळत
मध्येच वारा येतो फुलाला झुकावे लागते
पण पुन्हा ताठ उभे राहते परिस्थितीशी भांडत
एका दिवसाचे आयुष्य त्याचे
कधीच क्षण आनंदाचे
पण तेही हिरावून जातात, फुलाला दुःख देतात
तसेच कही आपल्या मनाचे असते
पण ते कुणाला कळत नसते.

***

हरतालिका

यशस्वी नेमाडे

(प्रथम वर्ष कला)

आली आली हरतालिका
उपवास करती सख्या आणि बायका
आदल्या दिवसापासुन तयारी
खरेदीसाठी जाती बाजारी
उपाशी राहिले जात नाही मुलींकळून
दुसऱ्या दिवसापर्यंत जातात गळून
दरवर्षी आहे रे उपकार
बाबा व भाऊचीही उपासमार
रागाने वटारतात बाबा डोळे
आई म्हणते बाहेर खा आज आलुवडे
पुजेच्या तयारीसाठी सोसता कळ
तोडत असतात कच्ची फळ
झाडांना चालतात ओरबाडत
पुजा विक्रीवाले ही असता लुबाडत
बायका सामान करतात गोळा
कसाही जमवतात पालापाचोळा
नद्वा पद्वा करून थटतात
पुजा केव्हा होईल वाट बघतात
बायकांना हव्या शेजारणी
मुलींना हव्या मैत्रिणी
आज काय काय मिळेल दान
ब्राम्हणांना घडते उचलायचे सामान
दिवा लावून करतात आरती
लक्ष तर असते मात्र साडीवरती
शंभु म्हणतो आहे डोक हे माझं
फुलबेल काय काय देतात ओझं
अवताराला बघून होतो थक्क
पळ काढी भोळा शंभु ही चक्क

माझे आदर्श व्यक्ती : माझे वडिल

जयश्री अर्जुन पाटील
तृतीय वर्ष वाणिज्य

बाबा रडणं तर कुणीही शिकवतं
पण हसणं तुम्ही शिकवलत ।
मरण तर कुणीही शिकवतं,
पण, जगणं तुम्ही शिकवलत ।
पडणं तर कुणीही शिकवतं,
पण पडून परत उठणं तुम्ही शिकवलत ।
आग लावणं तर कुणीही शिकवतं,
पण स्वतः जिज्ञाने पेटणं तुम्ही शिकवलत ।
बाबा, आम्ही जिंकण्यासाठी तुम्ही नेहमी हरतात,
आम्हाला चांगल्या शाळेत टाकायची धडपड करतात ।
मुलाच्या नोकरीसाठी साहेबांपुढे लाचार होतात,
मुलीच्या स्थळासाठी उंबरठे झिजवतात ।
मुलगी सासरी जातांना धायमोकलून रडतात,
घरच्यांसाठी स्वतःच्या व्यथा दडपता ।
मोठमोठी वाढळं पेलतांना तुम्हीच आठवतात ॥
बाबा, तुम्हाला रळू तर येतं,
पण डोळ्यात तुम्ही ते दिसु देत नाहीत ।
तुमचा चेहरा तर कोरडा असतो,
पण मन मात्र भिजलेलं असतं ।
बाबा, तुमचं असणं अगदी सुर्यासारखं आहे
सुर्य गरम नक्कीच असतो,
पण तो नसतांना सगळीकडे अंधार असतो ।
तुमच्या असल्याची जाणीव असो वा नसो
पण, तुमच्या नसल्याची उणीव मात्र नक्की जाणवते ॥

•••

मैत्रिण

क्रु. चिन्मयी संदीप घन

तृतीय वर्ष वाणिज्य

एकतरी मैत्रिण असावी
बाईकवर मागे बसावी
जुनी हिरो होंडा सुध्दा मग
मौचक्क कार दिसावी
एकतरी मैत्रिण असावी
चारचौघात उटून दिसावी
बोलली नाही तरी निदान
समोर बघुन गोड हसावी
एकतरी मैत्रिण असावी
कधीतरी सोबत फिरावी
दोघांना एकत्र पाहुन
गल्लीतल्या सगळ्या पोरांची जिरावी
एकतरी मैत्रिण असावी
जिच्याशी निर्मळ संवाद साधावा
कधीतरी छोट्या भांडणाचा
एखादा अपवाद असावा
एकतरी मैत्रिण असावी
आयुष्याच्या अनोळख्या रस्त्यावर
तुमच्या व्यथा वेदनांवर
तिने घालावी हळुच फुंकर
एकतरी मैत्रिण असावी
जिच्या मैत्रित विश्वास असावा
तुमच्या सुध्दा खांदा कधी
तिच्या दुःखाने भिजावा
एकतरी मैत्रिण असावी
चांदणीसारखी मैत्रीच्या प्रकाशात
मित्राचे दिवे मावळले म्हणजे
चालाव पुढे तिच्याच प्रकाशात
म्हणुनच
एकतरी मैत्रिण असावी... !

•••

सुविचार— कोणतेही काम निष्ठापूर्वक करा. किर्ती तुमच्यामागे धावत येईल.

**शेवटी... स्वप्न पाहण्यासाठी
आभाळ मोकळे असते !**

स्वप्ने मनात विणतात

तर मी एखाद्या नंदीप्रमाणे त्यास जाऊन मिळते

आणि हळू हळू सत्यात उतरतात

स्वप्न म्हणजे फक्त करिअर नसतं

या स्वप्नपूर्तीसाठी संकटे हजार येतात

देवानं दिलेलं सुंदर देणं असतं

पण त्यांना मेहनतीची जोड असली

शेवटी स्वप्न पाहण्यासाठी आभाळ मोकळे असते...

तर नेहमी खरे ठरतात

पक्ष्यांचा किलबिलाट, मित्रांची साथ,

शेवटी स्वप्न पाहण्यासाठी आभाळ मोकळे असते...

कधी भावाचं प्रेम तर कधी बहिणीची मैत्री

दिव्यांची गरज प्रकाशासाठी असते

आईवडिलांचे स्वप्न तर कधी मित्रांप्रमाणे गुरुजन

पण स्वप्नांची गरज जगण्यासाठी असते

नेहमी माझ्यावर असलेला देवाचा आशिर्वाद

दिव्यांखाली नेहमी अंधार असते

हेच मला लाभलेले असे नाते आहे की,

पण स्वप्न ज्या मनात पाहिले जाते

जे माझ्या पाठीवर कौतुकाची थाप व

तेथे प्रेमाचा आणि उत्साहाचा झगमगाट असतो

डोक्यावर आशिर्वाद देतांना कधीच हात मागे घेत नाही

शेवटी स्वप्न पाहण्यासाठी आभाळ मोकळे असते...

शेवटी स्वप्न पाहण्यासाठी आभाळ मोकळे असते...

ज्ञानाचा अथांग सागर स्वप्नपूर्तीसाठी प्रेरक ठरतो

कृ. यज्ञा फेगडे
तृतीय वर्ष विज्ञान (Chem.- I)

***

शेतकऱ्यांत्या

आत्महत्या

कष्टाळू कणखर असला – शेतकरी मराठी इथला

निसर्गे साथ न त्याला – दारिद्र्यही असे शिंगेला

अवजार नसे शेतीला – पैसा ही नसे मदतीला

वैदर्भी कापुसवाला

खान्देशी केळीवाला

राबराबुन राही भूकेला

निसर्गाने घातला घाला – आत्महत्येस प्रवृत्त झाला

दाम नसे मालाला – मग किसान हतबल झाला

व्यापारी बोका इथला – तये किमान कौंडित झाला

तो न जुमानि कुणाला – सरकारी आशिष त्याला

सचिव मार्केटवाला

दलाल कमिशनवाला

दोघेही नाडती त्याला

वाली न कुणी त्याला – आत्महत्येस प्रवृत्त झाला

सरकारी तगाद आला – मग काही सुचेना त्याला

काय द्यावे सावकाराला – हा पेचहि पडला त्याला

गृहमंत्री मराठी आला

वल्गाना करुनिया गेला

परि फरक तिथे पडला

शेतकरी न त्यातुन सुटला – आत्महत्येस प्रवृत्त झाला

कृ. भाऊश्री उमेश सरोदे

प्रथम वर्ष वाणिज्य

***

वरिष्ठ महाविद्यालयातून प्रथम क्रमांक प्राप्त विद्यार्थी (मार्च-एप्रिल २०२०)

कु. पाटील ममता दत्ता
प्रथम वर्ष कला प्रथम

कु. चौधरी चेतना चोगेन्द्र
प्रथम वर्ष वाणिज्य प्रथम

कु. वर्मा कविता संतोषकुमार
प्रथम वर्ष विज्ञान प्रथम

कु. खान सना अखबर
द्वितीय वर्ष कला प्रथम

कु. दर्दीर अश्विनी सुलेन्द्र
द्वितीय वर्ष वाणिज्य
(अकोटनी विषयात प्रथम)

कु. सपकाळ दिपाली रविंद्र
द्वितीय वर्ष वाणिज्य प्रथम

नायडू अंकिता हेमंत
द्वितीय वर्ष विज्ञान प्रथम

कु. खारिया सुचिता सामन
तृतीय वर्ष कला प्रथम
(मराठी, मानसशास्त्र विषयात प्रथम)

कु. पाटील अपेक्षा
तृतीय वर्ष विज्ञान
प्रथम (सायनशास्त्र)

कु. दलाल मूणालती गोविंद
तृतीय वर्ष वाणिज्य
प्रथम

कु. कोळे अश्विनी शांतराम
तृतीय वर्ष हिंदी
प्रथम

कु. साखेरे सेहल सूर्यकांत
तृतीय वर्ष डंगडी
प्रथम

कु. नंदीनी बाईजली सौनागर
तृतीय वर्ष कला
प्रथम (अर्थशास्त्र)

कु. पाटील भावना मुरलीधर
तृतीय वर्ष गणित
प्रथम

कु. सरोदे काजल सुनील
तृतीय वर्ष विज्ञान
प्रथम (बायोटेक्नोलॉजी)

कु. मोरे चेतना दिनेश
तृतीय वर्ष विज्ञान
प्रथम (वनस्पतीशास्त्र)

कु. पाटील साक्षी श्रीकांत
तृतीय वर्ष विज्ञान
प्रथम (संगणक)

कु. अगरकर कोमल सुरेशचंद्र
प्रथम वर्ष एम.ए.
कला प्रथम हिंदी

कु. फलक भाग्यश्री शंकरपाई
द्वितीय वर्ष एम.ए.कला
प्रथम (हिंदी)

कु. थूल प्रियती जानोबा
प्रथम वर्ष कला
एम.ए. प्रथम (इंग्रजी)

वरिष्ठ महाविद्यालयातून प्रथम क्रमांक प्राप्त विद्यार्थिनी (मार्च-एप्रिल २०२०)

कु.थालिनी निता अशोक
द्वितीय वर्ष कला
एम.ए. प्रथम (इंग्रजी)

कु.चौधरी दिपाली पुंडलीक
प्रथम वर्ष वाणिज्य
एम.कॉम प्रथम

कु.वियाणी मिनाश्री मोरेश्वर
द्वितीय वर्ष वाणिज्य
एम.कॉम प्रथम

कु.पावित्रा सरकर जीत
प्रथम वर्ष एम.एस.सी.
प्रथम (संगणकशास्त्र)

कु.चौधरी पुजा गणेश
प्रथम वर्ष एम.एस.सी.
प्रथम (संगणकशास्त्र)

कु.पाटील स्नेहलता राजेन्द्र
द्वितीय वर्ष एम.एस.सी.
प्रथम (संगणकशास्त्र)

कु.वार्षी हर्षाली सुकलाल
द्वितीय वर्ष बी.सी.ए.
प्रथम

कु.जोशी रेवती प्रकाश
तृतीय वर्ष बी.सी.ए.
प्रथम

कनिष्ठ महाविद्यालयातून प्रथम क्रमांक प्राप्त विद्यार्थिनी (मार्च-एप्रिल २०२०)

कु.कोळी शीतल धनराज
११ कला प्रथम

कु.झोये प्रतिभा मधुकर
११ वाणिज्य प्रथम

कु.पाटील नेहा हेमंत
११ वी विज्ञान प्रथम

कु.मराठे यशस्वी ललित
१२ वी कला प्रथम

कु.घोडेस्वर अंकिता सुनील
१२ वाणिज्य प्रथम

कु.सराफ जान्हवी नितीन
१२ वी विज्ञान प्रथम

विविध मंडळे व विविध उपक्रम

कला मंडळाचे उद्घाटन समयी माननीय प्रा. डॉ. पी.डी.जगताप सर मार्गदर्शन करताना

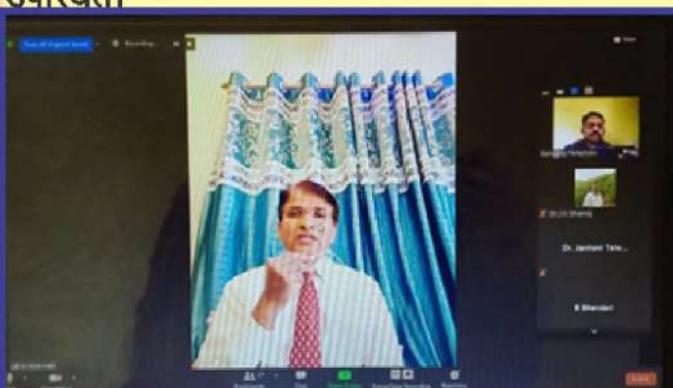
दि. २६ ऑक्टोबर २०२० रोजी विज्ञान मंडळाचे उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा. श्री प्रा. एस.ए. पाटील, कला व विज्ञान महाविद्यालय ऐनपूर.

दि. १४ सप्टेंबर २०२१ हिंदी समाहाच्या आँनलाईन उद्घाटन प्रसंगी प्रो. विवेकमणी त्रिपाठी चीन तसेच उपस्थित उपप्राचार्य डॉ.सौ. शिल्पा पाटील, कलामंडल प्रमुख प्रा.निलेशगुरुचल, डॉ.सौ. एस.पी. शुक्ला आदि उपस्थिता।

महान गणितज्ञ श्री निवास रामानुजन यांची पुण्यतिथी गणित विभागातर्फे साजरी करण्यात आली

दि. २८ फेब्रुवारी २०२० रोजी विज्ञान दिनानिमित्त सायन्स, टेक्नॉलॉजी आणि इनोव्हेशन या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ. एच.एम.पाटील.

पदवी काळात MPSC/UPSC ची तयारी कशी करावी या विषयी आँनलाईन वेबिनार मध्ये मार्गदर्शन करतांना श्री. अजित चहाळ, मार्गदर्शक, Unique Academy, Pune

विविध मंडळे व विविध उपक्रम

सडक सुरक्षा जीवन सुरक्षा उपक्रमा अंतर्गत मार्गदर्शन करताना पोलीस निरीक्षक वाहतूक नियंत्रण शाखा मा. श्री गायकवाड साहेब, अध्यक्ष महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. धनवीज

आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना प्रा. स्वप्निल काटे

२८ जानेवारी २०१९ रोजी मराठी भाषा संवर्धन पंथरवडा चे समारोप मध्ये प्रा. दीपक पवार यांनी मराठी विषयातील करिअरच्या संधी या विषयावर विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन केले

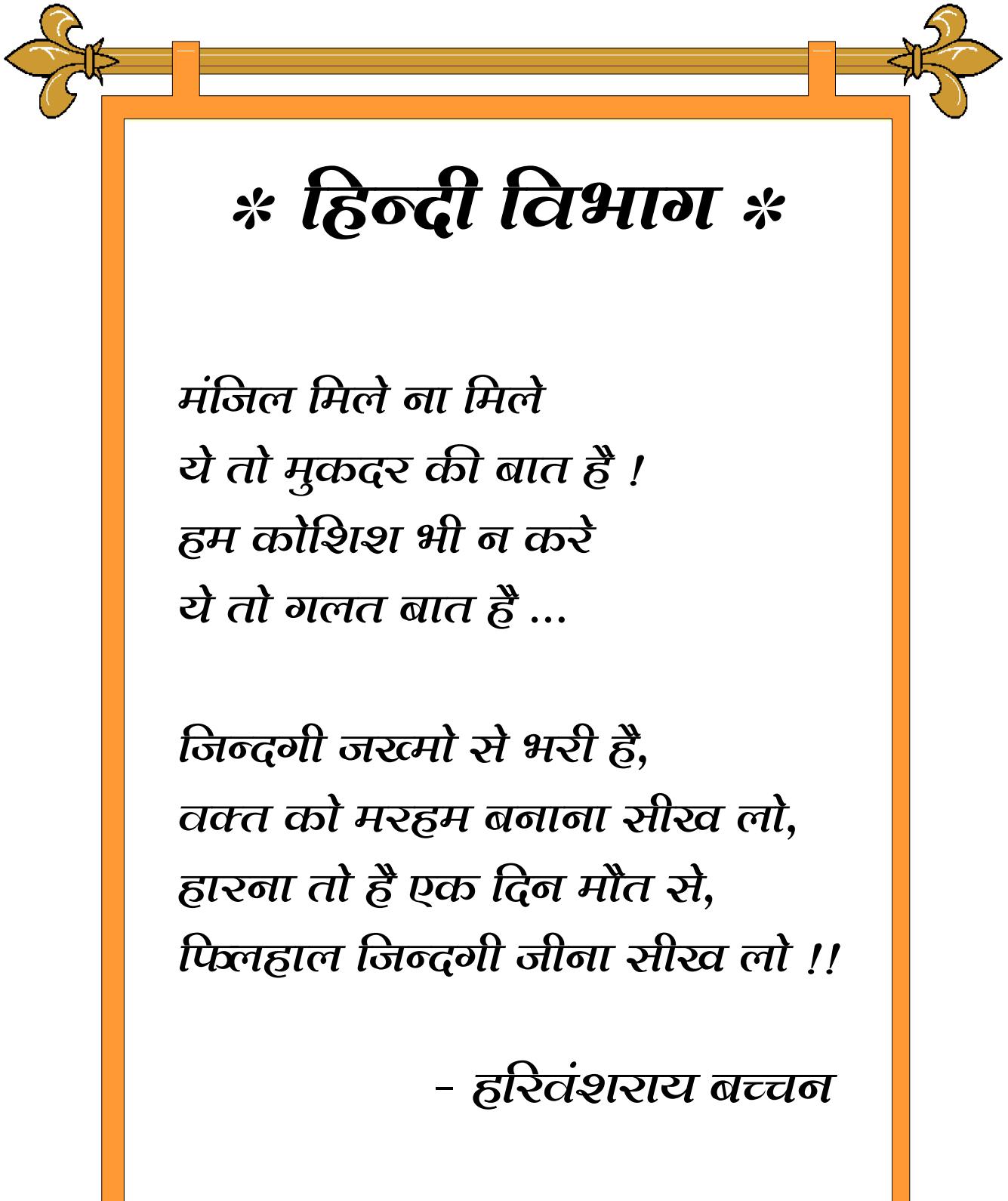
महाविद्यालयाच्या प्रांगणात वृक्षारोपण करताना प्राचार्य डॉ. मंगला साबद्रा, उपप्राचार्य डॉ. शिल्पा पाटील, पर्यवेक्षक प्रा. संजय चौधरी, कार्यक्रम अधिकारी प्रा. स्मिता जयकर, प्रा. राजेंद्र पाटील

गणित विभागातर्फे online पोस्टर स्पर्धा

दि. १३ जुन २०२१ रोजी Best from Waste या कार्यक्रम मध्ये मार्गदर्शन करताना माजी विद्यार्थींनी पूजा राजेंद्र पाटील.

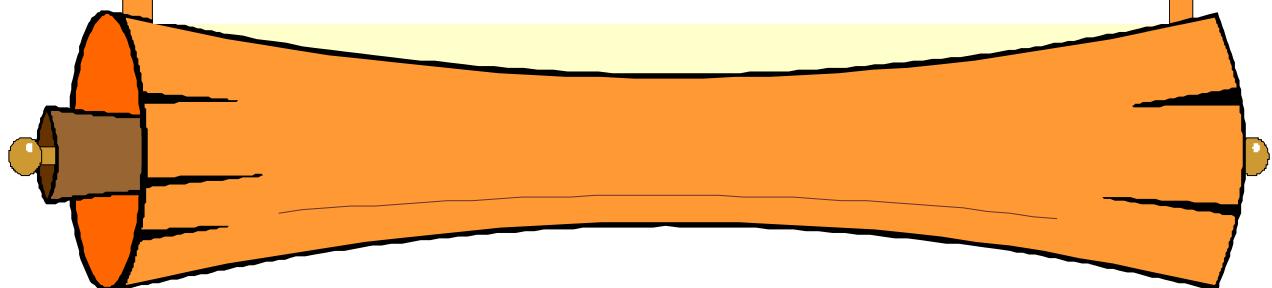

* हिंदी विभाग *

मंजिल मिले ना मिले
ये तो मुकदर की बात है !
हम कोशिश भी न करे
ये तो गलत बात है ...

जिन्दगी जरमो से भरी है,
वक्त को मरहम बनाना सीख लो,
हारना तो है एक दिन मौत से,
फिलहाल जिन्दगी जीना सीख लो !!

- हरिवंशराय बत्चन

हिन्दी विभाग

* अनुक्रमणिका *

अ.नं.	लेख / कविता	छात्राओं का नाम	पृष्ठ
१)	कुरुक्षेत्र	- कु. सायरा मोहम्मद गवळी	१
२)	बरसो रे मेघा (कविता)	- कु. सायरा मोहम्मद गवळी	२
३)	राष्ट्रीय एकता में हिन्दी कश्य प्रयोगदान	- कु. मेरहे सोनाली देविदास	३
४)	कवि सम्मेलन (कविता)	- कु. निशा देवेंद्र पाटील	५
५)	राष्ट्रभाषा हिन्दी (कविता)	- कु. वैशाली राजु तायडे	५
६)	दहशतवाद का निर्मुलन	- कु. तायडे रिना राजेद्र	६
७)	बेटीयाँ (कविता)	- कु. वर्षा भरत कोळी	७
८)	जन संचार का माध्यम – हिन्दी	- कु. गायत्री दिपक नाटेकर	८
९)	माँ की आँखों में (कविता)	- कु. जान्हवी दाभाळे	९१
१०)	बिना हिन्दी के न कोई ज्ञान	- कु. जान्हवी सुनिल पाटील	९१
११)	हिन्दी भाषा, कितनी सही-कितनी गलत	- कु. कोळी भायश्री पंडित	९२
१२)	कोरोना योद्धा	- कु. गायत्री गणेश चौधरी	९४
१३)	जिंदगी (कविता)	- कु. सना अखतर खान	९५

कुरुक्षेत्र

क्र.सायरा मोहम्मद गवळी
द्वितीय वर्ष (कला)

कुरुक्षेत्र प्रसिद्ध लेखक निबंधकार और कवि रामधारी सिंह दिनकर द्वारा रचित विचारात्मक काव्य है, यद्यपि इसकी प्रबन्धात्मकता पर प्रश्न उठाये जा सकते हैं, लेकिन यह मानवतावाद के विस्तृत पटल युध की समस्या मनुष्य की सारी समस्याओं की जड़ है। यह मानवतावाद के विस्तृत पटल पर लिखा गया आधुनिक काव्य अवश्य है। युध निन्दित और कुर कर्म है, किन्तु उसका दायित्व किस पर लेना चाहिए? जो अनितियों का जाल बिछाकर प्रतिकार को आमंत्रण देता है, उस पर? या किस पर, जो जाल को छिन्न भिन्न कर देने के लिए आतूर रहता है? दिनकरजी के 'कुरुक्षेत्र' में ऐसी सी कुछ बातें हैं, जिनपर सोचते-सोचते यह काव्य पूरा हो गया है।

कवि के सम्बन्ध में -

आत्मविश्वास, कर्मठता, सामाजिक प्रश्नों के प्रति जागरूकता, चुनौती भरा आशाबादी स्वर, उदात्त सांस्कृतिक दृष्टीकोन, प्रखर राष्ट्राभिमान आदि ऐसे तत्त्व हैं, जो रामधारी सिंह 'दिनकर' को परंपरावादी कवियों से अलग कर देते हैं। सच्चे अर्थों में वे 'युगचारण' तथा 'जनकवि' ये राष्ट्रीय भावनाओं के गायक रामधारी सिंह 'दिनकर' ने अपनी रचनाओं के माध्यम से सामाजिक चेतना एवं जनजागरण का शंख फुका है। वह निर्भिक थे, राष्ट्रवक्ता थे, इसीलिए वे अपनी समस्त रचनाओं में युगीन स्थितियों के विरुद्ध तीव्र आक्रोश व्यक्त करते हैं। उन्हें विश्वास था खुदपर, अपने देशबांधवों पर वे जानते थे कि एक-न-एक दिन आजादी मिलकर रहेगी और वह भी सामान्य जनता के कारण इसीलिए विश्वासपूर्वक वे पूकारते हैं -

'आरती लेकर तू किसे ढूँढ़ता है मुरख'
सिंहासन खाली कर आज के युग संदर्भ में उतनी ही महत्वपूर्ण है, जितनी उस समय थी।

काव्य के बारे में -

मनुष्य का धर्म है कर्म करते रहना इसी का उल्लेख 'कुरुक्षेत्र' में है। शत्रूपक्ष में सगे-सबन्धियों को देखकर अर्जुन मोह में पड़ जाता है। वह अपने कर्तव्य से विमुख हो जाता है। तब शत्रू-शत्रू होता है, फिर गुरु हो, भाई हो अथवा और कोई। इसके विरुद्ध हथियार उठाना हमारा आद्य कर्तव्य है। इस प्रकार का उपदेश भगवान श्रीकृष्ण ने अर्जुन को दिया। कर्म पहले, कर्म पर भावनाओं को हावी होने नहीं देना है। यही बात भीष्म समझा देते हैं। युधिष्ठिर को 'कुरुक्षेत्र' का युधिष्ठिर 'गीता' का अर्जून है। दोनों में अंतर यह है कि यह स्थिती युध के पहले हो गई थी, जबकी युधिष्ठिर की युध के पश्चात 'कुरुक्षेत्र' के अंतर्गत कई सवाल उठाए जाते हैं। भीष्म और युधिष्ठिर महाभारत का आलंबन लेकर उनके भीष्म और युधिष्ठिर महाभारत के प्रसंग को दोहराना इसका उद्देश्य नहीं है।

भारतीय जनमानस अर्जून की तरह व्यामोह में फसा हुआ था। वह कर्तव्य विमुख होकर एक भीषण रक्तपात की काल्पनिक स्थिती से बचने के उद्देश्य से भारतमाता के विभाजन को भी अंगीकृत करना चाहता है। ऐसे समय की वाणी से कुरुक्षेत्र की जो गीता प्रस्फुटीत हुई है, भले ही उसका प्रभाव तत्कालीन समाज पर इतनी तीव्रता से न पड़ा हो, किंतु स्वतंत्रता प्राप्ति के उपरांत आज की कुरुक्षेत्रीय भावना शासन व जनता दोनों के समानरूप से पथ प्रदर्शन करती हुई दृष्टिगोचर हो रही है।

* सुविचार : जो अपने पास रहने वालों को सुखी करता है, दूर रहे हुए सुख भी असके समीप आ जाते हैं।

यह धरती संन्यासी कर्मविमुख लोगों के कारण जीवित नहीं है, बल्कि निरंतर कर्म करते हुए, खून पसीना एक करते हुए मर मिट्टेवाले लोगों के कारण जीवित है। प्रकृति भी उदामी मनुष्य के ही सामने झुकती है। इसीलिए लोक चिराग, संन्यास, अकर्मण्यता, भोग, निवृत्ति का विरोध करते दिखाते हैं। समस्त धरती को उलट-पूलट देने का आत्मविश्वास इस रचना में स्थान-स्थान पर व्यक्त हुआ है। सामाजिक कुरितियों मान्यताओं पर तीव्र प्रहार किए हैं। समाज की कुव्यवस्था से हमें घृणा तो है तथा उसके प्रति ईर्ष्या भी है, लेकिन इस व्यवस्था से हम भयभयीत नहीं, क्योंकि व्यक्ति हम कर्मनिष्ठ है। कर्म के आधारपर ही हम इस व्यवस्था को दूर करने प्रतिपक्षी हैं। समस्त कुरुक्षेत्र इसी आत्मविश्वास और कर्मनिष्ठता का प्रतिपादन करता है। कर्मवाद एवं प्रवृत्ति की प्रधानता कुरुक्षेत्र में दृष्टिगोचर होती है। समाष्टि से सुख के लिए कार्यरत रहना ही सही अर्थों में मोक्षदान है। अपनी सामर्थ्य और बुधी के आधारपर दुसरों का जीवन प्रकाशमय बनाना मनुष्यधर्म है। केवल अपने बारे में सोचना, जीवन व्यथित पशु का लक्षण है। मनुष्य को चाहिए कि वह दूसरों के काम आये, धरती पर फैले अंधकार को मिटा दे यही मनुष्य का धर्म है। दीपक का निर्वाण बड़ा कुछ श्रेय नहीं जीवन का, है सधर्म दीप्त रख उसको हरना तिमिर भूवन का।

भारतीय संस्कृति के उदात्त रूप की तरफ भी हमारा ध्यान आकृष्ट करता है। हमारी संस्कृति में वही मनुष्य है, जो मनुष्य के लिए जिए। हमे कर्मठ मनुष्य गढ़ना चाहिए। भाग्य के बजाय हमें कर्म में विश्वास करना है। मेरे मतानुसार भाग्यवाद मनुष्य को निष्काम बना देता है।

-***-

बरसों रे मेघा

कु.सायरा मोहम्मद गवळी

द्वितीय वर्ष (कला)

छम छम करती आई बारीश

सावन मस्त महिना आया

सारी जगह हरियाली है छाई

चुनर है लहराई ।

कोयल की कुहू-कुहू

पपीहे की पिहू-पिहू

नाचे मयुर मस्त हो

जब आकाश में काले

बादल घेर आए ।

बरसात में दो बूँदों के प्यासे

धरती, पेड़, मनुष्य, प्राणी, पक्षी

किसान झुमे है, मस्त हो के

गाये गाने मस्त हो के ।

सारी जगह जैसे खुशियाँ ही

खुशियाँ है छाई, जैसे की

जीवन में नव बहार है आयी

सारी जगह पानी ही पानी ।

पेड़ों पर फुल खिल रहे है,

नदियाँ मस्त हो कर कल-कल

आवाज करती बहती जा रही है

जैसे की सागर से मिलनी की जल्दी हो

यह सब सुंदर दृष्य देखकर मानवी

तन-मन आनंदित हो उठा हो ।

-***-

* सुविचार : हम किसी से न डरें, डरसे भी बड़ी बात है, कोई हमसे न डरें।

* राष्ट्रीय एकता में हिन्दी का योगदान *

कु.मेहरे सोनाली देविदास
एम.ए. प्रथम वर्ष (हिन्दी)

भारत वर्ष में भाषा के अर्थ में हिन्दी का प्रयोग तो बाद में हुआ पहले तो भारत और ईरान के सांस्कृतिक तथा व्यापारिक संबंधों में यह शब्द प्रयुक्त हो गया था। आर्यों के भारत आगमन से पूर्व ही भारत और ईरान का पारस्पारिक सम्पर्क प्रगाढ़ हो चुका था। हमारी प्राचीन ‘स’ ध्वनी ईरान की अस्वेता भाषा में ‘ह’ उच्चारित होती थी। 500 ई.पूर्व में सिन्धु नदी के निकट की सारी भूमि ईरान शासकों के अधिकार में थी। अतएव हिन्दी तथा सिन्धु प्रदेश को उन्होने हिन्दु प्रदेश कहा।

‘हिन्दुस्तानी’ शब्द का प्रयोग हिन्दु मुस्लीम एकता को लेकर राजनीतिक परिप्रेक्ष्य में किया गया था। यह हिन्दुस्तानी शब्द हिन्दी या हिन्दवी का ही पर्यायवाची है।

राष्ट्रभाषा हिन्दी प्रचार के कार्य का आरंभ 1918 में महात्मा गांधीजी ने किया था। इस दृष्टी से भारत के विभिन्न भागों में राष्ट्रभाषा हिन्दी के प्रचार-प्रसार के कार्य की हीरक जयंती मनाने का आयोजन भी किया गया।

सन 1919-20 के दिन भारत स्वाधीनता संग्राम के बड़े स्मरणीय दिन है। राष्ट्रीय कॉंग्रेस का नेतृत्व उन दिनों महात्मा गांधीजी कर रहे थे। बापु ने राष्ट्रीय शिक्षा तथा राष्ट्रभाषा हिन्दी पर बहुत जोर दिया। महात्मा जी युगावतार महापुरुष थे। इनके मार्गदर्शन से देश में राष्ट्रीय विश्वविद्यालयों की स्थापना हुई।

भारत एक विशाल देश है। यहाँ अनेक धर्मों और जातियों के लोग रहते हैं। यहाँ अनेक भाषाएँ,

बोली और समझी जाती हैं। हर प्रदेश एवं जाती की अपनी-अपनी सांस्कृतिक, सामाजिक परम्पराएँ हैं जो एक धरोहर के रूप में विराजमान हैं। इस विशाल देश में अनेक रीति-रिवाज के होनेपर भी भारत के सभी लोग इस हिन्दी भाषा की वजह ही भावनात्मक एकता के सुत्र में बँधे हुए हैं। विभिन्नता में एकता यहाँ की बड़ी विशेषता है। भारत की भावनात्मक एकता एवं सांस्कृतिक एकता को सुदृढ़ बनाने उनके साथ सामाजिक समन्वय लाने के लिए इस हिन्दी भाषा ने अपना बड़ा योगदान दिया है।

समाज में जिस भाषा का प्रयोग होता है साहित्य की भाषा उसी का परिष्कृत रूप है। भाषा का आदर्श रूप यही है। जिसमें विशाल समुदाय अपने-अपने विचार प्रकट करता है। इन्हीं कारणों से जब भाषा का क्षेत्र अधिक व्यापक होकर समस्त राष्ट्र व्याप्त हो जाता है तो वह भाषा ‘राष्ट्रभाषा’ कहलाती है और उस भाषा की वजह से उसके योगदान से सम्पुर्ण राष्ट्र में एकता स्थापित होती है।

‘राष्ट्रभाषा’ का है, अर्थ राष्ट्र की वह भाषा जिसके माध्यम से संम्पुर्ण राष्ट्र में विचार-विनिमय एवं सम्पर्क किया जाता है और वह उस राष्ट्र को एक साथ जोड़े रखने का काम करती है। उसी प्रकार हिन्दी यह राष्ट्रभाषा है और इस हिन्दी भाषा ने राष्ट्र को एक बन्धन में बान्धने के लिए योगदान दिया है। राष्ट्रीय भावना को जागृत करने तथा राष्ट्रीय गौरव की भावना को सवंहन करने की शक्ति हमारी हिन्दी भाषा में होती है।

* सुविचार : आए हुये दुःख अकेले भोग लेना परंतु प्राप्त सुख तो सब के बीच बाँटते ही रहना।

इसी कारण 14 सितम्बर 1949 में हिन्दी को तथा राष्ट्रलिपि के रूप में देवनागरी को स्वीकृत किया था। प्रतिवर्ष समिति के तत्त्वावधान में सारे देश में 'हिन्दी दिवस' मनाया जाता है। इस आयोजन ने बड़ी लोकप्रियता प्राप्त की है और 14 सितम्बर 1949 में इस हिन्दी भाषा क्या है उसकी विशालता को हम नहीं जानते तो हिन्दी तो एक ऐसी समुद्रशाली भाषा है जिसकी गहराई को लम्बाई को और चौडाई को हम नहीं नाप सकते। यह इस हिन्दी भाषा की स्वाभाविक प्रवृत्ति है।

हिन्दी भाषा तो नदी की उस धारा की तरह चंचल है जो रुकना नहीं जानती। यदि कोई उसे बलपुर्वक रोकना भी चाहे तो वह उसके सारे बन्धन को तोड़कर आगे निकल जाती है। संम्पुर्ण भारतराष्ट्र को भावनात्मक एकता के सुन्नत में बान्धकर रखने वाली इस हिन्दी भाषा को हमारे राष्ट्रीय नेताओं ने राष्ट्रभाषा के पद पर विराजमान किया है।

हिन्दी यह राष्ट्रीयता का प्रतीक बनी। राष्ट्रभाषा हिन्दी का पक्ष लेकर स्व. जमुनालाल तथा स्व. राजगोपालचार्य आदि राष्ट्रीय नेताओं ने सारे दक्षिण भारत की यात्रा जनमत हिन्दी के पक्ष में तैयार हुआ। कई कार्यकर्ताओं ने निस्वार्थ भाव से हिन्दी आंदोलन में अपने को समर्पित कर दिया। दक्षिण भारत सहित सभी हिन्दीतर प्रदेशों में जन-मानस में हिन्दी ने जड़ जमाई। स्वातंत्र्य पुर्व युग में हिन्दी को ना सरकारी सहायता की अपेक्षा थी न हिन्दी प्रचारकों को निर्वाह से अधिक की आय की अपेक्षा थी। दक्षिण के जनमन में खासकर महिला वर्ग के हृदय में हिन्दी बैठ गई। किसी प्रकार धन का लोभ नहीं था। ऐसी त्यागपूर्ण भुमि में हिन्दी का बीज बोया गया और सैकड़ों प्रचारकों ने उसे सींचा हिन्दी के वृक्ष ने आज भारत देश में अपनी जड़ जमाई हुई है। कई हिन्दी प्रचारकों का स्वर्गवास तक हो गया है।

सन 1950 में संविधान परिषद द्वारा हिन्दी संघ की राजभाषा के लिए स्वीकृत हुई। एक हृदय हो भारत जननी का प्रतीक हिन्दी बनी।

स्वातंत्र्योपलब्धि के पश्चात भी हिन्दी की प्रगति बढ़ती रही है। देश में ऐसा एक भी विश्वविद्यालय नहीं है जिसमें हिन्दी पढ़ाने की व्यवस्था न हो। सन 1975 में नागपूर में प्रथम विश्व हिन्दी सम्मेलन का आयोजन हुआ। जिसमें काफी संख्या में देश-विदेश के हिन्दी विद्वानों ने भाग लिया था। देश के सन्मुख विश्व में हिन्दी की व्यापकता का संक्षिप्त चित्र प्रस्तुत हुआ। असम में भी राष्ट्रभाषा का प्रचार-प्रसार होता है। माँ भारती के आँचल के पुर्वी छोर में सिमटी रहकर नागाधिराज हिमालय की तलहटी में बिखरती और सिरती चली जानेवाली प्रकृति-पुत्री असम की धरती वास्तव में ही असम की धरती वास्तव में ही असम है अतुलनीय है। उसीप्रकार सम्पुर्ण राष्ट्र में एकता जानेवाली हिन्दी भाषा अतुलनीय और अनिवार्य है। महाराष्ट्र काफी पहले से ही हिन्दी का चलन था और हिन्दी भाषा के सुन्नत ने अनेक देशों और वहाँ के लोगों को मोतियों के समान अपने इस सुन्नत में पिरोया है और संम्पुर्ण राष्ट्र को और उनमें एकता स्थापित करने के लिए हिन्दी ने अपने महान योगदान दिया है।

हिन्दी बोलनेवाले अनेक देश हैं, जिसमें बिहार, मध्यप्रदेश, उत्तरप्रदेश, राजस्थान, दिल्ली आदि भागों में हिन्दी बोली जाती है। हिन्दी बोलनेवालों की संख्या लगभग 15 करोड मानी जाती है। साहित्य की दृष्टी से हिन्दी बहुमुखी भाषा है। महात्मा गांधी जी ने हरिपुरा परिषद में अपना महामंत्र दिया था वह कहते हैं, "राष्ट्रभाषा के बिना राष्ट्र गुणा है।" महात्मा गांधी जी के इस मंत्र के जादु ने आज सभी को भावनात्मक एकता में बाँधे रखने का काम किया है।

* सुविचार : जो अपने पास रहने वालों को सुखी करता है, दूर रहे हुए सुख भी असके समीप आ जाते हैं।

जिस प्रकार पर्वत से निकला हुआ झरना सामने
आनेवाली शिलाओं और पत्थरों को तोड़ते-फोड़ते हुए
अपना मार्ग बना ही लेता है, उसी तरह सभी विद्यन्
बाधाओं को मात देकर हमारी यह हिन्दी भाषा सफलता
के उच्चशिखर पर 'राष्ट्रभाषा' के सुंदर आसन पर
विराजमान होकर सम्पुर्ण राष्ट्र में एकता लाने का महान
कार्य हमारी इस हिन्दी भाषा ने किया है।

**सारे जहाँ से अच्छा हिन्दोस्तां हमारा
जयहिन्द !**

-***-

कवि सम्मेलन

क्र. निशा देवेंद्र पाटील
तृतीय वर्ष-कला (हिन्दी)

मेले में... कवि जी की पत्नी को,
एक जोड़ी चप्पल पसंद आ गई ।
यूं समझो, उनके मन को भा गई ।
उस समय भीड़ में, उनका तो बुरा हाल था ।
करते भी क्या, इज्जत का सवाल था ।
बातों से ही कुछ बहलाने लगे
कुछ इस तरह समझाने लगे,
प्रिये...
जिस दिन का इंतजार है, वह दिन तो आने दो,
एक जोड़ी क्या, हजार दे दूंगा,
जरा कवि सम्मेलन हो जाने दो ।

-***-

राष्ट्रभाषा हिन्दी

क्र. वैशाली राजु तायडे
तृतीय वर्ष-कला (हिन्दी)

आओ करे हिन्दी भाषा का गुणगान
राष्ट्रभाषा तेज है, राष्ट्रभाषा साँस है,
राष्ट्रभाषा हमारी जान ।
राष्ट्रभाषा हमारी जाती-धर्म है,
राष्ट्रभाषा ही है अभिमान ।

राष्ट्रभाषा कि खातिर कुछ भी करना
राष्ट्रभाषा हमारी गौरव गरिमा
राष्ट्रभाषा ही है शान
आओ करे हिन्दी भाषा का गुणगान
भारत माता के बीरोंने कितने कष्ट उठाएं
आधार लिया हिन्दी का तब ये आजादी पाएं
आजादी के लिए दे दी कितनोंने अपनी जान
हिन्दी प्रेम है हिन्दी नेम है हिन्दी भाषा ही पहचान
हिन्दी भाषा हमारा जीवन धन है
हिन्दी भाषा ही हमारा मान
आओ करे हिन्दी भाषा का गुणगान
हिन्दी का पावन मलय नस-नस में भर देता ओज
हिन्दी का पवन जल देता है, नई ऊर्जा हररोज
हिन्दी भाषा का करके गुणगान, हम बने हैं बलवान
हिन्दी भाषा के लिए समर्पित कर दे, तन-मन-सम्मान

राष्ट्रभाषा प्राण से बढ़कर प्यारी
सबसे हिन्दी महान
आओं करे सब मिलकर
हिन्दी भाषा का गुणगान

-***-

* सुविचार : व्यस्त व्यक्ति के पास अश्रु प्रवाह के लिए समय नहीं होता ।

दहशतवाद का निर्मलन

कृ. तायडे रिना राजेंद्र
एम.ए. द्वितीय वर्ष (हिन्दी)

आतंक! आतंक! आतंक! जहाँ देखों आतंक ही आतंक है। इस शान्तिप्रिय देश को यहाँ किस की नजर लग गई। जहाँ अमन और शान्ति थी, जहाँ गांधीजी के सत्य और अहिंसा का बोल-बाला था। जहाँ की संस्कृति विश्व की सबसे उज्ज्वल संस्कृति समझी जाती है। जहाँ सर्वधर्म समभाव की भावना थी। जहाँ विभिन्न धर्म के माननेवाले मिल जुलकर रहते हैं। जिसकी विशेषता विविधता में एकता है। जो विश्व में आज भी सबसे अच्छा देश माना जाता है।

सारे जहाँ से अच्छा हिन्दुस्ता हमारा।

मजहब नहीं सिखाता आपस में बैर रखना,
हिन्दी है हम वतन है हिन्दुस्ता हमारा,
सारे जहाँ से अच्छा हिन्दुस्ता हमारा।

दहशतवाद का निर्मलन जल्द से जल्द होना चाहिए। यह दहशतवाद की समस्या हमारे देश की ज्वलंत समस्या है, जो हजारों घर तबाह कर रही है। इस दहशतवाद का शिकार हर कोई होता है। यह दहशतवादी लोग यह नहीं सोचते हैं कि इसका परिणाम केवल किसी एक मुख्य जाति या मनुष्य को नहीं होता, इसमें गरीब, अमीर, हिन्दु, मुस्लिम हर एक को कोई ना कोई हानि होती है।

चारों तरफ फैली है बिमारी आतंक की
न जाने गई कितनी जाने मासुमों की
अब ना रही बुनियाद इंसानियत की
कौन जाने कब होगी रिहाई
इस आतंकवाद से
बेगुनाह मनुष्यों की ?

इस आतंक का क्या होगा अंत? कब होगा? ना जाने हम हर समय हमें क्या युँही डर-डर के जिन्दगी जीनी होगी? क्या हासिल होता इन आतंकवादीयों के ये सब करके क्या कसूर था उन मुंबई के लोगों का जिन्हे 7 मिनिट में लगातार मौत से झूँजना पड़ा। उस दुर्घटना में कितने बेबस लोगों की मौत हो गई, कितनी दुल्हने विधवा हो गई, कितनी माताओं ने अपने बच्चों को खो दिया। किसी के बुढ़ापे का एक सहारा भी छिन गया।

जाने कितने हुए इसके शिकार

उजड गए कितनों के संसार

हो गए कितने बच्चे निराधार

ना कर सके वे मासुम इस अन्याय का प्रतिकार।

दहशतवादी क्यों हमें चैन से नहीं जीने देते, वह क्यों नहीं समझते के हम इन्सान हैं, हम भी जीना चाहते हैं। घुसखोरों को अब यह समझना बहुत ही जरूरी हो गया है।

दहशत की जिन्दगी होती है डरी-डरी

जिस दिन डरना छोड देंगे

जिन्दगी हो जायेगी हरी-भरी।

कश्मीर की समस्याएँ हमारे समाने बहुत बिकट समस्या हैं। जिसका जल्द ही कोई हल सोचना होगा और इसके लिए हर किसी को अपने देश के बारे में सोचना चाहिए। क्योंकि वह किसी परिणाम का विचार नहीं करते क्यों ऐसा करते हैं। आतंक और दहशत फैलाने से पहले यह क्यों नहीं सोचते कि खुद भी और खुद के परिवारवाले, समाजवाले भी इसका शिकार हो सकते हैं। आज कल यह एक तरीका हो गया अपनी बात मनाने का यह करो नहीं तो वह मजिस्ट्रेट में आतंकवादी

* सुविचार : श्रुति को कृति में बदलने के लिए स्मृति का सेतु अनिवार्य है।

जाते कोई ऐसी गलती करते हैं। इन्सानों-इन्सानों में झगड़े होने शुरू हो जाते हैं, कोई अपने इमान के लिए लड़ता है तो कोई अपने अधिकारों के लिए लेकिन इसका परिणाम कब सोचोगे? अपनी करनी के बारे में कोई नहीं सोचता है।

करनी किसी और की
भुगतनी पड़ी किसी ओर को
न जाने कब होगा पश्चाताप
अपनी बुराईयों का उन पापियों को
लाखों मरे, लाखों मरेंगे
क्या पता कब हम इस आतंकवाद
को मिटाने में सफल होंगे ?

क्या हम भविष्य में चैन की साँस ले पाएँगे?
आज हर कोई इस आतंकवाद को मिटाने की ख्वाईश रखता है, लेकिन यह सब कागजों पर रह जाती है। कोई इस समस्या को अपनी जिन्दगी समझेगा तो तभी यह समस्या दूर हो सकती और हमें सब साथ में रहकर इस समस्या का हाल निकालना चाहिए, नहीं तो हम खोफ से जिना ही छोड़ देंगे तो क्या होगा? कब होगा? हमारा देश इस आतंकवाद से कब छुटकारा पाएगा, अगर अब भी हमने कोई उपाय नहीं किया तो यह संसार युही नष्ट हो जाएगा।

आतंकवाद को मिटाना होगा
यदि हम यह आतंकवाद नहीं मिटाएंगे
तो शायद कभी हम खुद
इसका शिकार हो जाएंगे।

यह सोच हर किसी की नहीं होती तब तक युही आतंकवादी हमें परेशान करते रहेंगे। अगर हम चैन की साँस लेना चाहते हैं तो - अपने होसलों को इतना बुलंद करना होगा की, हमारी तरफ नजर नहीं उठा सके तभी हम इस समस्या से मुक्ति पा सकेंगे।

आज दहशतवादियों ने देश में दहशत फैलाकर देश की आन और शान को खत्म कर रहे हैं। देश कमजोर हो रहे हैं। इन आतंकवादीयों को सबसे पहले अपने देश के प्रति आस्था रखनी चाहिए। अपने देश कर्तव्य को समझना चाहिए। देश की एकता को मजबूत करना चाहिए। देश का नाम रोशन करना चाहिए। अच्छे कर्म, अच्छी राह पर चलना चाहिए। इन्सानियत को समझना चाहिए। इन्सानियत के खातीर ये सब छोड़ देना चाहिए। इसी में उनकी भलाई है। देश की भलाई है।

जिए और औरों को भी जीने दें।

जय हिन्द...!

-***-

बेटियाँ...

कृ.वर्षा भरत माळी
द्वितीय वर्ष कला (हिन्दी)

ओस की एक बूंद सी होती है, बेटियाँ।
स्पर्श खुरद्रा हो तो रोती है, बेटियाँ।
रोशन करेगा बेटा तो एक ही कुल को।
दो-दो फुल की लाज होती है, बेटियाँ।
काम नहीं है दोस्तों, एक दुसरे से कम।
हीरा अगर है बेटा तो, मोती है बेटियाँ।
कांटों की राह पे खुद ही चलती रहेगी।
औरों के लिए फुल बोती है, बेटियाँ।
विधी का विधान है, यही समजा की है परम्परा।
अपने प्रियों को छोड़ कर,
पिया के घर जाती है, बेटियाँ।

-***-

* सुविचार : सुगंध बिना सुमन की कोई किमत नहीं, स्नेह बिना जीवन की कोई किमत नहीं।

जन संचार का माध्यम - हिंदी

कु. गायत्री दिपक नाटेकर - एम.ए. (हिंदी)

हिंदुस्तान में रहनेवाले की राष्ट्रभाषा हिंदी है, क्योंकि हिंदी भाषा को माता का दर्जा दिया है। मातृभाषा का अर्थ है 'माता की भाषा'। बच्चा माता के संपर्क में अधिक रहता है, अतः वह जो भाषा बोलती है उसका अनुकरण बच्चा भी करने लगता है। इस प्रकार बच्चा अपनी माँ से जो भाषा अर्जित करता है, उसे मातृभाषा कहते हैं। इसीलिए कहा जाता है कि बच्चा अपनी माँ के दूध के साथ ही उसकी भाषा प्राप्त करता है। परंतु मातृभाषा की इसी परिभाषा पर आज के भाषा वैज्ञानिकों ने संदेह प्रकट किया है। उन्होंने प्रयोग और अनुभव से यह सिद्ध किया है कि बच्चे की मातृभाषा वस्तुतः उस माहौल की भाषा होती है, जिसमें वह पहले-पहले भाषा की चेतना प्राप्त करता है।

'हिंदी' शब्द का संबंध 'सिंधु' शब्द से माना जाता है। सिंधु नदी के कारण उसके आसपास के प्रदेश को सिंधु-प्रदेश कहते थे। फारसी भाषा में सिंधु शब्द 'हिंदु' और बाद में 'हिंद' बन गया। धीरे-धीरे यह 'हिंद' शब्द पूरे भारत का वाचक हो गया। उससे 'हिंदी' शब्द बना। भाषा के अर्थ में 'हिंदी' शब्द का प्राचीनतम प्रयोग शरफुद्दीन यज्जी के जफरनामा (ई.स. 1424) में मिलता है। प्रारंभ में हिंदी शब्द का प्रयोग हिंदी और उर्दू दोनों के लिए होता था। दोनों शैलियों में एक लिपि को छोड़कर विशेष अंतर भी नहीं था। गालिब ने हिंदी-उर्दू को एक माना था। किंतु अंग्रेजों की कुटनीति के कारण उन्नसवी शती में उर्दू का संबंध मुसलमानों से तथा हिंदी का संबंध हिंदुओं से जोड़ दिया गया। आज 'हिंदी' उस भाषा को कहते हैं जिसे खड़ीबोली कहते हैं।

उसकी आधारभूत शब्दावली में हिंदी की बोलियों के बहुप्रचलित शब्द तथा तदभव शब्दों के साथ-साथ संस्कृत के तत्सम शब्दों की प्रचुरता रहती है।

हिंदी शब्द का एक अर्थ विस्तृत है। हिंदी प्रदेश में बोली जानेवाली ब्रज, खड़ीबोली, अवधी आदि 17 बोलियों के अर्थ में हिंदी शब्द का प्रयोग होता है। हिंदी साहित्य के इतिहास ग्रंथों में इसी अर्थ में हिंदी की सभी बोलियों के साहित्य का विवेचन होता है।

हिंदी का दूसरा अर्थ सीमित है। खड़ीबोली के मानक रूप को हिंदी कहते हैं। यह साहित्यिक हिंदी है और राजभाषा हिंदी के रूप में इसीका प्रयोग किया जाता है। पत्र पत्रिकाओं की यही भाषा है।

जिस भाषा का प्रयोग सरकारी कामकाज के लिए सरकारी कार्यालयों में किया जाता है, उसे राजभाषा कहते हैं।

हिंदी केंद्र सरकार की राजभाषा है। केंद्र सरकार के कार्यालयों, सार्वजनिक उपक्रमों तथा राष्ट्रीकृत बैंकों में हिंदी का राजभाषा के रूप में प्रयोग बढ़ रहा है।

संविधान के अनुसार देवनागरी में लिखित हिंदी ही भारत की राजभाषा है। भारत सरकार के सभी कानून, संकल्प, निविदा, प्रेसनोट, विज्ञापन, निर्णय अंग्रेजी हिंदी में प्रकाशित होते हैं।

राजभाषा बनने के कारण हिंदी के सामने अनेक चुनौतियों एक साथ आ गई हैं, तो दुसरी ओर आधुनिकीकरण की द्रुत प्रक्रिया के साथ भी उसे जूझना पड़ रहा है। अंग्रेजी शब्द-समुह और वाक्य संरचना के गहरे प्रभाव के कारण कभी-कभी वह अटपटी बन जाती

* सुविचार : बल, श्रधा, दृढ़ता, निष्ठा और साहस से उफ़ते हुए नवयुवक जो चाहें सो कर सकते हैं।

है। पारिभाषिक शब्दों की अनेक रूपता भी मानक हिंदी में खटकती है। उच्चारण, वर्तनी, शब्दावली, वाक्यरचना आदि भाषा के सभी अंगों में यथासंभव मानकता आने पर ही सच्चे अर्थों में हिंदी का मानक रूप स्थिर हुआ है।

आज का युग जनसंचार का युग है। जनसंचार का प्रधान माध्यम है भाषा। एक सुभाषित है कि यात्रा, पंडितों के साथ मित्रता और सभी में संचार करने से मनुष्य ज्ञानी बनता है, चतुराई का आगमन होता है। चतुराई की पहचान भाषा ही है। भाषा के द्वारा एक व्यक्ति दूसरे से सम्पर्क कर जुड़ता है, भाषिक समाज और समाज में भाषा का निर्माण होता है। सूचनाओं के आदान-प्रदान की गति जिस समाज में आसानी से और वेगपूर्ण होती है वही समाज उन्नत और प्रगत समझा जाता है।

व्यक्ति की प्रतिष्ठा भाषा द्वारा प्रस्थापित होती है। परंतु उसका अधिष्ठान समाज होता है। समाज को संगठित करना आत्मनिर्भर बनना विश्वबंधुता, समानता एवं स्वतंत्र मुल्यों को पुष्ट सशक्त करना भाषा के द्वारा ही संभव होता है। भाषा संचार का माध्यम है।

संचार वह प्रक्रिया है जो समाज में एक-दूसरे से जोड़ने का काम करती है। यह एक सोदूरदेश्य प्रक्रिया है। संचार के द्वारा लोग एक-दूसरे के व्यवहार को नियंत्रित करते हैं। साथ ही उन्हें समूहों में संगठित करते हैं। जिससे सामाजिक सीख एवं समझदारी का विकास होता है। कहा जाता है कि, किसी भी देश की संचारनीति जितनी सशक्त होगी उतना ही वह देश समुन्नत होगा।

जनसंचार इस शब्द में दो शब्द हैं- जन+संचार जन की अंग्रेजी में तात्पर्य है Mass तो संचार का अंग्रेजी में विकल्पन है- Communication जनसंचार का अर्थ हुआ- “Mass Communication is art of transmit-

ting information ideas and attitudes from one person to another.” _Edvin Emery.

पृथकी पाण्डेयजी ने जनसंचार की परिभाषा के संदर्भ में लिखा है कि,-

“बहुत बड़े आकार के बिखरे लोगों तक संचार माध्यम द्वारा संदेश व सूचना पहुँचाना। जनसमुदाय तक मुद्रित सामग्री इलेक्ट्रॉनिक मीडिया तथा लोकमाध्यम आदि जैसे जनमाध्यमों के विचारों, जानकारी, अनुभवों और मनोरंजन को पहुँचाना।”

संचार माध्यमों एक ऐसा सेतु है, जो वक्ता और श्रोता के मध्य ट्यूब, कार, प्रवाह आदि के जरिए पहुँचाता है। वर्तमान में इसका चरित्र सुचना पोषण, विश्लेषण, ज्ञान और मुल्यों का प्रसार करने साथ-साथ मनोरंजन करना भी है। लोकतंत्र का प्रखर अस्त्र है। मानव समाज कल्याण का कार्य अपनी प्रखरता के साथ वह करता है। इसके अलावा भारत जैसे लोकतांत्रिक विविधमुखी संस्कृति और भाषा के क्षेत्र में राष्ट्रीय एकता का भाव जगाता है। इसका प्रखर उदाहरण पिछले दिनों महाराष्ट्र के लातूर जिले के किल्लारी भूचाल के समय मदद -सहायता के साथ-साथ अपनापन का भाव भी संचार माध्यमों ने संप्रेषित किया। जिससे इनकी उपयोगिता ही सिद्ध होती है।

आज बिना संचार माध्यमों के जीवन सूना-सूना लगने लगेगा। इतना महत्वपूर्ण स्थान हमारे जीवन में इन्होंने बना लिया है। मान लिजिए कि आप सुबह उठे, मुँह धोया, चाय की प्याली सामने आयी परन्तु अखबार नदारत। ऐसी स्थिति में चाय का लुप्त जाता रहेगा। बिजली न रहने से दूरदर्शन का चित्र भी गायब और रेडिओ भी मौन। ऐसे में हमें कटा-कटासा, बैचेन-सा लगेगा। छोटे-बड़े सभी लोगों में हम पाँच, शांति, स्वाभिमान, मोगली, शक्तिमान की चर्चा होगी। और

* सुविचार : श्रेष्ठ धन ही श्रेष्ठ धन है। धर्म ही स्थायी सुख देनेवाला है। सत्य ही परम स्वादु पदार्थ है।

यदि इनका समय हो गया तो बात रोककर टी.वी.या केबल चैनेल लगाने की फरमाईश होगी ।

जनसंचार के माध्यम मोटे तौर पर दो प्रकार के हैं । एक- परम्परागत जिसे हम लोकमाध्यम की संज्ञा देंगे । जैसे लोकनृत्य, लोकसंगीत, लोकगीत, तमाशा, नौटंकी, किर्तन, भजन, स्वांग, भवई, कठपुतलियों का खेल आदि । दो- आधुनिक माध्यम प्रेस, पत्र, पत्रिकाएँ, रेडिओ, टेलीविजन, सिनेमा आदि ।

प्रेस एक जनसंचार का सशक्त माध्यम है । यह तात्कालीन घटनाओं के संबंध में वस्तुस्थिति तथा विवरण तत्काल पाठकों के सामने प्रस्तुत करता है । एक तरह की सोच जनमानस में निर्माण करता है । पत्रकारिता का उद्देश सूचना देना, जनमत तैयार करना, जनता की प्रतिक्रिया सरकार तक पहुँचाना है । इनकी भाषा सहज, सरल तथ्यपरक होती है । हिन्दी में लगभग 35% अखबार प्रकाशित होते हैं । इस पत्रकारिता ने समाचारों के अलावा पारिवारिक, राजनितिक, सांस्कृतिक, साहित्यिक, व्यापारिक, शैक्षणिक, आर्थिक आदि अभिरूचियों को पल्लवित किया ।

भाषा का प्रभावशाली अमोघ प्रयोग यदि हमें देखाना है तो वह है विज्ञापन । विज्ञापन का लक्ष्य पाठक या श्रोता को वस्तु के बारे में सही जानकारी देना है । उपभोक्ता को आकर्षित करना है । उपभोक्ता आकर्षित होकर विज्ञापन के संदेश के बारे में सोचने लगता है । वह सेवा या उत्पाद प्राप्त करने के लिए प्रयत्नशील हो जाता है । विज्ञापन के कई माध्यम हैं- पोस्टर, हैंडबील, होर्डिंग, प्रदर्शनी, प्रतियोगिताएँ, गैस के गुब्बारे, साईन बोर्ड्स । इनके अलावा टी.वी., रेडिओ, सिनेमा आदि पर भी दृश्य श्राव्य विज्ञापन आते हैं ।

विज्ञापन की भाषा सरल, सीधी, मर्मस्पर्शी आकर्षक होती है । संक्षिप्तता इसका गुणात्मक पहलू है

हिंदी ने इस क्षेत्र में भी अपनी गुणवत्ता सिद्ध कर दी है । कुछ उदाहरण दृष्टव्य हैं-

“स्वस्थ खाओ, तनमन जगाओ - ब्रिटानिया ।”

“सात स्वादों में कुर्रम-कुर्रम - लिज्जत पापड ।”

“साड़ी में साड़ी पराग साड़ी ।”

इस प्रकार ये विज्ञापन हमारी जुबान पर चढ़ जाते हैं, और अपने में हम उस उत्पाद को परखने के लिए आकुल-व्याकुल होते हैं ।

सिनेमा जनसंचार के माध्यमों में एक महत्वपूर्ण और सबसे ज्यादा प्रभावशाली माध्यम है । हिंदी सिनेमा ने अपनी स्वतंत्र पहचान कायम कर ली है । फिल्म उद्योग बन गया है । जहाँ अरबों का न्यारा-व्यारा होता है । बम्बई को हॉलीवुड की तर्ज पर बॉलीवुड की संज्ञा मिली है । दूरदर्शन घर-घर में पहुँचा हुआ इलेक्ट्रॉनिक मीडिया का महत्वपूर्ण साधन है । इस संचार के माध्यम ने सभी माध्यमों को पीछे धकेल दिया है । हिन्दी भाषा एवं साहित्य दोनों की श्रीवृद्धि में इसका योगदान है ।

इलेक्ट्रॉनिक मीडिया का भारत के घर-घर में पहुँचा हुआ रूप आकाशवाणी या रेडिओ है । रेडिओ ने अपनी आवाज की जादू से दूर-दराज के सभी भारतीय जनमानस को बाँध दिया है ।

इन सबने हिंदी भाषा के माध्यम से सबको एक सोच में लाने का सफल प्रयास किया है । साथ ही हिंदी की अभिव्यक्ति और अधिक सुष्ठू हो गई है । जैसे - सफेद झूठ, वाद टिप्पणी, काला बाजार, वामपंथी, प्रतिक्रिया, भूमिगत, रेखित चौक, शेअर बाजार, बजटसत्र, शून्यकाल, गृहयुद्ध, चिल्लर, गोबर गॅस आदि ।

कुछ वाक्य रचना दृष्टव्य हैं - मतदान का पहला दौर, चार विधानसभाओं के लिए भारी मतदान । लोकोक्ति मुहावरे - आवश्यकता, आविष्कार की जननी है । प्रकाश डालना, रिकार्ड तोड़ना, भेड़िया धसान ।

इस तरह हिन्दी ने अनुवाद जनसंचार माध्यमों की अन्य आवश्यकताओं के अनुरूप अपने आपको ढाल लिया है।

-***-

माँ की आँखो में...

क्र. जान्हवी दाभाले
द्वितीय वर्ष-कला (हिन्दी)

किसी माँ की आँखो मे देखो,
ममता का शीतल फल होगा ।

ममता का सागर होगा,
थोड़ा सा नयनों में जल होगा ।

सपनो से सुंदर कल होगा,
किसी माँ की आँखो में...

रोज-रोज तपती धुप से,
भीगा-भीगा माँ का आँचल होगा ।
उस आँचल की छाँव में,
कुछ बिता-सा कल होगा ।

किसी माँ की आँखो में...

सपनो संजोए पुरा करने की,
उम्मीद के साथ श्रम होगा ।

सुबह से शाम तक की,
हा कोशिशों में दम होगा ।

किसी माँ की आँखो में...

दया रूपी माँ की ममता का,
बस एक ऐसा ही जीवन होगा ।
एक बार पहचान कर तो देखो,
सवित्री, कुंती जैसे समर्पण होगा ।
माँ मेरी, हर माँ
एक सुंदर चमकता कोहिनुर हिर है, इसिलिए,
किसी माँ की आँखो में...

-***-

बिना हिन्दी के न कोई ज्ञान

क्र.जान्हवी सुनिल पाटील

तृतीय वर्ष कला (हिन्दी)

बिना हिन्दी ज्ञान के, चले ना कोई देश
जनसंख्या जब कम रहे, दर्जा मिले विशेष
जब तक ना हो लोगों में, हिन्दी का सिधांत
जीवन बनता भार तब, रहो किसी भी प्रांत

आपस के मतभेद से, झगड़े उठे हजार
बातों करों हिन्दी में, यही है सुख का आधार
देश नहीं उन्नती करें, देने से कोई व्याख्यान
गुणगान करो हिन्दी का, तब होवे अनुसंधान
हर व्यक्ति है प्यारा-न्यारा, साक्षरता है, हमारा नारा
बसालो मन में हिन्दी भाषा, तब कहों हिन्दोस्ता हमारा
जीते जी करते है रक्तदान,
और मरने के बाद नेत्रदान
बेटा-बेटी में भेद न करो,
दोनों को मिलना चाहिए सम्मान

लगती है सुंदर भारत की नारी,
जब लगाती है बिंदी
तोला सभी भाषाओं के साथ,
तब सबसे भारी हमारी हिन्दी
हिन्दी भाषा प्रिय है

हम सबकी जिम्मेदारी है, उसके सम्मान की
कहेंगे हम गर्व से हिन्दी भाषा बेटी है,
हमारी भारत माता की

बिना हिन्दी ज्ञान के,
चले ना कोई देश
जनसंख्या जब कम रहे,
दर्जा मिले विशेष

-***-

* सुविचार : कमज़ोर को दबानेवाला शायद बड़ा बन सकता है, परंतु कमज़ोर को बचानेवाला तो महान बन जाता है ।

हिन्दी भाषा, कितनी सही-कितनी गलत

क्र. कोळी भाऊश्री पंडित - एम.ए. प्रथम वर्ष (हिन्दी)

14 सितंबर 1949 को भारतीय संविधान में राजभाषा के रूप में हिन्दी को तथा लिपि के रूप में देवनागरी को स्वीकृत किया था। इस दिवस की स्मृति में प्रतिवर्ष भारत वर्ष में महिन्दी दिवस मनाया जाता है।

हिन्दी को हम राष्ट्रभाषा के रूप में मानते हैं। पर यह हिन्दी राजभाषा है, या राष्ट्रभाषा इस बात पर तो अनेक विवाद आज भी चल रहे हैं। भारतीय संविधान में उन्हीं चीजों को राष्ट्रीय के रूप में स्वीकृत किया गया है, जो चिजें जन-मन तक पहुँच चुकी है। संविधानों ने तिरंगे को राष्ट्रध्वज स्वीकार किया जिसका पहला केशरी रंग त्याग और बलिदान का प्रतीक है। निचे का रंग हरा है परंतु वह तो समृद्धि की भावना का प्रतीक है और बीच में सफेद रंग और उसपर का 'अशोकचक्र' यह शांति और वीरता का प्रतीक है।

स्वातंत्र्यपूर्व से चली आ रही उन्नीसवी शताब्दी में भारत के राजनैतिक वातावरण में अनिश्चितता तथा अस्थिरता के कारण बदली हुई स्थिती के कारण जनता में राष्ट्रीय भावना जागृत हुई। मुस्लिम शासन की जड़े उखड़ चुकीं थीं। विदेशी सत्ता भारत में अपना पैर जमाने की कोशिश में थीं। तभी 18 वीं शताब्दी के अंत में विदेशी राजाओंने नवाबों को अपने अधिन बना लिया था। तब फारसी भाषा का अंत और भारतीय भाषाओं में हिन्दी का आश्रय लिया गया था। उस समय अधिकांश नेता इस बात से सहमत थे। इसीलिए उन राष्ट्रीय नेताओं की अपने विचार जन-सामान्य तक पहुँचाने के लिए जन-सामान्य की अभिव्यक्ति का माध्यम उस सिर्फ हिन्दी भाषा ही बनी थी।

उन दिनों राजाराम मोहन रॉय यह हिन्दी भाषा के बड़े पक्षपाती थे। उनका अभिमत था की हिन्दी को अखिल भारतीय भाषा बनाई जाएँ क्योंकि हिन्दी भाषा सक्षम है। राजाराम मोहन रॉय हिन्दी लिखते और दुसरों को भी हिन्दी में लिखने की प्रेरणा देते थे। उन्होंने 1826 में 'बंगदु' नामक पत्र निकाला था। जो हिन्दी भाषा में प्रकाशित होता था। धिरे-धिरे भारतीय भाषा हिन्दी में पत्र-पत्रिकाओं को प्रकाशित करने की परंपरा आगे बढ़ती गई। इस्ट इंडिया कंपनी के प्रयास से 1800 में 'फोर्ट विलियम कॉलेज' की स्थापना हुई। जिसका उद्देश्य कर्मचारियों को देशी भाषा का ज्ञान कराना था। तब हिन्दी की पुस्तके लिखावाने के लिए हिन्दुओं को लिया गया था। अंग्रेजों के शासन की स्थापना हो जाने पर इसाई मत के लिए 'बायबल' आदि ग्रंथों का हिन्दी में अनुवाद किया गया और तभी से इस प्रवृत्ति से हिन्दी प्रचार का कार्य कर रह थे। 1868 में नविनजी ने हिन्दी में 'ज्ञान प्रदायनी' पत्रिका निकाली थी। महिलाओं के लिए उन्होंने 'सुगृहिणी' नामक पत्रिका निकाली थी। जिसका संपादन उनकी पुत्री हेमन्त कुमारी करती थी।

1898 में श्रीमती अँनीबेझेंट ने काशी में 'सेंट्रल हिन्दी स्कूल' खोला था। जो बाद में कॉलेज हो गया। इसा पूर्व से चली आ रही हिन्दी भाषा को क्यों आज विवादों में घेरा गया है। जिस हिन्दी भाषा में स्वामी दयानंद कि रचनाओं में "सत्यार्थ प्रकाश" मुल हिन्दी में लिखा गया था। ऐसी कोई भी तरह से समाज में आज जिस हिन्दी का प्रयोग होता है, साहित्य की भाषा भी उसी हिन्दी का परिपूर्त रूप है। हिन्दी भाषा का

* सुविचार : आए हुये दुःख अकेले भोग लेना परंतु प्राप्त सुख तो सब के बीच बाँटते ही रहना।

आदर्श यही है कि जिसमें विशाल समुदाय अपने विचार प्रकट करता है। अर्थात् वह उसी हिन्दी का शिक्षा शासन और साहित्य कि रचना के लिए प्रयोग करता है। इन्ही कारणों की वजह से जब हिन्दी भाषा का क्षेत्र व्यापक और विस्तृत होकर समस्त राष्ट्र में व्याप्त हो गई वह भाषा हिन्दी ही है। और सिर्फ वही भाषा है जो राष्ट्रभाषा बन सकती है। इसी बात को संविधान ने स्वीकारना चाहिए।

1 मई, 1910 में अखिल भारतीय साहित्य संमेलन की स्थापना मदन मोहन मालवीय के सभापतित्व में काशी में हुई थी। इस अधिवेशन के लिए 'धन-संग्रह' समिति बनाई थी। जिसके लिए 2,25,546 रूपयों की राशि एकत्र हुई थी।

राष्ट्रभाषा हिन्दी का प्रचार आरंभ मद्रास में सन 1918 में महात्मा गांधीजी ने किया था। तभी से हिन्दी के प्रचार-प्रसार का कार्य 'हिरक जयन्ती' मनाने का आयोजन भी किया गया। सन 1938 में गांधीजी ने 'हरिपुरा' अधिवेशन की परिषद में अपना मुलमंत्र बताया था। वह कहते थे, "राष्ट्रभाषा के बिना राष्ट्र गुंगा है।" इसी मंत्र के जादु ने हिन्दी भाषा बढ़ाने का कार्य किया था। सन 1918 में होमरूल लिंग के कार्यालय में सी.पी.रामस्वामी अम्मर की अध्यक्षता में रानी ऑनिबेझांट ने प्रथम हिन्दी वर्ग का उद्घाटन किया था।

महाराष्ट्र में हिन्दी प्रचार समिती की स्थापना सन 1936 में हुई। महात्मा गांधी की प्रेरणा से स्थापित राष्ट्रभाषा प्रचार समिती वर्धा से सम्बन्ध होकर समितीने अब तब महाराष्ट्र के 35 लाख लोगों को राष्ट्रभाषा हिन्दी की शिक्षा दी है। और प्रतिवर्ष 30-40 हजार व्यक्ति-विद्यार्थी आज भी हिन्दी परीक्षाओं में सम्मिलित होकर राष्ट्रभाषा हिन्दी का ज्ञान प्राप्त कर रहे हैं।

इसी हिन्दी भाषा को सिर्फ भारत देश में ही नहीं बल्कि अन्य देशों में भी मान्यता मिलने लगी है।

10 जून 2008 में हिन्दी विश्वभाषा दिवस न्युयॉर्क में मनाया गया था। वहाँ युएनओ के अध्यक्ष बान-की-मुन भी उपस्थित थे। अमेरिका के अध्यक्ष जॉर्ज बुश ने भी हिन्दी भाषा प्रचार के लिए 2000 डॉलर की भेट दी थी। अगर इस हिन्दी राष्ट्रभाषा को अन्य देशों तक मान्यता मिल चुँकी है तो क्यों कुछ लोग अब भी सिर्फ इसी विवाद पर हैं कि हिन्दी राष्ट्रभाषा न होकर राजभाषा है।

भारत देश में राष्ट्रभाषा हिन्दी को खिलते-फुलते देखकर अन्य देश, व्यापारी तथा कामगार भी अपनी किसी वस्तु को अगर जन-मन तक पहुँचाना है तो पहले वह उस वस्तु का विज्ञापन हिन्दी में करते हैं। उसी विज्ञापन का हर गाँव शहर के लोगों में प्रसारण होता है और हिन्दी भाषा के इस्तेमाल की वजह से उस देश को व्यापारकर्ता को मुनाफा होता है। आज वर्तमान के युग में ज्यादातर प्रशासनिक कार्य भी हिन्दी में होने लगे हैं। कोई अन्य देश का राजनेता भी भारत देश में आकर अपनी बात समाज तक पहुँचाने के लिए हिन्दी भाषा का ही प्रयोग करता है। उसी हिन्दी भाषा का समाज में रहनेवाला निम्न स्तर का व्यक्ति भी सहेजता से बोलता है। भले ही उसकी भाषा दुटी-फुटी क्यों न हो पर वह अपनी बात जरूर समझा देता है और खुद भी समझ लेता है।

जन-मन तक पहुँचनेवाला गीत अगर राष्ट्रगीत है तो आज हिन्दी भाषा भी उसी राष्ट्रध्वज और राष्ट्रगीत की तरह हर गाँव, शहर, देश, प्रांत के जन-मन तक पहुँच चुँकी है। इन बातों की वजह से हमें प्रेरणा मिलती है कि, हम सिर्फ हिन्दी भाषा को ही राष्ट्रभाषा का ही दर्जा दें।

"हिन्दी है हम, वतन है हिंदोस्ता हमारा।"

जय हिंद !

- * * * -

* सुविचार : जो अपने पास रहने वालों को सुखी करता है, दूर रहे हुए सुख भी असके समीप आ जाते हैं।

कोरोना योद्धा

कु. गायत्री गणेश चौधरी
द्वितीय वर्ष (हिन्दी)

कोविड-19 महामारी ने पुरे दुनिया को घुटनों पर आने के लिए मजबूर कर दिया है। दुनिया का एक भी कोना अछूता नहीं है, जहाँ इस वायरस का संक्रमण ना फैला हो। दुनिया में लाखों लोगों की इस वायरस ने जान ले ली। बहुत सारे लोग प्रतिदिन इसरें संक्रमित हो रहे हैं। भारत में तीन लाख से भी ज्यादा लोग कोरोना से पीड़ित हैं। इसका सिर्फ एक ही उपाय है और वह हे सामाजिक दूरी। इसके साथ ही मुँह पर मास्क पहनना अनिवार्य कर दिया गया है। जितना हो सके अपने हाथों को धोये और आस-पड़ोस में सफाई का ध्यान रखें। भारत में कोरोना महामारी से लड़ने के लिए 24 मार्च 2020 को लॉकडाउन घोषित किया और इस लॉकडाउन को कई बार बढ़ाया गया। इस महामारी ने दुनिया में तुफान ला दिया है। वायरस संक्रमण के श्रृंखला को तोड़ने के लिए नागरिकों के बीच सामाजिक दूरी का पालन करने के लिए कहा गया।

कोरोना काल में डॉक्टर, नर्स, वार्ड बॉय, पैथोलोजिस्ट, पुलिस कर्मचारी, स्वयंसेवक आदि ने कोरोना योद्धा बनकर देश की सेवा की है। भारत में कई महिनों तक लॉकडाउन जारी रहा और अभी भी कुछ हिस्सों में लॉकडाउन जारी है। सभी डॉक्टर और नर्स रात-दिन जागकर कोरोना संक्रमित मरिजों की भरपूर सेवा कर रहे हैं। वे इस आपातकालीन स्थिति में कोरोना योद्धा बनकर देश की सेवा में आगे रहे हैं। उन्होंने जान जोखिम में डालकर अपने देश, समाज और मरिजों के प्रति अपनी जिम्मेदारी पुरी की है। लॉकडाउन के वक्त सामान्य लोगों को असुविधा ना हो इसलिए आवश्यक आप्रतियों को पुरा करने के लिए दुध,

सब्जियाँ, अखबार इत्यादि का भली भाँती प्रबंध किया गया। इसलिए हमें किसी प्रकार की असुविधा का सामना नहीं करना पड़ा है। यह इसलिए मुमकिन हो पाया क्योंकि सभी लोगों ने कोरोना योद्धा बनकर हमें सुविधाएँ प्रदान की। दिन भर पानी और बिजली, दुरसंचार और बैंकिंग जैसी सुविधा लॉकडाउन की विषम परिस्थिती में भी बंद नहीं हुयी। यह इसलिए नहीं हुआ क्योंकि इससे जुड़े सारे कर्मचारीयों ने इस आपातकालीन विषम परिस्थितियों में बिना रुके एक जुट होकर काम किया। इन्हें हम कोरोना काल में योद्धा के रूप में देखते हैं। जिनकी वजह से आम आदमियों को कठिनाईयों को सामना नहीं करना पड़ा।

लॉकडाउन नियम के लिए दिशानिर्देश है कि प्रत्येक नागरिक को घर में रहना है और सारी राज्य की सीमाएं सील की गयी। लेकिन कोरोना योद्धाएँ संकटकाल में सेवाएँ प्रदान कर रहे हैं ताकि आम नागरिकों को नुकसान ना पहुँचे। आवश्यक चीजें नागरिकों को प्रदान की जा रही हैं। किसी भी प्रकार की सामाजिक गडबडी को सुनिश्चित करने के लिए सबसे आगे योद्धा के रूप में स्थानिक पुलिस बल और केंद्रीय सशत्र पुलिस बल रक्षा के लिए खड़े हैं। कोरोना संकट काल में देश को सुरक्षित रखने और ऐसा कठीन परिस्थितियों को संभालने में उनका भरपूर योगदान रहा है। अभी भी स्थिती सामान्य नहीं हुयी है लेकिन वह अपना कर्तव्य निभा रहे हैं।

प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी ने कोरोना काल में निरंतर कार्य करने वाले योद्धाओं को सम्मान किया है। कोविड-19 के इस संकटकाल में प्रतिदिन स्वास्थ कार्यकर्ता,

* सुविचार : श्रुति को कृति में बदलने के लिए स्मृति का सेतु अनिवार्य है।

स्वच्छता कार्यकर्ता, पुलिस बल और सुरक्षाकर्मी मेहनत और लगन के साथ समाज और हमारे प्रति जिम्मेदारी पूरा कर रहे हैं। वह बिना थके और बिना रुके समाज के प्रति अपना कर्तव्य निभा रहे हैं। इन योद्धाओं की हमें कदर और सम्मान करना चाहिए।

केंद्र सरकार ने हाल ही में रूपए के बीमा कवर स्वस्थ सेवा कर्मचारियों के लिए घोषणा की जो संक्रमित लोगों की सेवा कर रहे हैं। इस संकटकाल में कई पुलिसकर्मी अपनी डयुटी निभाते हुए संक्रमण का शिकार हुए और कुछ जो अपनी जान भी गवानी पड़ी है। सुरक्षा बल हर जगह तैनात है। कन्टेनमेंट झोन और अस्पतालों में भी वह तैनात होकर कर्तव्य का पालन कर रहे हैं।

पुलिसवालों के लिए यह एक जोखिम भरा कार्य है क्योंकि इसमें वह ही नहीं बल्कि उनके परिवार वालों के लिए भी संक्रमण का खतरा होने की आशंका जताई जा रही है। डॉक्टर और नर्सेज बिना अपनी परवाह किये मरिजों की सेवा में लगे हैं। इसके चलते बहुत से डॉक्टर और नर्सेज बिना अपनी परवाह किये मरिजों की सेवा में लगे हैं। इसके चलते बहुत से डॉक्टर नर्सेज संक्रमित हो गये हैं। डॉक्टर और नर्सेज मन लगाकर मरिजों की सेवा कर उन्हें ठीक करने में जुटे हैं और अपना दायित्व निभा रहे हैं।

बैंक कर्मचारी भी जोखिम उठाकर बैंक में जाकर अपना कर्तव्य निभा रहे हैं। ताकि देश की जनता को बैंक और पैसे संबंधित कोई भी मुश्किलता ना हो। बैंकों को नियमित रूप से सॅनिटाईज किया जा रहा है ताकि संक्रमण का खतरा ना हो। स्वास्थकर्मी सार्वजनिक स्थानों, स्कूलों, दस्तरों इत्यादि हर जगहों की सॅनिटाईज करने में लगे हैं ताकि संक्रमण का खतरा कम हो।

हम सलाम करते हैं उन स्वास्थकर्मी, पुलिस, बैंक कर्मचारी और दैनिक जीवन से जुड़ी चीजें प्रबंध करनेवाले लोगों की जिन्होंने संकटकाल में हमें सुरक्षित रखा है। इनकी वजह से हम अपने घरों में स्वस्थ और सुरक्षित हैं। हमें भी एक अच्छे नागरिक की तरह इस संकटकाल से मुक्त होने के लिए निर्देशों का पालन करना चाहिए ताकि हम और हमारे आस-पास के लोग सुरक्षित रहें और सुकून से जीए।

- *** -

जिंदगी

- सना अखतर खान

(तृतीय वर्ष कला : इंग्लीश)

जिंदगी को जी...

उसे समझने की कोशिश न कर।

युन्दर सपनों के ताने बाने बुन,

उसमे उलझने की कोशिश न कर।

चलते वक्त के साथ तू भी चल,

उसमे सिमटने की कोशिश न कर।

अपने हाथों को फैला, खुल कर साँस ले,

अंदर ही अंदर घुटने की कोशिश न कर।

मन में चल रहे युद्ध को विराम दे,

खामखाह खुद से लडने की कोशिश न कर।

कुछ बाते भगवान पर छोड़ दे,

सब कुछ खुद सुलझाने की कोशिश न कर।

जो मिल गया उसी में खुश रह,

जो सुकून छीन ले वो पाने की कोशिश न कर।

रास्ते की सुंदरता का लुत्फ उठा,

मंजिल पर जल्दी पहुँचने की कोशिश न कर।

- *** -

* सुविचार : श्रुति को कृति में बदलने के लिए स्मृति का सेतु अनिवार्य है।

सन २०२१-२२ साठी प्रवेश देणे सुरु आहे.

श्रीमती पदम्बाई कपूरचंदंजी कोटेचा बालवाडी, प्राथमिक व माध्यमिक विद्यालय,

गजानन महाराज नगर, भुसावळ.

- * नर्सरी
- * ज्युनिअर बालवाडी
- * सिनीअर बालवाडी

**सुस कला गुणांचा
विकास**

**संस्कारक्षम
शिक्षणावर भर**

- * प्रत्येक विद्यार्थ्याकडे वैयक्तिक लक्ष
- * विद्यार्थ्यांच्या शारीरिक व मानसिक विकासावर भर.
- * कला, गायन, नृत्य, योगा, स्पर्धात्मक परीक्षा याकडे विशेष लक्ष.
- * कृतीयुक्त अध्ययन
- * अध्यापनावर भर.

**आलहादायक वातावरण
असलेले बालोद्यान**

- * प्राथमिक विद्यामंडिर
- * माध्यमिक विद्यालय

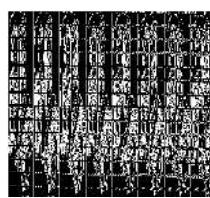
**ऑडीओ-व्हिडीओ
द्वारे शिक्षण**

**आधुनिक कोअर
आय-७ संगणक कक्ष**

**सुट्टुटीत बैठक व्यवस्था
व भव्य पटांगण**

* शाळेची वैशिष्ट्यां : -

- * भारतीय संस्कृती जोपासतांना इंग्रजीचे महत्व लक्षात घेऊ नर्सरी ते ड. १० वी ह्या वर्गासाठी सेमी डिंग्लिश माध्यमाची खास सोय उपलब्ध.
- * त्यासाठी विशेष तज्ज्ञ शिक्षकांची नियुक्ती.
- * विद्यार्थी संख्या ह्या वर्गात मर्यादित असल्यामुळे वैयक्तिक लक्ष.
- * प्राथमिक शाळेपासून तज्ज्ञ शिक्षकांचे इंग्रजी विषयासाठी खास मार्गदर्शन.
- * ड. ८ वी ते १० वी ह्या वर्गासाठी संस्कृत विषयाची सोय.
- * आधुनिक कोअर आय ७ संगणक तसेच वेगवान ब्रॉडबैंड सुविधा असलेली संगणक प्रयोग शाळा.
- * प्रशस्त व्यवस्था रुम व भव्य क्रिडांगण.
- * स्पर्धात्मक परीक्षांसाठी विशेष मार्गदर्शन वर्ग.
- * आलहादायक वातावरणात मुलांना मुक्तपणे खेळण्यासाठी स्व. मोतीभाऊ कोटेचा बालोद्यान.
- * विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिण प्रगतीसाठी दरवर्षी कलांकुर महोत्सव आणि बाल आनंद मेलावा.
- * एस. एस. सी. निकालाची सर्वोत्तम परंपरा.
- * शिक्षकावर खाजगी शिकवण्यांची खव्या अर्थात बंदी.
- * विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीचा आलेख उंचावण्यासाठी सातत्याने प्रयत्नशिल.
- * शाळेत ई-क्लास रुमची सोय.
- * प्रवेशासाठी संपर्क टेल :- सकाळी ८ ते दुपारी ११ पर्यंत.
- * जागा मर्यादित असल्याने निराशा टाळण्यासाठी त्वरा करावी. प्रवेश देणे सुरु आहे.
- * शे. वर्ष २०२०-२१ मध्ये कोटिंड-९९ मुळे शालेय अऱ्यास विद्यार्थ्यांच्यांनलाईन पद्धतीने शिकविण्यात आले.

**एस.एस.सी. वर्गाचे
मागील निकाल**

वर्ष	टक्रेवारी
२००६-०७	८७.५० %
२००७-०८	१०० %
२००८-०९	९१.८० %
२००९-१०	९६.०० %
२०१०-११	८४.७८ %
२०११-१२	८६.६६ %
२०१२-१३	८८.६६ %
२०१३-१४	९८.२१ %
२०१४-१५	१०० %
२०१५-१६	९६.७२ %
२०१६-१७	९६.४३ %
२०१७-१८	१०० %
२०१८-१९	१०० %
२०१९-२०	१०० %
२०२०-२१	१०० %

कृ. पुष्णा दाणी

मुख्याध्यापिका

श्रीमती प. क. कोटेचा प्राथ. व
बालवाडी विद्यामंडीर, भुसावळ

सौ. संगिता दाणे

मुख्याध्यापिका

श्रीमती प.क.कोटेचा माध्यमिक
विद्यालय, भुसावळ

श्री. संजय एस.सुरुणा

सचिव

श्री. सरस्वती विद्या प्रसारक मंडळ, भुसावळ.

मा. श्रीमती पदमाभाभी कोटेचा

अध्यक्षा

राष्ट्रीय सेवा योजना (वरिष्ठ)

माझे कुटुंब माझी जबाबदारी कार्यक्रमात
मार्गदर्शन करतांना डॉ. दिपक म्हैसेकर

माझे कुटुंब माझी जबाबदारी या ऑनलाईन
कार्यक्रमात बोलतांना प्रमुख वक्ते डॉ. कौस्तुभ सोडणी

शिवराज्याभिषेक दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात
शिवरायांच्या प्रतिमेचे पूजन करताना रा. से. यो. कार्यक्रम
अधिकारी व स्वयं सेवक

स्वामी विवेकानंद जयंती प्रसंगी पूजन करताना
महाविद्यालयाच्या उपप्राचार्य डॉ. एस. सी. पाटील,
उपप्राचार्य जे.व्ही.धनवीज, रा. से. यो. कार्यक्रम
अधिकारी व स्वयं सेवक

गंदगी मुक्त अभियानामध्ये सहभागी रा. सो. यो.
स्वयंसेविका

covid-19 च्या काळामध्ये रा. से. यो. च्या
स्वयंसेवक मास्क वाटप करताना

राष्ट्रीय सेवा योजना (कनिष्ठ)

कोरोना दक्षता जनजागृती उपक्रमांतर्गत स्वयं सेवी टेंपरेचर मोजून , मास्क वाटप करताना

पल्स पोलिओ अंतर्गत कार्य करताना स्वयंसेविका

कोरोना जनजागृती पथनाट्य सादर करताना विद्यार्थिनी

क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले जयंती निमित्त मी सावित्री बोलते यावर भाष्य करताना अनन्या वानखडे

रा. सो. यो. स्वयंसेविका कु.ऐश्वर्या खेळाच्या माध्यामातुन स्वयंसेवकांशी संवाद साधाताना

नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांची जयंती साजरी करताना महाविद्यालयातील रा.सो.यो. कार्यक्रम अधिकारी व प्राध्यापक

युवती सभा

युवती सभाचे ऑनलाईन पद्धतीने उदघाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा

युवती सभा आयोजित कार्यक्रमात **Thief of womanhood PCOD** या विषयावर मार्गदर्शन करताना गायनकोलॉजिस्ट डॉ. अर्चना खानपुरकर

विद्यार्थी विकास विभाग व मराठी विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित दिनांक २७ फेब्रुवारी २०१९ रोजी मराठी गौरव दिनानिमित्त मराठी भाषा व मराठी बदलते आयाम या विषयावर मार्गदर्शन करताना प्रा. विकास सपकगळे, नंदुरबार

दि. ३१ डिसेंबर २०२० रोजी नाहाटा महाविद्यालय भुसावळ व प.क. कोटेचा महिला महाविद्यालय भुसावळ यांच्या विद्यार्थी विकास समितीतर्फे आयोजित पर्सनॉलिटी डेव्हलपमेंट या कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष प्राचार्या डॉ. मीनाक्षी वायकोळे

दिनांक ३१ डिसेंबर २०२० रोजी नाहाटा महाविद्यालय भुसावळ व प. क. कोटेचा महिला महाविद्यालय भुसावळ यांच्या विद्यार्थी विकास समितीतर्फे आयोजित पर्सनॉलिटी डेव्हलपमेंट या कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना प्रा. मुकेश चौधरी भालोद

विद्यार्थी विकास विभागातर्फे हरित शपथ घेताना महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी

ऑनलाईन सांस्कृतिक कार्यक्रम

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना संस्थेच्या अध्यक्षा मा. पदमाजी कोटेचा

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलन चे उद्घाटन करताना मा. विणा लाहोटी, सदस्य श्री सरस्वती विद्या प्रसारक मंडळ भुसावळ.

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलन प्रसंगी प्रोत्साहन देताना प्राचार्य डॉ. मंगला साबद्रा.

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात नृत्य सादर करताना विद्यार्थिनी अंकिता घोडेस्वार

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात राजस्थानी नृत्य सादर करताना चिन्मयी घन

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात नृत्य सादर करताना माजी विद्यार्थिनी संगीता जोशी

*Where the mind is without fear
and the head is held high.
Where knowledge is free.
Where the world has not been broken up
into fragments by narrow domestic walls.
Where words come out from the depth of truth.
Where tireless striving stretches
its arms towards perfection.
Where the clear stream of reason has not lost its way
into the dreary desert sand of dead habit.
Where the mind is led forward by thee.
into ever-widening thought and action.
into that heaven of freedom, let my country awake.*

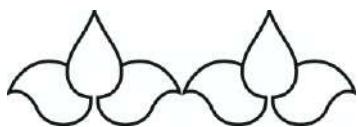
_Rabindranath Tagore

English Section

Index

S. No.	Name of the Article	Student's Name	Page No.
1)	The Rise of Online Learning	- Ku. Snehak Suryakant Sakhare	1
2)	Jokes	- Ku. Chinmai Sandip Ghan	2
3)	William Shakespeare's HAMLET	- Ku. Pranita Devendra Bhalerao	3
4)	Sudha Murty : An Iconic Woman	- Ku. Sana Aktar Khan	5
5)	Girish Karnad :The Renaissance Man	- Ku. Aarti Ravindara Bavaskar	7
6)	Jokes	- Ku. Chinmai Sandip Ghan	9
7)	Willam Golding	- Ku. Farheen Bano Salim Khatib	10
8)	Quotes by Great Man	- Ku. Tejaswini Kailash Mali	12
9)	English in India	- Ku. Tenveerjahn K. Sayed	13
10)	Quotes by Great Man	- Ku. Tejaswini Kailash Mali	19
13)	Scientists & their Discoveries	- Ku. Tejashree Vinod Bharambe	15
14)	Men of Letters, their Anniversaries and Famous Works	- Ku. Bhagyashree Uday Kapade	17

The Rise of Online Learning

Ku. Snehal Suryakant Sakhare

[M.A. I English]

Covid-19 pandemic has brought vast changes in education system across the world today. Millions of schools are shut. As a result all the children have to adopt to new types of learning. Globally, it is assumed to be over 1.2 billion children are out of the classroom today. To meet this need, the distinctive rise of e-learning in almost every country is noted. The process of teaching is carried using digital platforms. This sudden shift of the students from classroom to remote digital platform has given rise to certain issues. Some are worried whether the adoption of online learning will continue to persist in post-pandemic days? So it is a high time to think about such a change in worldwide education.

Present Scenerio

In response to significant demand, many online learning platforms are making huge business. BYJU's, a Bangalore based educational technology is now the world's most highly valued edtech company. It has announced free live classes on its "Think and Learn App". "Tencent" classroom has been used extensively since mid. February by Chinese government in Wuhan. "Lark" a Singapore based company has developed

"ByteDance". It has started to offer teachers and students unlimited video conferencing time, auto-translation capabilities, real-time co-editing of project work and smart calendar scheduling. Thus "Lark" is trying to offer reliable connectivity to aspirants. "Alibaba" is also offering equally sound distance learning solution. "The Los Angeles Unified School District" offer local educational broadcasts with separate channels for different age group students. Media organisations such as "BBC" are also offering virtual learning. "Bitesize Daily" of UK has also launched curriculum based learning for kids in the country.

Future of E- Learning

Sudden adoption of e-learning has given rise to certain issues. It is unplanned with no training, insufficient bandwidth and little preparation. It will result in a poor user experience. It will not sustain for long time and one has to develop again a new hybrid type of model in education. It is believed that the combination of information technology in education will become then an integral part of education in the days to come. Most of the universities have launched variety of online short-term

* There never was night that had no morning.

Jokes_

_Collected by Ku. Chimmai Sandip Ghan

_S.Y.B.A.

courses. Many more students are taking its benefits. It has changed the way of teaching. It has brought efficiency and effectiveness in this process. It uses chat groups, video-meetings, voting, document sharing etc. Students find it easier to communicate. It seems that traditional offline learning and e-learning will go hand-in-hand in future challenges of e-learning.

There are, however, some challenges of e-learning. Reliable internet access and devices are not available to some students. This will create gap between privileged and disadvantaged students. It is not affordable to have computer at home for disadvantaged students. So they will lag behind and will suffer from loss in learning. Kids get easily distracted and hence they do not get full benefit of online learning. Online learning hampers critical thinking and adaptability of the students. Without actual physical presence of a tutor and co-learners, the student feel lonely at home and the teaching learning turn to be monotonous. So considering all the benefits and challenges of e-learning, it is necessary to think of some new hybrid methodology in the days to come.

One day I observed all ladies were silent.

There must be some serious issue or incident happened. So I went to a lady and asked, "why everybody is silent today?" she replied, "All are present today..."

It took me few minutes to understand this ???

***

A spiritual thought ...

Good day is not created by God.
Nor it is designed by our parents,
Not even prepared by us.
Nature too does not give us a good day.
Then who gives us ? Is it our friends ?
or our family ? or is it ourself ?
No... Good Day is manufactured only by
Britannia Biscuit Company.
Don't be serious all the time

***

Question -

Who is better...? Wife or Sister
Heart touching award winning answer :
Wife's sister !

***

Question -

Define surround sound system ?
Award winning answer :
Wife in the front seat of the car & her mother
and sister in the backseat !!

***

William Shakespeare's HAMLET

The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark

Ku. Pranita Devendra Bhalerao [F.Y.B.A.]

Introduction of the Book

Name of the Book : "Hamlet"

Author of the Book : William Shakespeare

Publish By : Peacock Books

Written In : Between 1599-1601

Price of the Book : Rs. 45

Size of the Book : 18*12.4 cm and
thickness of the book is 1 cm.

About the Author

William Shakespeare was born on 23 April, 1564 which is also the day of the feast of St. George the patron saint of England and this is also the day on which he breathed last. The period from '1585 to 1592' in Shakespeare's life is known as the "dark years" or "lost years" from the biographer's point of view. It is clear that by 1592 Shakespeare had established himself in London as a actor and dramatist. The theatres reopened in 1594 and staging of plays including some by Shakespeare began. He is said to have played kingly roles including the Ghost in 'Hamlet' but he also acted the part of old servant Adam in 'As You Like It.' During 1595-96 five of his new

plays were produced : "Richard II", "Romeo and Juliet". "King John", "A Midsummer Night's Dream" and "The Merchant of Venice."

Shakespeare died on 23th April, 1616, but death could not be proud of this for in black ink his name still shines bright.
Approach to the Book

Hamlet is a story of how the ghost of a murdered king comes to haunt the living with tragic consequences. A vengeful ghost and a brother's murder dominate the gloomy landscape of Hamlet's Denmark.

The play opens with an encounter between young Hamlet, the prince of Denmark, and his father's ghost. The ghost tells Hamlet that he was killed by his brother Claudius, who then quickly married his widowed queen, and Hamlet vows to do so. Meanwhile, Claudius and Gertrude worry about the prince's erratic behavior employ a pair of Hamlet's friends, Rosencrantz and Guildenstern to watch him. When Polonius the Pompous, Lord Chamberlain suggests that Hamlet may be mad with love for his daughter Ophelia, Claudius agrees to spy

on Hamlet in conversation with the girl. But thought Hamlet certainly seems mad, he does not seem to love Ophelia. He orders her to enter a nunnery.

Hamlet seizes upon an idea to test his uncle's guilt in a play in which a scene closely resembling the sequence by which Hamlet imagines his uncle to have murdered his father. When the moment of the murderer arrives in the theatre, Claudius leaps up and leaves the room. Hamlet goes to kill Claudius but finds him praying so decides to wait.

Hamlet goes to confront his mother in whose bedchamber Polonius is hiding. He stabs through the fabric, killing, Polonius, thinking he is the king. He is immediately banished to England with Rose Crantz and Guildenstern with sealed orders for the king of England demanding that Hamlet be killed. Ophelia goes mad with grief after her father's death and drowns in the river. Polonius's son Laertes then returns from France in a rage. Claudius convinces him that Hamlet is to blame for his father's and sister's deaths. Meanwhile news comes that Hamlet has returned to Denmark after pirates attacked his ship to England, Claudius constructs a plan to Laertes desire for revenge to secure Hamlet's death - a fencing match.

Claudius will poison Laertes blade so that if he draws blood, Hamlet will die. As a back up plan, the king decides to poison a goblet, which he will give Hamlet to drink should Hamlet will die; score the first and second hits of the match.

The sword fighting begins. Hamlet scores the first hit, but declines to drink from the king's proffered goblet. Instead Gertrude takes a drink from it and is swiftly killed by the poison. Laertes succeeds in wounding Hamlet, though Hamlet does not die of the poison immediately. Hamlet then stabs Claudius through with the poisoned sword and forces him to drink down the rest of poisoned wine. Claudius dies and Hamlet dies immediately after achieving his revenge.

Hamlet is arguably Shakespeare's greatest play, tragicomic, complex and one of the best of his era. It is a psychologically gripping and morally ambivalent play that will haunt you long after its scene ends. Like his other great play Romeo and Juliet, the hero dies.

Dear friends, Please do not send me messages related to independence.
I am married, It Hurts!

***

Girlfriend said she wanted "iPhoneX" for her birthday... Now she is "ex-girlfriend" ???

***

Sudha Murty ; An Iconic Women

**Ku. Sana Akhtar Khan
[T.Y.B.A.(English)]**

Sudha Murty, the role model of all generation is a chairperson of IIT Infosys Education, Engineer, Teacher, Author, Philanthropist or to sum up she is “A Bunch of Talent.”

Sudha Murty was born on 19 August 1950 in Shiggon in North Karnataka. She did her M.Tech in Computer Science and is now the Chairperson of Infosys Foundation. A prolific writer in English and Kannada. She has written novels technical Books, travelogues, collections of short stories and non-fiction pieces, and four books for children.

Sudha Murty was the recipient of R.K.Narayan Award for literature and the Padmashri in 2006, and the Attimable Award from the government of Karnataka for excellence in Kannad literature in 2011. In 2019, IIT Kanpur awarded her Honorary Doctor of Science (DSC) degree.

As Sudha Murty had said to change your passion; for her passion and commitment to use what has been blessed with for the benefit of other that keeps Sudha Murty ticking choosing from career to writing books and help the needy, Sudha Murty teaches a great life lesson to follow “Our-

passion not matter how small or big it is.” A women of simple value and Genuine :

Sudha Murty is one of the rechest women in India and still manages to swear by simplicity. Many great things could be said about her but one of that most stand for her out of her achievement is that she is a woman of simple value.

Where in a world materialism plays a singificant role, especially for the people who can effort the future thing in life than Sudha Murty is great example; that “we don’t need worldly things to make us happy” Because she believes that simplicity is an Art !

Be Supportive; Sharing is Caring :

Atime come when her husband Mr. Narayana Murty come to her with the idea about Infosys with no money she took care of the house expense and just make her husband chase for dream she give her infalliable support. This is a great leasson from her to learn, “be always supportive of yourself and loved to your loved ones.

Sharing is truly caring, Sudha Murty always believe in that you are the trustee of money and it always changes hand. When you are successful give it back to the

society that it gave you so much goodwill.

Actively involved Social Worker :

An Icon for social change in the field of education, women empowerment, poverty alleviation, health care, public hygiene, art and culture among other. She visits rural as part of Infosys Foundation relief work. She helps whatever she could. Her foundation has built houses, toilets, schools in several displaced areas in the country.

She has build 2300 houses in flood affected area through this foundation. She has build 7000 libraries in schools and 16,000 toilets for public hygiene.

Leteary work of Sudha Murty :

Sudha Murty is an Indian engineering teacher who excels as an author in Kannada, English language some of her notable are, " How I Taught My Grandmother to Read", "Mahashwda" and "Dollar Bahu." She had written 17 books in Kannada and 22 in English.

"Dollar Bahu", the most finest work of Sudha Murty was originally written in Kannada. "The Dollar Soset later translated into English, Marathi, Telugu, Tamil, Hindi and Malayalam and Gujrati and also prescribed as a textbook for unergraduate students in some Karnataka University. The work is also adopted as televised series by Zee Tv in 2001.

"If you have money like sun you will shine; If you dont have money, lika a dog you will whine."

_Dollar Bahu.

The work is dedicated to her sister "Jaishree"

"It show some family that love and affection can be more impornt than money."

_Sudha Murty.

Never Stop Learning

Sudha Murty even now has started learning "An Ancient from of Kannada and Place's history", both of which she makes use of on her road-trips in the rural part of Kanrnataka. She is an author but she is always learning something which teaches us no matter what you are and how successful you never stop learning.

"If you are on a Path to achieve a bigger goal, you don't focus on trivial and minor impediments in life."

"It dosen't matter how intelligent you are, how well off you are, or how well connected you are. Your perseverance year courage. If you keep that intact, only such people will always be successfull."

Keep Reading ! Keep Learning !!

Girish Karnad: The Renaissance Man

Aarti Ravindra Bavaskar [T.Y.B.A (English)]

Girish Karnad

(19 May 1938 - 10 June 2019)

Girish Karnad was born in Matheran in present day Maharashtra in 1938. His mother Krishnabai nee Monkikar was young widow with a son who belonged to a poor family. Since it was necessary for her to earn a living, she began working as a nurse and cook for the bedridden wife of a certain Dr. Raghunath Karnad, a doctor in a Bombay Medical Services. He was from the Konkani Speaking Chitrapur Saraswat Brahmin Community.

He earned his Bachelor of Arts degree in Mathematics and Statistics from Karnataka Art College, Dharwad in 1958. After graduation, he went to England and studied Philosophy, Politics and Economics at Magdalen in Oxford as a Rhodes Scholar (1960-63), earning his Master of Arts degree in Philosophy, Political Science and Economics. Karnad was elected the president of the Oxford Union in 1962-63.

After working with the Oxford University press, Chennai for seven years (1963-70) he resigned to take to writing full-time. While in Madras (now known as Chennai) he got involved with local

amateur theatre group, The Madras Players.

During 1987-88 he was at the University of Chicago as visiting Professor and Fulbright playwright-in-residence. During his tenure at Chicago Nagmandala has its world premiere at the Guthrie Theater in Minneapolis based on Karnad's English translation of the Kannada original.

He served as director of the film and Television Institute of India (1974-1975) and chairman of the Sangeet Nayak Academy, the national academy of the performing arts (1988-93). He served as director of the Nehru center and as Minister of Culture in the Indian High Commission, London (2000-2003).

Karnad is known as an Indian actor, film director, Kannada writer, author, playwright and Rhodes scholar who predominantly worked in South Indian Cinema and Bollywood. His plays written in Kannada, have been translated into English and some Indian Languages. Kannada is his language of choice.

When Karnad started writing plays, Kannada literature was highly influenced by the renaissance in Western literature. Writers would choose a subject that looked entirely alien to manifestation of native soil.

C. Rajagopalachari's version of the Mahabharata published in 1951, left a deep impact on him and soon, sometime in the mid-1950s, one day he experienced a rush of dialogues by characters from the Mahabharata in Kannada.

"I could actually hear the dialogues being spoken into my ears... I was just the scribe," said Karnad in a later interview "Yayati" was published in 1961, when he was 23 years old. It is based on the story of King Yayati, one of the ancestors of the Pandavas, who was cursed into premature old age by his preceptor, Shukracharya, who was once incensed at Yayati's infidelity.

Karnad found a new approach of drawing historical and mythological sources to tackle contemporary themes and existentialist crisis of modern man through characters locked in psychological and philosophical conflicts. His next was "Tughlaq" (1964), about a rashly idealist 14th century Sultan of Delhi, Muhammad Bin Tughlaq, and allegory on the Nehruvian era which started with ambitious idealism and ended up in disillusionment.

"Hayavadana" (1971) was based on a theme drawn from Transposed Heads, a 1940 novella by Thomas Mann, which is originally found in the 11th century Sanskrit text "Kathasaritsagara". Herein he employed

the folk theatre form of "Yashagana". A German version of the play was directed by Vijaya Mehta as part of the repertoire of the Deutsches National Theatre, Weimar.

"Naga-Mandala" (play with cobra, 1988) was based on a folk tale related to him A.K.Ramanujam brought him the Karnataka Sahitya Academy Award for the most creative work of 1989. It was directed by T. Garland Wright, as part of the celebrations of the 30th anniversary of Guthrie Theatre, Minneapolis. The theatre subsequently commissioned him to write the play, "Agni Mattu Male" (The Fire and the Rain) though before it came "Taledanda" (Death by Beheading, 1990) which used the backdrop, the rise of veerashaivism, a radical protest and reform movement in 12th century Karnataka to bring out current issues.

Karnad made his acting as well as screen writing debut in a Kannada movie, "Samskara" (1970) based on a novel by U.R.Ananthamurthy and directed by Pattabhirama Reddy. That movie won the first president's Golden Lotus Award for Kannada cinema.

In television, he played the role of swami's father in the TV series Malgudi Days (1986-1987), based on R.K.Narayan's books, directed by Kannada actor and director Shankar Nag. He also hosted the science magazine turning point on -

Doordarshan, in the early 1990s.

Karnad directed several movies in Kannada and Hindi, including "Godhulli" (1977) and "Ustad" (1984). Karnad has made number of documentaries, like one on the Kannada poet "D.R.Bendre" (1972), "Kanaka Purandara" (English 1988), "The Lamp in the Niche" (English 1989) many of films and documentaries have won several national and international awards.

His Hindi movies include "Nishaant" (1975), "Manthan" (1976), "Swami" (1977) and "Pukar" (2000). Karnad has acted in the Kannada gangster movie "Aa Dingolu."

He provided the voice of A.P.J.Abdul Kalam, Former President of India, in the audio book of Kalam's autobiography by Charkha audio books, "Wings of Fire."

In 1992 the Indian government awarded Karnad another of its highest honours, the Padma Bhushan in recognition of his contributions to the arts. He was awarded Padmashri in 1974. He was the recipient of Janpath Award, India's highest literary prize, in 1999 for his contribution to literature and theatre. He won around four filmfare awards.

No doubt Girish Karnad was an Indian author, actor and film director. He is internationally known as playwright and is a highly talented person. His one of the biggest contributions to the sandalwood cinema is not forgettable. He died on 10th June, 2019.

* Every man is a poet when he is in love.

Jokes

_Collected by Ku. Chinmai Sandip Ghan
_S.Y.B.A.

HR : There is a 2 years gap on your CV !

Candidate : I was in Jail.

HR : Why ?

Candidate : I killed the guy who told me :

HR : "We will call you back."

HR : Welcome on board, you have the job.

***

Doctor : Your Liver is enlarged.

Patient : Does that mean it has space for more Whiskey ?

(This is called "Positive Thinking.")

***

Rahul : Why is your eye swollen...?

Amit : It was my wife's birthday yesterday and I bought her a cake.

Rahul : But how did your eye get swollen ?

Amit : Her name is Tapasya...

but that cake shop idiot wrote_
"Happy Birthday Samasya." ???

***

Dedicated to all 40s males -

A 40 year old man asked the Trainer in the Gym...

"I want to improve my wife, which machine should I use ?" The trainer replied,
"Outside the Gym, there is an ATM, try that...???"

***

William Golding

Farheen Bano Salim Khatib TY.B.A.(English)

William Golding was born in his maternal grandmother's house, 47 Mount Wise, Newway, Cornwall. The house was known as Karenza, the Cornish language word for love, and he spent many childhood holidays there. He grew up in Marlborough, Wiltshire, where his father (Alec Golding) was a Science Master in Marlborough Grammar School (1905 to retirement). In the school young Golding and his elder brother Joseph attended. His mother, Mildred (Curnoe), kept house at 29, The Green, Marlborough, and was a campaigner for female suffrage. Golding's mother, who was Cornish and whom he considered "a superstitious Celt", used to tell him old Cornish ghost stories from her own childhood. In 1930 Golding went to Brasenose College, Oxford, where he read Natural Science for two years before transferring to English for his final two years. His original tutor was the Chemist Thomas Taylor. In a private journal and in a memoir for his wife, Golding said he tried to rape a 15-year old girl when he was 18 and on his first holidays from Oxford.

Golding took his B.A. degree with second class Honours in the summer of

1934, and later that year a book of his poems was published by Macmillan & Co., with the help of his Oxford friend, the anthroposophist Adam Bittleston.

He was a schoolmaster teaching English and music at Maidstone Grammar School 1938-1940, before moving to Bishop Wordsworth's School, Salisbury, in April 1940. There he taught English, Philosophy, Greek and drama until joining the Navy on the 18th December 1940, reporting for duty at HMS Raleigh. He returned in 1945 and taught the same subjects until 1961.

Golding kept a personal journal for over 22 years from 1971 until the night before his death, and which contained approximately 2.4 million words in total. The journal was initially used by Golding in order to record his dream but over time it gradually began to function as a record of his life. The journals contained insights including retrospective thoughts about his novels and memories from his past. At one point Golding described setting his students up into two groups to fight each other an experience he drew on when writing "Lord of the Flies". John Carey, the emeritus professor of English Literature at Oxford University, was eventually

given ‘unprecedented’ access to Golding’s unpublished papers and journals by the Golding’s estate. Though Golding had not written the journals specifically so that a biography could be written about him, Carey published *William Golding. The man who wrote Lord of the Files* in 2009.

Marriage and Family : Golding was engaged to Molly Evans, a woman from Marlborough, who was well liked by both of his parents, however he broke off the engagement and married Ann Brookfield, an analytical Chemist on 30th September, 1939. They had two children, David (Born September 1940) and Judith (Born July, 1945).

War Service : During World War II, Golding joined the Royal Navy in 1940. He served on a destroyer which was briefly involved in the pursuit and sinking of the German Battleship Bismarck. Golding participated in the invasion of Normandy on D-Day, commanding a landing craft that fired salvos of rockets into the beaches. He was also in action at Walcheren in October and November 1944, during which time 20 out of 27 assault craft that went into the attack were sunk.

“Crisis” : Golding had a troubled relationship with alcohol. Judy Carver notes that her father was ‘always very open, if rueful, about problem with drink. Golding suggested

that his self-described “Crisis”, of which alcoholism played a major part, had plagued him his entire life. John Carey mentioned several instances of binge drinking in his biography, including Golding’s experience in 1963, whilst on holiday in Greece (when he was meant to have been finishing his novel *The Spire*) after working on his writing in the morning, he would go to his preferred “Kapheneion” to drink at midday. He developed a reputation locally for provoking explosion.

Unfortunately, the eventual publication of “The Spire” the following year did not help Golding developing struggle with alcohol, it had precisely negative reviews in a BBC radio broadcast affecting him severely. Following the publication of “The Pyramid” in 1967, Golding experienced severe writer’s block. The result of myriad crises (family anxieties, insomnia, and a general sense of dejection). Golding eventually became unable to deal with what he perceives to be the experiences manifest in Golding’s writing as the character ‘Wilf’ in “The Paper Man”; ‘an again novelist whose alcohol-sodden journeys across Europe are bankrolled by the continuing success of his first book.’

By the last 1960s, Golding was relying on alcohol which he referred to as ‘the old, old anodyne’. His first step towards,

and in what he called 'an admission of discipleship' he travelled to Switzerland in 1971 to see Jung's landscape for himself. That same year, he started keeping a journal in which he recorded and interpreted his dreams; the last entry is from the day before he died in 1993, and the volume long work came to be thousands of pages long by this time.

"The Crisis" did inevitably affected Golding output, and his next novel, "Darkness Visible", would be published twelve year after "The Pyramid" a farcry from the prolific author that had produced six novels in thirteen year since the start of his career.

But, despite this, the extent of Golding's recovery is evident from the fact that this was only the first of six further novels that Golding completed before his death.

A man was shocked to see his beautiful divorced neighbour knocking on his door one friday evening.

She said : "I am feeling so lonely that I can't stand it. I want to go out, get drink and want to enjoy my life. Are you free tonight ?"

"Yes !" he replied, enthusiastically.

She said : "Wonderful !

Then please take care of my kids."

Quotes by Great Men

Collected by Mali Tejaswini Kailash S.Y.B.A.(English)

01. "When a man denies the part of women, he is denying his own subconscious." *Amrita Pritam*

02. "Peace is just not the absence of violence, peace is when the flowers bloom." *Amrita Pritam*

03. "If there is a book that you want to read, but it hasn't been written yet, then you must write it." *Toni Morrison*

04. "No tears in the writer, no tears in the reader, no surprise in the writer, no surprise in the reader." *Robert Frost*

05. "Let me live, love and say it well in good sentences." *Sylvia Plath*

06. "If my doctor told me I had only six minutes to live, I wouldn't brood. I'd type a little faster ." *Issac Asimov*

07. "The purpose of writer is to keep civilization from destroying itself." *Albert Camus*

08. "As a writer, you should not judge, you should understand." *Ernest Hemingway*

09. "The greatest glory in living lies not in never falling, but in rising every time we fall." *Nelson Mandela*

10. "The way to get started is to quit talking and begin doing" *Walt Disney*

11. "Your time is limited, so don't waste in living someone else's life. Don't be trapped by dogma_

Which is living with the results of other peoples thinking" *Steve Jobs*

12. "If life were predictable, it would cease to be life and be without flavor." *Eleanor Roosevelt*

* Nothing can bring you peace but yourself. *Emerson*

English in India

Tanveerjahn K. Sayed
TYB.A.(English)

It is believed that India is the second largest English speaking country after America. English is a subsidiary official language in India. English is taught in almost all schools. It is widely spoken in almost all parts of the country. The English spoken in the country is of British style. Only educated people speak English. Indians think that it is the most important language for national, political and commercial communication. British ruled on India for about 150 years and finally while leaving the country, they left behind English. Today along with English multitude of regional languages and dialogues are spoken by Indians. But English today is a common tongue for administration and education. The Indian constitution and Indian legal code are written in English. English is popular among the outsourcing agencies and the world of technology. English is more widely spoken in southern parts of India. Varities of English are spoken in all parts of the country. Around 15 different kinds of English are spoken by Indians.

English in Schools : English and Hindi are taught as compulsory subject in most of the states. English medium schools treat English as the first language. In many of the schools it is treated as the second language and in

some of urban and rural school, it is treated as the third language. It shows that there is a considerable desire to study English among people in the country. Regarding higher education English is taken as the premier prestige language. Career in business and commerce, positions of high rank, science and technology continue to have fluency in English. Students studying overseas and abroad study English as the integral part of their education.

Today English has been the major medium of institute in university, schools and colleges. All large cities and many more smaller cities are full with English speaking classes. Even government schools run for the benefit of senior civil service officers are conducted in English. Working class parents insist their children to learn English. As a result, schools of English medium are flourishing in the country day by day.

Criticism of the use of English in India : Many Indians are of the opinion that English as a foreign language cannot sufficiently express "Indianness". It is not the language of poors. So, Indian National Leaders are of the opinion that English should be replaced by Hindi. English had been the language of British rule. People of northern side are of

the opinion that English is unsuitable as the nation's official languages. It handicaps the Indians of every region. So it should be treated as foreign language. Basic lessons of learning should be in regional or native language. Some are of the opinion that even higher education also should be availed in regional language. Thus, there are diverse opinions regarding use of English in India. English words from India : Indian English speakers often use Indian words in English sentence formation. Words such as bungalow, Khaki, Cashmere, Champoo, jungle, cosmos, curry, cot, veranda, punch, cummerbund, gymkhana, goon, thug, loot, brahman, maharajah and pajamas. The word 'pundit' come from the sanskrit word

word 'pundit' come from the sanskrit word for a learned Brahman. 'Shampoo' come from Hindi word 'champo' meaning 'to massage' or 'to knead' 'commerbund' is derived from the Hindi word meaning 'loin band' 'Cosmos is Sanskrit word for 'justice'. The word 'jungle' come from the Hindi word for wasteland. Early English settlers in Bengal adapted the local one story cottages to their own needs. 'Banga' later become bunglows'. Malyalam is spoken in Kerala and these Kerala people have also invented their own English words. Most of the cities were renamed by the British because they could not pronounce the local names correctly. They couldn't say Kolkata. So city was called 'Calcutta'.

Quotes by Great Men

*Collected by Mali Tejaswini Kailash
S.Y.B.A.(English)*

13. "If you look at what you have in life, you'll always have more. If you look at what you don't have in life, you'll never have enough." *Oprah Winfrey*
14. "Spread love everywhere you go. Let no one ever come to you without leaving happier." *Mother Teresa*
15. "Tell me and I forget. Teach me and I remember. Involve me and I learn." *Benjamin Franklin*
16. "It is during our darkest moments that we must focus to see the light." *Aristotle*
17. "Whoever is happy will make others happy too." *Anne Frank*
18. "The best and most beautiful things in the world cannot be seen or even touched-they must be felt with the heart." *Helen Kdler*
19. "Do not go where the path may lead, go instead where there is no path and leave a trail." *Ralph Waldo Emerson*
20. "The future belongs to those who believe in the beauty of their dreams." *Eleanor Roosevelt*
21. "I'm thankful for all of those who said No to me. It's because of them I'm doing it myself." *Albert Einstein*
22. "Only those who will risk going too far can possibly find out how far one can go." *T.S. Eliot*
23. "If you don't build your dream, someone else will hire you to help them build theirs." *Dhirubhai Ambani*
24. "It is never too late to be what you might have been," *George Eliot*
25. "Every man dies, but not every man really lives." *Braveheart*

Scientist & Their Discoveries

_Collected by_Tejashree Vinod Bharambe
_ S.Y.B.A.(English)

Sr.No.	Scientist	Discovery	Year
01	Priestly, Joseph	Oxygen	1774
02	Newton, Isaac	Universal gravitation	1966
03	Franklin, Benjamin	Nature of Electricity	1752
04	Delton, John	Atoms	1801
05	Roentgen,Wilhelm	X-rays	1895
06	Einstein,Albert	Relativity	1905
07	Born, Max	Quantum Theory	1925
08	Michelson,Albert	Speed of Light	1928
09	Hooke, Robert	Cells	1665
10	Leeuwanhoek, Anton Van	Bacteria	1680
11	Pasteur, Louis	Germ Theory	1856
12	Darwin, Charlse	Evolution	1858
13	Simpson,Young	Chloroform	1801
14	Ehrlich, Paul	Antibiotics	1910
15	Banting, Frederick	Insulin	1921
16	Flemming, Alexander	Penicillin	1928
17	Drew, Charlse	Blood Plasma	1940
18	Crick, Francis	DNA	1953
19	Herschel, William	Galaxies	1750
20	Hopkins, Frederick	Vitamins	1960
21	Jenner, Edward	Vaccinations	1794
22	Joule, James	Calorie	1843
23	Krebs, Hans	Metabolism	1938
24	Landsteiner, Karl	Blood Types	1897
25	Lorenz, Ed	Chaos Theory	1960
26	Mandel, Gregor	Heredity	1865

Sr.No.	Scientist	Discovery	Year
27	Miller, Stanley	Origins of Life	1895
28	Oersted, Hans	Electromagnetism	1820
29	Pasteur, Louis	German Theory	1856
30	Ritter, Johann	Ultraviolet	1801
31	Rumford, Count	Nature of Heat	1790
32	Schewarzschild, Karl	Black Hole	1916
33	Sharpey, Schafer, Edward	Hormones	1894
34	Tansley, Arthur	Ecosystem	1935
35	Tatum, Edward	Genes	1934
36	Thomson, Charlse	Deep-Sea Life	1870
37	Torricelli, Evangelista	Air Pressure	1640
38	Watson, James	Human Genome	2003
39	Yukawa, Hideki	Strong Force	1937
40	Cavendish	Hydrogen	1776
41	Lister	Antiseptics	1863
42	Hyatt	Plastics	1869
43	Domagk	Sulfa Drugs	1936
44	Townes and Gould	Laser	1954
45	Many	Global Warming	Late 20 th Century
46	Gurden	First Cloning	1967
47	Koch	Bacteriology	1890
48	Helmholtz	Age of Sun	1853
49	Miller, Stanley	Origines of Life	1952
50	Milankovich, Milutin	Ice Ages	1920
51	Mantell, Gideon	Dinosaur Fossils	1824
52	Lehman, Inge	Earth's Core	1938
53	Harvey William	Human Circulatory System	1628
54	Gamow George	The Big Bang	1948
55	Galilei, Galileo	Law of Falling doects	1598
56	Einstein,Albert	Relativity	1905

Men of Letters, their Anniversaries and Famous Works

Collection by Bhagyashree Uday Kapade S.Y.B.A.(English)

Sr. No.	Name	Birth	Death	Famous Work
01	Sane Guruji	24/12/1899	11/06/1950	Shamchi Aai
02	Mahatma Gandhi	02/01/1869	30/01/1948	My Experiments with Truth
03	Arun Joshi	01/01/1939	01/01/1993	The Last Labyrinth
04	R. K. Narayan	10/10/1906	13/05/2001	The Malgudi Days
05	Dr. A. P. J. Abdul Kalam	15/01/1931	27/07/2015	Wings of Fire
06	William Wordsworth	07/04/1770	23/04/1850	Thntern Abbey
07	William Shakespeare	23/04/1564	23/04/1616	Hamlet
08	Khushwant Singh	02/02/1915	20/03/2014	Train to Pakistan
09	K. A. Abbas	07/06/1914	01/06/19887	I am not an Island
10	Maxim Gorky	28/03/1868	18/06/1936	The Mother
11	Kamla Das	31/03/1934	31/05/2009	Summer in Calentta
12	Alfred, Lord Tennyson	06/08/1809	06/10/1892	In Memoriam
13	Rabindranath Tagore	07/05/1861	07/08/1941	Gitanjali
14	George Bernard Shaw	26/07/1856	02/11/1950	Pygmalion
15	Arundhati Roy	24/11/1961	-	The God of Small Things
16	Amartha Kumar Sen	03/11/1933	-	Poverty and Famines
17	Aldous Huxley	26/07/1894	22/11/1963	Brave New World
18	Arthur Miller	17/10/1915	10/02/2005	Death of a Salesman
19	Jane Austen	16/12/1775	18/07/1817	Sense and Sensibility
20	John Milton	09/12/1608	08/11/1674	Paradise Lost
21	Alexander Pope	21/05/1688	30/05/1744	The Rape of the Lock
22	Charles Dickens	07/02/1812	09/06/1870	Hard Times
23	Thomas Hardy	02/06/1840	11/01/1928	The Mayor of Casterbridge
24	D. H. Lawrence	11/09/1885	02/03/1930	Sons and Lovers
25	Authur Miller	17/10/1915	10/02/2005	All my sons
26	Ernest HemingWay	21/10/1915	02/07/1961	The Old Man And The Sea

* There never was night that had no morning.

Men of Letters, their Anniversaries and Famous Works

Sr. No.	Name	Birth	Death	Famous Work
27	George Orwell	25/06/1903	21/01/1950	Animal Farm
28	Joseph Conrad	03/12/1857	03/08/1924	Hert of Darkness
29	Graham Green	02/10/1904	03/04/1991	The Power and the Glory
30	John Osborne	12/12/1929	24/12/1994	Look Back in Anger
31	Ibsen	20/03/1828	23/05/1906	A Doll's House
32	Jonathan Swift	30/11/1667	19/10/1745	Drapiers Letters
33	VS. Naipaul	17/08/1932	11/08/2018	A House for Mr. Biswas
34	Harold Pinter	10/10/1930	24/12/2008	The Birthday Party
35	John Bunyan	---/---/1628	31/08/1688	The Pilgrims Progress
36	Daniel Defoe	---/---/1660	24/04/1731	Robinson Crusoe
37	Edmund Spenser	---/---/1552	13/01/1599	The Faerie Queene
38	Thomas Hardy	21/06/1840	11/01/1928	Poems of the Past & the Present
39	Virginia Woolf	25/01/1882	28/03/1941	To the Light House
40	Emily Bronte	30/07/1818	19/12/1848	Wuthering Heights
41	E.M. Forster	01/01/1879	07/06/1970	A Passage to India
42	Walter Scott	15/08/1771	21/09/1832	The Heart of Midlothian
43	J. M. Synge	16/04/1871	24/03/1909	The Playboy of the Western World
44	James Joyce	02/02/1882	13/01/1941	A Portrait of the Artist as cYoung Man
45	Raja Rao	08/11/1908	08/07/2006	Kanthapura
46	Mulk Raj Anand	12/12/1905	28/09/2004	Coolie
47	T. S. Eliot	26/09/1888	04/01/1965	The Waste Land
48	Robert Frost	26/03/1874	29/01/1963	North of Boston
49	Goldsmith	10/11/1728	04/04/1774	She Stoops to Conquer
50	Girish Karnad	19/05/1938	10/06/2019	Tughlaq Taledanda
51	Mahesh Dattani	07/08/1958	-	Tara
52	Vijay Tendulkar	06/01/1928	19/05/2008	Ghashiram Kotwal
53	Rama Mehata	---/---/1923	---/---/1978	Inside the Haveli
54	Premchand	31/07/1880	08/09/1936	Godan

* Every man is a poet when he is in love.

ऑनलाईन सांस्कृतिक कार्यक्रम

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात नृत्य सादर करतांना
स्नेहल साखरे निकीता पाचपांडे प्रणाली भंगाळे

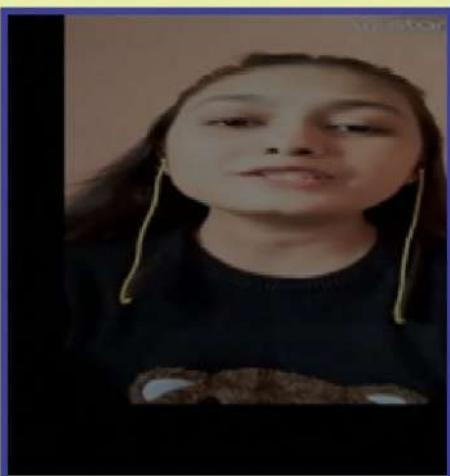
शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात नृत्य सादर माजी
विद्यार्थीनी करुणा झांबरे

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात लावणी नृत्याविष्कार
सादरीकरण करताना कल्याणी भोगे

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात नृत्य सादर करतांना
श्रुती पाटील

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात गीत सादर करतांना
विवरणा महाले

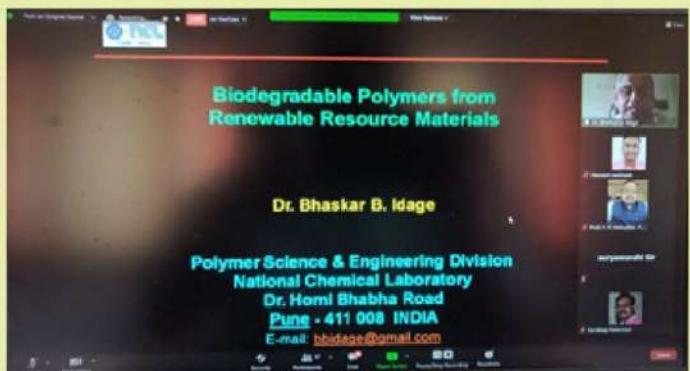

शास ऑनलाईन स्नेहसंमेलनात गीत सादर
करतांनामाजी विद्यार्थीनी तृसी येवलेकर

ऑनलाईन वेबिनार/कार्यशाळा

दि. २८ एप्रिल २०२१ रोजी संशोधन विकास समिती व I.Q.A.C.तर्फे आयोजित एक दिवसीय वेबीनार आय. पी. आर. मध्ये महिलांचे योगदान मध्ये मार्गदर्शन करतांना माननीय नामवंत पेटट एजंट डॉ. कनन पुराणिक

दि. ७ नोव्हेंबर २०२० रोजी रसायनशास्त्र विभागातर्फे आयोजित एक दिवशीय राष्ट्रीय वेबीनार Recent Advance in Chemical Biology मध्ये मार्गदर्शन करतांना एन. सी. एल. पुणे येथील शास्त्रज्ञ प्रो.डॉ. भास्कर इदगे

दि. २७ नोव्हेंबर २०२१ रोजी इतिहास व संगणकशास्त्र विभागामाफर्त मोडी लिपीमध्ये संगणक प्रणालीचे महत्व या कार्यक्रमाचे उदघाटन करतांना प्रो. डॉ. बी. व्ही. पवार (कबचौ उमवि जळगाव)

दिनांक ३१ मे २०२१ रोजी विद्यार्थी विकास समिती व आय क्यू एस सी च्या संयुक्त विद्यमाने covid-19 एक मनो विश्लेषणात्मक दृष्टीकोण या विषयावर मार्गदर्शन करताना मा. श्री नवनाथ गायकवाड संमोहन तजा पुणे

दि. १५ जून २०२१ रोजी Google Class Room या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन

दिनांक २४ मे २०२१ रोजी जिमखाना समितीतर्फे योगा मेडिटेशन वर्कशॉपमध्ये मार्गदर्शन करताना माननीय सौ सीमा पाटील

वार्षिक अहवाल २०२०-२१

मराठी विभाग

मराठी विभागात सन २०२०-२१ या शैक्षणिक वर्षात खालील उपक्रम आँनलाईनद्वारे घेण्यात आले. दि. १४ ते २८ जानेवारी २०२१ मराठी भाषा पंधरवडा साजरा करण्यात आला. यामध्ये काव्यवाचन, कथावाचन, स्लोगन लेखन, निबंध लेखन इ. कार्यक्रम घेण्यात आले.

दि. २८ जानेवारी, २०२१ रोजी मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडाचे समारोप करण्यात आले व प्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. जे. व्ही. धनवीज होते तर प्रमुख पाहुणे म्हणुन जी.डी.बॅडले महिला महाविद्यालयाचे प्रा. दीपक पवार उपस्थित होते. त्यांनी मराठी विषयात करिअरच्या संधी या विषयावर विद्यार्थिनी मार्गदर्शन केले.

दि. १७/०२/२०२१ रोजी 'मराठी विभाग' व 'विद्यार्थी कल्याण विभाग' यांच्यातर्फे मराठी भाषा गौरव दिन साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाच्या उपप्राचार्य प्रा. डॉ. एस.डी.पाटील मँडम होत्या, तर प्रमुख पाहुणे म्हणून एम.सी.चव्हाण महाविद्यालय चिंचपाडा नंदुरबार येथील प्रा. विकास सपकाळे यांनी 'मराठी भाषा आणि बदलते आयाम' या विषयावर विद्यार्थिनी मार्गदर्शन केले.

प्रा. एस. डी. पंडित

(मराठी विभाग)

***

हिन्दी विभाग

* १४ सितंबर के उपलक्ष में हिंदी दिवस एवं कला मंडल द्वारा दि. १४ से २१ सितंबर २०२१ इस अवधी में हिंदी सप्ताह का आयोजन किया गया। इस सप्ताह के अंतर्गत निबंध लेखन, काव्य वाचन, कथा वाचन, स्लोगन लेखन आदि का आयोजन किया गया। इस आयोजन में कुल मिलकर १२० छात्राओं का सक्रिय सहभाग था।

* दि. १४ सितंबर २०२१ सोमवार के दिन हिंदी सप्ताह के उद्घाटक के रूप में प्रो. विवेकमणी त्रिपाठी (चीन), कार्यक्रम अध्यक्ष के रूप में उपप्राचार्य डॉ. सौ. शिल्पा पाटील, कला मंडल प्रमुख प्रा. निलेश गुरचल, डॉ. सौ. एस. पी. शुक्ला आदि उपस्थित थे। प्रो. विवेकमणी त्रिपाठी इन्होंने चीन में हिंदी भाषा के व्यवहार और विश्व पटल पर हिंदी का बढ़ते प्रभाव इस विषय पर छात्राओं को मार्गदर्शन किया।

* दि. १० जनवरी २०२१ के दिन 'विश्व हिंदी दिवस' मनाया गया।

* ग्रंथालय विभाग द्वारा आयोजित पुस्तक परिक्षण स्पर्धा में विभाग की छात्रा कु. सायरा मोहम्मद गवळी (द्वितीय वर्ष कला) को प्रथम, कु. वर्षा भरत माळी (द्वितीय वर्ष कला) को द्वितीय पुरस्कार प्राप्त हुआ।

डॉ. गिरीष एस. कोळी

(हिन्दी विभाग)

***

Department of English 2020-21

1. In academic year 2020-21, the members of Department conducted online lectures of UG and PG classes.
2. The members of department engaged online extra lectures other than the allotted workload.
3. The department members motivated the students to participate in Book Review Competition.
4. The department conducted online Oral Exam of MA-I students Semester 1st and 2nd of their Linguistics paper.
5. The department motivated students to participate in University and National level webinars conducted by IQAC and Student and Staff Welfare Committee.
6. The department provided study material through online mode to students.
7. The department organised online tests on Google Quiz Form for various classes.
8. Department faculty members attended FDP programs.
9. Online difficulty solving session were conducted for the students through various WhatsApp groups.
10. Members of the department attended online webinars.

HOD

Dr. V. S Patil

***

Department of History Annual Report 2020-21

- ? Department of History and Computer Science jointly organized online university level webinar on Modi Script: Introduction, Significance and Need for Computerization on 27/11/2020. Total 133 participants, actively participated in this webinar.
- ? Departmental level online lecture was organised of Prof. P. D. Jagtap on the topic 'Sculptures of Ajanta' for F.Y.B.A, S.Y.B.A, T.Y.B.A students on 29/09/2020.
- ? Online difficulty solving session was conducted for the students through WhatsApp group conversation and other online platforms.

H.O.D

Dipali Patil

***

वार्षिक अहवाल २०२०-२९

राज्यशास्त्र विभाग

१. दि. ०१ ऑगस्ट २०२० रोजी महाविद्यालयात लोकमान्य बाळगंगाधर टिळक पुण्यतिथी व लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे जन्मशताब्दी साजरी करण्यात आली.
२. दि. ०२ ऑक्टोबर २०२० रोजी महात्मा गांधी व लालबहादुर शास्त्री यांची जयंती विभागाद्वारे ऑनलाईन पद्धतीने साजरी करण्यात आली. यावेळी प्रा. शेवाळे, मुक्ताईनगर यांनी मार्गदर्शन केले. तसेच महात्मा गांधी यांच्या जीवन व कार्य यावर आधारित ऑनलाईन क्वीज कॉम्पिटिशन घेण्यात आली.
३. दि. १० डिसेंबर २०२० रोजी मानवाधिकार दिवस हा ऑनलाईन पद्धतीने साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी विद्यार्थीनीना मानवाधिकार यावर आधारित दहा प्रश्न गुगल मध्ये फॉर्म पाठविण्यात आले. याला ८६ विद्यार्थीनीनी प्रतिसाद दिला.
४. दि. २६ नोव्हेंबर २०२० रोजी संविधान दिवस साजरा करण्यात आला. यावेळी विद्यार्थीनीना उद्देशपत्रिकेवरील व्हिडिओ पाठविण्यात आले व त्या व्हिडिओवर आधारित दहा प्रश्न जनजागृतीच्या दृष्टीकोनातुन सोडविण्यासाठी पाठविण्यात आले. याला ७२ विद्यार्थीनीनी प्रतिसाद दिला.
५. दि. २५ जानेवारी २०२१ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिवस ऑनलाईन साजरा करण्यात आला. यावेळी एस.पी.डी.एम. महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. महेंद्र पाटील यांनी विद्यार्थ्यांना मतदार दिवसाचे महत्व समजावुन जनजागृती संदर्भात मार्गदर्शन केले. तसेच विभाग प्रमुख यांनी राष्ट्रीय मतदार दिवसाचे महत्व स्पष्ट करणारा व्हिडिओ जनजागृतीच्या हेतूने प्रसारित केला.
६. राज्यशास्त्र विभागाद्वारे संविधान जनजागृती अभियान राबविण्यात आले. १५० व्हिडिओच्या माध्यमातुन संविधानिक तरतुदी वर्णनात्मक व विश्लेषणात्मक पद्धतीने सादर करण्यात आल्या.
७. कोविड-१९ च्या परिस्थितीत होणाऱ्या ऑनलाईन परीक्षा विचारात घेवून विद्यार्थ्यांसाठी क्वेश्चन बँकसह सर्व विषयांचे दोन्ही सत्रातील अभ्यासक्रम विचारात घेऊन बहुपर्यायी प्रश्न यावर आधारित ७० पेक्षा अधिक व्हिडिओ स्पष्टीकरणासह पाठविण्यात आले.

***

Department Of Chemistry (2020-21)

- 1) Department of Chemistry have conducted National WebindRecent Advances in Chemical Biology" (RACB-2020) for the faculty, including teachers, students and building researchers from different places in India on November 2020.
- 2) Three students of chemistry participated in Dr.M.J.Pujari intercollegiate lecture competition organized by Abasaheb Garware College, Pune on July 10,2021.
M.Sc. Organic chemistry part 1
  - i)Ashwini Dilip Kolhe Topic: - Chromatographic techniques
  - i) Komal Prakash Vichave Topic: - Acid rain
  - ii) Lina Vasudeo Lidhure Topic: - Oxygen cycle
- 3) Large number of our M Sc (organic chemistry) students have participated in National workshop on "Practicing NET/SET Examination in Chemical Sciences" organized by School of chemical Sciences, Kavayitri Bahinabai North Maharashtra University, Jalgaon in collaboration with Association of chemistry teachers (ACT),KBCNMU,Jalgaon.

Dr. Hemant P Narkhede
Head Department of Chemistry

***

Department of Geography & Khagol Mandal

- ? Population Day, Ozon Day, Tourism Day, Geography Day, was celebrated. Students shared their views.
- ? Group discussion was arranged on various topics such as special issue of population, global warming, Ozon depletion, Tourist centres in India, Waste management etc.
- ? To develop environmental awareness in students, projects were given on Ganeshotsav pollution, Tapi river pollution, Solar energy etc.
- ? To enrich the Geographical knowledge of the students a general knowledge question was asked regularly .
- ? To Imbibe the ethical and moral values in students , good thoughts was told with its meaning.

Dr. S.C.Patil (Dept.of Geography)

***

DEPARTMENT OF BOTANY

[Annual Report 2020-21]

1. Solid waste management in college campus maintained by department. From organic waste vermi compost has been prepared which used in college campus as well as sold to society no loss no profit basis. Also by this project department try to increase awareness of solid waste management.
2. Due to Covid-19 situation online classes difficulties conducted by department as well as lecture of students solved online or telephonically.
3. Online group discussion for 3rd year B.Sc. on subject **Positive effect of Covid-19** on environment has been organised.

Head_Dept. of Botany

* नेट-सेट मार्गदर्शन वर्ग *

शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ मध्ये नेट-सेट

मार्गदर्शन वर्गाची सुरुवात श्रीमती प.क.कोटेचा महिला महाविद्यालय भुसावळ येथे करण्यात आली. सदर मार्गदर्शन वर्गामध्ये महाविद्यालयातील एम.ए., एम.कॉम., एम.एस.सी. च्या विद्यार्थीनंना मार्गदर्शन करण्यात आले. या वर्गामध्ये नेट-सेट परिक्षांविषयी, पुस्तकांविषयी माहिती देण्यात येते. या वर्गाचा उद्देश जास्तीत जास्त विद्यार्थीनंना नेट-सेट उत्तीर्ण होण्यास मदत करणे आहे. कोरेना काळामुळे या शैक्षणिक वर्षामध्ये विद्यार्थीनंना ऑनलाईन मार्गदर्शन करण्यात आले. या करीता महाविद्यालयाचे प्रा. संदिप नेतनराव, प्रा. निलेश गुरुचल व डॉ. गिरीश कोळी यांनी मार्गदर्शन केले.

***

अर्थशास्त्र अहवाल

महाविद्यालयात अर्थशास्त्र विभागातर्फे अर्थशास्त्र या विषयातील करीअर संधी या विषयी बेळोबेळी ऑनलाईन मार्गदर्शन दिले गेले.

ब्हॉट्सअॅप ग्रुपच्या माध्यमातुन विषयाच्या व इतर अडचणी सोडविण्यात आल्या. अर्थतज्ज कार्लमार्क्स यांच्या जयंती निमित्त त्यांच्या कार्याची व अर्थशास्त्रातील योगदानाची माहिती दिली गेली.

अर्थशास्त्रातील नोबेल पारितोषिक मिळवणारे अर्मत्यसेन यांच्या विषयी मार्गदर्शन करून तोंडी प्रश्नोत्तर स्पर्धा घेण्यात आली. त्या विद्यार्थीनीनी हिरीरीने सहभाग दर्शविला. यात प्रथम क्रमांक कु. वैष्णवी रणधीर व द्वितीय क्रमांक कु. ममता पाटील यांनी मिळविला.

केवळ आपल्याच महाविद्यालयातील नव्हे तर इतर वेगवेगळ्या महाविद्यालयातर्फे होणाऱ्या ऑनलाईन वेबीनार, सेमीनार, एफ.डी पी यात प्रा.सौ.निता चोरडिया आणि डॉ.श्री.शारद अग्रवाल यांनी सहभाग घेतला.

प्रा. सौ. निता चोरडिया

(अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख)

प्राणीशास्त्र विभाग अहवाल

प्राणीशास्त्र विभागातर्फे ५ जुन, २०२१ रोजी पर्यावरण संरक्षण दिवसानिमित्त विद्यार्थीनीनी पर्यावरण संरक्षणासाठी केलेले प्रयत्नांबद्दल माहिती जमा करण्यात आली. तसेच विज्ञान संबंधीत विषयांवर विद्यार्थीनीनी ऑनलाईन सेमिनार पावर पॉईंट्स्ड्वारे सादर केले.

प्रा. मीना चौधरी

(प्राणीशास्त्र विभाग प्रमुख)

***

Department of Physics

Annual Report 2020-21

- ? Department of Physics conducted online bridge course lectures for F.Y.B.Sc. students.
- ? Alumni guidance lecture for F. Y. B. Sc students was organized by the department.
- ? Online Difficulty solving sessions were conducted for the students through whatsapp group conversation, emails and other online platforms.
- ? Online mini project competition, "Fun with Physics" was organized for F. Y. B. Sc. Class on 19/06/2021. Small models / toy based on various Physics principles were prepared by the students and presented online through zoom Platform. In this competition, following students grab first and second rank.
  1. Miss AachalTayade - First rank
  2. Miss Anjali Hattiwale - Second rank.All participated students were awarded with certification of participation.
- ? Dr. Janhavi Talegaonkar and Dr. J. V. Dhanvij were complete online FDP courses,
- ? The work to prepare e-content is allotted by BOS in Physics (sample power point presentations) for S. Y. B. Sc. Class: Semester III was completed by Dr. Janhavi Talegaonkar.
- ? Paper setting for University Examination T.Y.B.Sc., Phy-503, 502 was completed by Dr. Janhavi Talegaonkar
- ? Online Seminars and conferences attended by faculty members
- ? Online lecture session was conducted for students using various online platforms like zoom app, google meet, google class room etc.
- ? Online Assignments were prepared by the department.
- ? e-contents for F.Y.B.Sc. class were prepared & board cauted on Youtube channel.

Dr. Janhavi Talegaonkar

(Head of the Department)

9422784993

***

ग्रंथालय विभाग

* दि. ०९ ऑगस्ट रोजी ग्रंथालय शास्त्राचे जनक डॉ.एस.आर.रंगनाथन यांची जयंती ग्रंथालयात साजरी करण्यात आली. यावेळी प्रमुख पाहुण म्हणुन उपप्राचार्य डॉ. शिल्पा पाटील यांचे हस्ते डॉ. रंगनाथन यांचे प्रतिमेचे माल्यार्पण आणि पुजन करण्यात आले. यावेळी अध्यक्षस्थानी उपप्राचार्य डॉ.जे.ब्ही.धनविज उपस्थित होते. यावेळी माजी ग्रंथपाल श्री.एस.एस.पाटील, प्राध्यापक वर्ग आणि ग्रंथालयातले कर्मचारी श्री. विलास सरोदे, कु.आशा पाटील आदि उपस्थित होते.

* दि. १५ ऑक्टोबर रोजी डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम यांची जयंती वाचन प्रेरणा दिन म्हणुन साजरी करण्यात आली. यावेळी उपप्राचार्य डॉ.सौ.शिल्पा पाटील, पर्यवेक्षक प्रा.एस.एच.चौधरी, डॉ.सौ.शुभांगी राठी, डॉ. एस.के.अग्रवाल, प्रा.एस.बी.नेतनराव, माजी ग्रंथपाल श्री.एस.एस.पाटील, श्री.विलास सरोदे, कु.आशा पाटील उपस्थित होते.

* यावर्षी पुस्तक परिक्षण स्पर्धा ऑनलाईन पद्धतीने घेण्यात आली त्यासाठी विद्यार्थीनीकडून गुगल फॉर्म ऑनलाईनच भरून घेण्यात आली. आणि विद्यार्थीनीकडून ऑनलाईन परिक्षण मागविण्यात आले. या स्पर्धेत एकुण २० विद्यार्थीनीचा सहभाग होता. त्यासाठी मराठी, हिंदी, इंग्रजी या भाषेतून अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय क्रमांकाची पारितोषिके घोषित करण्यात आली. प्रत्येक भाषेतील प्रथम क्रमांकाचे परिक्षण पदम् या वार्षिक नियतकालिका मध्ये छापण्यात आले.

* स्पर्धेचा निकाल खालीलप्रमाणे -

अ - मराठी विभाग

१) प्रथम क्रमांक - कु. ऐश्वर्या रविंद्र पाटील
तृतीय वर्ष कला

२) द्वितीय क्रमांक - कु. निकिता बळीराम पाचपांडे
(M.S.C.I - CHE.)

ब - हिंदी विभाग

१) प्रथम क्रमांक - कु. सायरा मोहम्मद गवळी
द्वितीय वर्ष कला

२) द्वितीय क्रमांक - कु. वर्षा भरत माळी
द्वितीय वर्ष कला

क - इंग्रजी विभाग

१) प्रथम क्रमांक - कु. प्रणिता देवेंद्र भालेराव
प्रथम वर्ष कला

२) द्वितीय क्रमांक - कु. उम्मे कुलसुम बाटीवाला
प्रथम वर्ष कला

या बक्षिसपात्र विद्यार्थीनीचे महाविद्यालयातर्फे हार्दिक अभिनंदन !

* चालु शैक्षणिक वर्षात रु. ६८०/- चे ३ ग्रंथ खरेदी करण्यात आले. तसेच रु. ११,६२६/- एवढी वार्षिक वर्गणी २३ नियतकालिके / मासिके यांना पाठविण्यात आली.

- ग्रंथालय लिपिक

***

जिमखाना विभाग अहवाल

वरिष्ठ महाविद्यालय

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये कोहिड-१९ या महामारीमुळे कुठल्याही स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले नाही. त्यामुळे महाविद्यालयाच्या कोणत्याही विद्यार्थींनीला कोणत्याही स्पर्धेत सहभाग घेता आला नाही.

महाविद्यालयातर्फे विद्यार्थींनीसाठी योगा व मेडीटेशन हा कोर्स सुरु करण्यात आला.

त्या अंतर्गत दि. २४/०५/२०२१ सोमवार रोजी ऑनलाईन पद्धतीने योगा व मेडीटेशन हा प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आला. सदर योगा प्रशिक्षण वर्गाला प्रा. सिमा पाटील योग प्रशिक्षक यांचे मार्गदर्शन लाभले. सदर प्रशिक्षण वर्गाला ७६ प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थींनींनी सहभाग घेतला. जिमखाना विभागातर्फे वेळोवेळी शाररिक तंदुरुस्ती राखण्यासाठी ऑनलाईन पद्धतीने मार्गदर्शन करण्यात आले. जिमखाना विभागाच्या विकासासाठी प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा, उपप्राचार्य डॉ.जे.व्ही.धनवीज, उपप्राचार्य डॉ.एस.सी. पाटील, समिती सदस्य प्रा.एस.डी.वंजारी, प्रा.सौ.डी. आर.पाटील यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा. वाय. डी. देसले

(शा.शि.संचालक)

***

कनिष्ठ महाविद्यालय

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालय विभाग विविध क्रिडा स्पर्धेत सहभागी होऊ शकला नाही. कोहिड-१९ या साथरोगाचा वाढता प्रादुर्भाव पाहता शासनाने विविध शासकिय क्रिडा स्पर्धाना स्थगिती दिली आहे.आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयाचे कॅरम , बॉल बॅडमिंटन मैदानी स्पर्धा बुद्धीबळ, थ्रोबॉल इत्यादी स्पर्धेत आपले संघ सहभागी होत असतात. शासनाचे महाविद्यालय व क्रिडास्पर्धा सुरु करण्याचे आदेशानंतर नेहमीप्रमाणे आपल्या क्रिडा स्पर्धासराव व सहभाग सुरु करता येईल.

कनिष्ठ महाविद्यालय जिमखाना विभागासाठी प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा, उपप्राचार्य डॉ. शिल्पा पाटील, मा.डॉ.जे.व्ही.धनवीज, कनिष्ठ महाविद्यालयाचे पर्यवेक्षक प्रा.आर.बी.भदाणे यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. वरिष्ठ महाविद्यालयाचे क्रिडा संचालक प्रा.वाय.डी.देसले यांनी वेळोवेळी मार्गदर्शन केले.सर्व कनिष्ठ महाविद्यालयाचे प्राध्यापक बंधु-भगिनी कार्यालयीन कर्मचारी तसेच शिक्षकेतर कर्मचारी यांनीही सहकार्य केले.

वरील सर्व मान्यवरांचा कनिष्ठ महाविद्यालय जिमखाना विभाग शतषः आभारी आहे.

प्रा. अशोक एम निकम

(कनिष्ठ महा. जिमखाना)

***

स्पर्धा परिक्षा व व्यवसाय मार्गदर्शन

समिती अहवाल २०२०-२१

या समिती मार्फत विद्यार्थींना स्पर्धा परिक्षा व व्यवसाय सुरू करण्यासाठी मार्गदर्शन करण्यात येते. या वर्षी Covid-19 Pandemic कोविड-१९ असल्याने मार्गदर्शनासाठी विद्यार्थींचा CEC हा Whatsapp Group तयार करण्यात आला. याद्वारे अनुभवी तसेच स्पर्धा परिक्षा उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांचे यु ट्युब व्हिडीओ तसेच स्पर्धा परिक्षांचे ऑनलाईन पुस्तके उपलब्ध करण्यात आले.

Pre-IAS Training Center, Nashik तर्फ दिनांक ४ एप्रिल, २०२१ रोजी आयोजित परिक्षेत मयुरी पाटील, जान्हवी भदाणे, दिपाली अडकमोल यांनी सहभाग घेतला, दिनांक २१ जून, २०२१ ला Unique Academy Pune महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित ऑनलाईन वेबिनार घेण्यात आले. यात मार्गदर्शक श्री. अजित चहाळ यांनी “पदवी काळात MPSC / UPSC ची तयारी कशी करावी” या विषयी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचा लाभ १३४ विद्यार्थींनी घेतला.

Placement Cell च्या मार्गदर्शनाने विद्यार्थींना रोजगाराविषयी मार्गदर्शन करण्यात येते. कु. वैष्णवी दाभाडे [T.Y.B.A. Chemistry] ची Tata Consultancy Services, Mumbai येथे निवड झाली. या समितीला प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा, उपप्राचार्य डॉ. जे. ब्ही. धनविज, डॉ. शिल्पा पाटील यांचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच समिती सदस्य प्रा. निलेश गुरचळ यांनी सहकार्य केले.

प्रा. के. सो. सुर्यवंशी
(समिती प्रमुख)

वेळापत्रक समिती अहवाल

सन २०२०-२१ चे वेळापत्रक तयार करण्यात आले परंतु कोविड-१९ चा प्रादुर्भाव असल्याने सर्व लेक्चर्स ऑनलाईन पद्धतीने घेण्यात आले. तसेच प्रॅक्टिकल सुध्दा वेळापत्रकाप्रमाणे विद्यार्थ्यांना समजवण्यात आले. या समितीस प्रा. दिपाली पाटील व प्रा. राजकुवर गजरे यांनी सहकार्य केले.

प्रा. के. सो. सुर्यवंशी
(वेळापत्रक समिती प्रमुख)

***

स्टुडेंट एंड स्टाफ वेलफेअर समिती

महाविद्यालयाच्या व स्टाफ वेलफेअर समितीतर्फे सेवा निवृत्त प्राध्यापक आणि शिक्षकेतर कर्मचारी यांचा सेवापूर्ती सोहळा आयोजित करण्यात आला.

तसेच ३१ मे, २०२१ रोजी आई.क्यु.ए.सी.च्या संयुक्त विद्यमानाने “कोविड-१९ एक विश्लेषणात्मक दृष्टीकोन” या विषयावर विद्यार्थी, प्राध्यापक आणि समाजातील सर्व वयोगटातील व्यक्तींसाठी वेबीनारचे आयोजन करण्यात आले. या वेबीनारला श्री नवनाथ गायकवाड, हिन्होटाइज स्पेशलिस्ट एवं मोटीवेशनल स्पिकर पुणे यांनी मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉक्टर शिल्पा पाटील उपप्राचार्य ह्या होत्या. कार्यक्रमाला डॉक्टर मंगला साबद्रा, प्राचार्य श्रीमती प.क.कोटेचा महिला विद्यालय भुसावळ यांनी पण उपस्थिती दिली.

प्रा. मीना चौधरी
(स्टुडेंट एंड स्टाफ वेलफेअर समिती)

***

विद्यार्थी विकास विभाग अहवाल

महाविद्यालयाच्या विद्यार्थी विकास विभागातर्फे दि. १८/१०/२०२१ रोजी महाविद्यालयाच्या एनएसएस विभागाच्या संयुक्त विद्यमानाने माझे कुटूंब माझी जबाबदारी जनजागृती मोहिम अंतर्गत राष्ट्रीय स्तराचे वेबीनार आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे उद्घाटक डॉ. प्रशांत कसबे होते. तसेच मा.प्रा.डॉ.अतुल साळुंके, राज्य संपर्क अधिकारी राजयोग कक्ष मुंबई, मा.डॉ.पंकज कुमार नन्वरे संचालक विद्यार्थी विकास रासेयो उमवि जळगांव, मा.श्री.अजय शिंदे युवा अधिकारी क्षेत्रीय कार्यालय पुणे, मा.डॉ.दिपक म्हैसेकर मा.मुख्यमंत्री महाराष्ट्र राज्य यांचे सल्लागार तसेच डॉ.पी.पी.माहूलीकर प्र-कुलगुरु उमवि जळगांव इत्यादी मान्यवर उपस्थित होते. या वेबीनारला प्रमुख वक्ते मा.डॉ.कौस्तुभ सोदानी वैद्यकीय अधिकारी कोविड केअर सेंटर औरंगाबाद यांनी मार्गदर्शन केले.

३१ डिसेंबर, २०२० रोजी भुसावळ आर्ट्स, सायन्स एवम कॉर्मस कॉलेज भुसावळ यांच्या संयुक्त विद्यमानाने पर्सनलिटी डेव्हलपमेंट वर युनिव्हर्सिटी लेवल वेबीनारचे आयोजन करण्यात आले या वेबीनारला प्रा.श्री.मुकेश चौधरी आर्ट्स आणि सायन्स कॉलेज भालोद तसेच डॉ.लता मेरे प्राचार्य श्री.एस.एस.नाईक कॉलेज ऑफएज्युकेशन नवापूर यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. डॉ.पंकज कुमार नन्वरे विद्यार्थी विकास अधिकारी जळगांव विभाग यांनी पण विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ.मिनाक्षी वायकोळे प्राचार्य -

पी.ओ.नहाटा महाविद्यालय या होत्या तसेच प्राचार्य डॉ. मंगला साबद्रा कोटेचा महिला महाविद्यालय भुसावळ यांनी पण वेबीनारला उपस्थिती दिली. या वेबीनारला ६२३ विद्यार्थी सहभागी होते.

दि. २७/०२/२०२१ रोजी मराठी गौरव दिन मराठी विभागासोबत संयुक्तरित्या साजरा करण्यात आला. प्रा. विकास सपकाळे नंदुरबार यांनी मराठी भाषा आणि बदलते आयाम या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

“माझां गांव माझा गौरव” या विषयावर विद्यार्थींनी कडून माहिती मागविण्यात आली. “कोव्हिड-१९ मानवी आरोग्याला एक गंभीर धोका” या विषयावर निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. तसेच हरित शपथ, कोव्हिड-१९ सर्तकता शपथ इत्यादीचे आयोजन विद्यार्थी विकास विभागातर्फे करण्यात आले.

शिव स्वराज्य दिन निमित्त बायोग्राफि ऑफ छत्रपती शिवाजी महाराज या विषयावर निबंध स्पर्धा आयोजित करण्यात आली.

प्रा. मीना चौधरी

(विद्यार्थी विकास विभाग)

***

योगा व मेडिटेशन प्रशिक्षण वर्ग

श्रीमती. प. क. कोटेचा महिला महाविद्यालय भुसावळ यांच्या क्रिडा विभागामध्ये एक दिवसीय योगा व मेडिटेशन प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते. कोरोना काळामध्ये विद्यार्थ्यांचे जीवन खुप संघर्षमय झालेले आहे. ऑनलाईन तासिका, ताणतणाव तसेच सभोवतालच्या वातावरणामध्ये सतत नकारात्मकता असल्याचे दिसून येते. याच कारणामुळे महाविद्यालयात दि. २४ मे २०२१ रोजी आपल्या महाविद्यालयात योगा व मेडिटेशन या प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष उपप्राचार्य डॉ. जे. ब्ही. धनवीज, तर प्रशिक्षक म्हणुन महाविद्यालयातील माजी विद्यार्थीनी प्रा. सौ. सीमा पाटील होत्या. त्या गेल्या १२ वर्षांपासून योगा, प्राणायम, ध्यान प्रशिक्षक म्हणुन आयुष मंत्रालय भारत सरकार द्वारा प्रमाणित योगा शिक्षक आहे.

कोरोना काळात विद्यार्थींचे मानसिक व शारीरिक स्वास्थ राखण्यासाठी विविध प्रात्यक्षिके प्रा. सौ. सिमा पाटील यांनी ऑनलाईन करून दाखविले. या प्रशिक्षण वर्गामध्ये एकुण ७६ प्राध्यापक व विद्यार्थींनी उपस्थित होत्या. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी उपप्राचार्य डॉ. जे. ब्ही. धनवीज यांनी योगासनाचे महत्त्व सांगितले. पुढे बोलतांना ते म्हणाले, मेडिटेशनने मनुष्याचे मन शांत होते, चित्त एकाग्र होते तसेच जीवनामध्ये उत्साह निर्माण होतो, सकारात्मक कार्य करण्याची प्रेरणा निर्माण होते. तसेच कोरोना काळामध्ये संघर्ष करण्याची शक्ती या प्रशिक्षण वर्गातुन आपल्याला मिळेल अशी आशा व्यक्त करतो. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक क्रिडा शिक्षक प्रा. वाय. डी. देसले यांनी केले तर आभार प्रा. सौ. दिपाली पाटील यांनी केले.

प्रा. वाय. डी. देसले
(क्रिडा विभाग प्रमुख)

वार्षिक स्नेहसंमेलन

महाविद्यालयाचे वार्षिक स्नेहसंमेलन श्वास चे आयोजन दि. ३० ऑगस्ट, २०२१ शुक्रवार रोजी ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात आले. या स्नेहसंमेलनाचे उद्घाटन मा. विणा लाहोटी संस्था सदस्या यांनी आभासी दिप प्रज्ज्वलन करून केले. कोविड-१९ च्या परिस्थितीत स्नेहपूर्ण गाठीभेटी शक्य नाहीत म्हणुन महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या कार्यक्रमाचे कौतुककेले. मा. पदमाजी कोटेचा संस्था अध्यक्ष यांनी विद्यार्थींना शुभेच्छा दिल्या. प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा ऑनलाईन उपस्थित होत्या. सांस्कृतिक कार्यक्रमात नृत्याविष्कार एकेरी, दुहेरी, समुह, लोकगीत, देशभक्तिपर गीत, गीतगायन यांचे सादरीकरण करण्यात आले. यात आजी विद्यार्थींनी व माजी विद्यार्थींनी सहभागी झाल्या होत्या. प्रा. दिपाली पाटील यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक केले. प्रा. माधुरी भुतडा व प्रा. अर्चना डिंग्रण यांनी सुत्रसंचालन केले. आभार प्रा. निलेश गुरचळ, तांत्रिक सहकार्य डॉ. गिरीश कोळी व श्री. प्रकाश तायडे यांनी केले.

वार्षिक स्नेहसंमेलनाच्या सांस्कृतिक कार्यक्रमाचे प्रसारण झुम अॅम व युट्यूब वर करण्यात आले. विद्यार्थींनी, पालक, प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी आनंद घेतला.

डॉ. सरोज शुक्रल
(स्नेहसंमेलन प्रमुख कनिष्ठ)

प्रा. दिपाली पाटील
(स्नेहसंमेलन प्रमुख वरिष्ठ)

***

कला व वाडमय मंडळ अहवाल

कला मंडळ व अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन दि. १९/०९/२०२० रोजी प्रा.डॉ.पी.डी.जगताप यांचे हस्ते आँनलाईन पृष्ठीने पार पडले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष उपप्राचार्या डॉ. शिल्पा पाटील होत्या. प्रास्ताविक प्रा. निलेश गुरुचल तर आभार प्रा. दिपाली पाटील यांनी मानले.

हिंदी विभाग व कला मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने हिंदी सप्तहाचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यात विविध स्पर्धाचे आयोजन करण्यात आले होते. विद्यार्थीनींनी उत्सुक रूपणे त्यात सहभाग घेतला.

मराठी विभाग व कला मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने मराठी भाषा संवर्धन पंथरवडा (दि. १४ ते २८ जानेवारी २०२१) आँनलाईन साजरा करण्यात आला. यामध्ये काव्यवाचन, स्लोगन लेखन, निबंध लेखन इ. कार्यक्रम घेण्यात आले.

कला मंडळामार्फत विद्यार्थीनींना विविध स्पर्धामध्ये सहभाग घेण्यास प्रोत्साहन देण्यात येते त्यात अंजली हत्तीवाले (प्रथम वर्ष विज्ञान) विद्यार्थीनीने वत्कृत्त्व स्पर्धेत सहभाग नोंदविला होता. (दि. ०२/१०/२०२० आयोजक : कला, वाणिज्य महाविद्यालय, धुळे)

प्रा. निलेश स. गुरुचल

***

हेल्थ सेंटर

सध्या कोरोनाच्या काळात सगळ्यांनीच स्वतःची कुटूंबाची काळजी कशी घ्यावी तसेच कोरोना झाला तर आणि होऊ नये म्हणुन काय उपाय योजना करावी ? औषधे तर घ्यायलाच हवेत पण त्या बरोबर मानसिकदृष्ट्या स्वतः कसे राहता येईल, भावनांवर ताबा कसा ठेवून आजारावर मात कशी करता येते. कारण बरेच आजार भावनांवरच्या नियंत्रणाने कंट्रोल करता येतात. हे शास्त्रीयदृष्ट्या सिध्द झाले आहे. याबाबत डॉ. उर्मी ठाकुर - एम.डी. मुंबई यांनी मार्गदर्शन केले.

आपण करत असलेली काळजी व घेत असलेला ताण यामुळे आजाराला आमंत्रण मिळते. उदा. टाईप टू डायबेटिस हा आजार मानसिक ताण, व्यायामाचा अभाव यामुळे होतो. यावर निश्चित मात करता येते. याबाबत कौन्सीलर सौ. आरती चौधरी यांनी विद्यार्थीनींना आँनलाईन मार्गदर्शन केले.

ऋतुमानानुसार आहार कसा असावा, आपण कसे घेतो यावर विद्यार्थीनींशी आँनलाईन प्रश्नोत्तर सहित चर्चा केले.

मासिक पाळी अंधश्रद्धा पाळावयाची स्वच्छता यावर प्रा.सौ.दिपाली पाटील यांनी आँनलाईन मार्गदर्शन केले. एवढेच नव्हे तर टेलीफोनद्वारे कौन्सीलींग केले.

प्रा. सौ. नीता चोरडिया
(हेल्थ सेंटर समिती प्रमुख)

***

विद्यापीठ स्तरीय एक दिवशीय कार्यशाळा

विषय : मोडी लिपीची ओळख आणि संगणकीकरणाची गरज

महाविद्यालयाच्या इतिहास व संगणक विभागा द्वारे दि. २७ नोव्हेंबर, २०२० रोजी विद्यापीठ स्तरीय वेबीनार चे आयोजन विद्यार्थी व प्राध्यापकांसाठी करण्यात आले. या वेबीनारचे उद्घाटन प्रा.बी.व्ही.पवार (रजिस्टर कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगांव) यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले.

उद्घाटक प्रा.बी.व्ही.पवार यांनी बीज भाषणात मोडी दस्तऐवजांचे जतन करण्यासाठी संगणकाची मदत होऊ शकते. भावी पिढीला ऐतिहासिक वाससा आपण देऊ शकतो. अभ्यासकांना मोडी लिपी वर संशोधन करण्यास भरपूर संधी उपलब्ध आहे. मराठी, इतिहास, संगणक या विषयाच्या प्राध्यापकांना आतंरशाखीय संशोधनास चालना देता येईल. उपलब्ध असलेल्या मोडी दस्तऐवजांचे इंग्रजी, हिंदी तसेच विविध भारतीय भाषांमध्ये भाषांतर झाल्यास समाजा समोर गौरवशाली इतिहास येईल.

प्रथम सत्रात डॉ. धनंजय चौधरी (प्रताप कॉलेज अमळनेर) यांनी मोडी कागदपत्रांचे महत्त्व या विषयावर मार्गदर्शन केले. मोडी कागदपत्र आजही पुराभिलेखागारत पहावयास मिळतात. विद्यार्थ्यांना रोजगाराच्या संधी उपलब्धतेसाठी मोडीलिपीचे सरकार मान्य कोर्सेस करणे आवश्यक आहे.

द्वितीय सत्र डॉ. मनीषा देशमुख (संगणक विभागक.ब.चौ.उ.म.वि.जळगांव) मोडी लिपीची ओळख आणि संगणकीकरणाची गरज या विषयावर सादरीकरण केले. मोडीची वर्णमाला, मोडी लिपीचे वाचन करतांना येणाऱ्या अडचणी, संगणकीकरण कसे करावे या विषयी महत्त्वपूर्ण माहिती व मार्गदर्शन पी.पी.टी.द्वारे केले. या वेबीनारच्या अध्यक्षस्थानी उपप्राचार्य डॉ. शिल्पा पाटील होत्या. त्यांनी मार्गदर्शनात मोडी लिपी शिकण्यासाठी उपलब्ध ऑनलाईन कोर्सेसचा लाभ घ्यावा असे मत यावेळी व्यक्त केले. वेबीनारला १३७ प्राध्यापक व विद्यार्थी उपस्थित होते. या वेबीनारचे प्रास्ताविक व सूत्रसंचालन प्रा.दिपाली पाटील यांनी केले. पाहुण्यांचा परिचय प्रा. भाग्यश्री भंडारी यांनी करून दिला. आभार प्रा. वृंदा चौधरी यांनी मानले. प्राचार्य डॉ. मंगला साबद्रा, उपप्राचार्य व संगणक विभाग प्रमुख डॉ. जे.व्ही.धनवीज यांचे मार्गदर्शन व सहकार्य लाभले. डॉ. गिरीश कोळी यांनी तांत्रिक जबाबदारी सांभाळली.

**वेबिनार समन्वयक
प्रा. दिपाली पाटील**

***

अनौपचारिक संस्कृत भाषा प्रमाणपत्र कोर्स २०२०-२१

संस्कृत भाषेचा प्रसार व प्रचार व्हावा, तिचं महत्त्व जनसामान्यांपर्यंत पोहोचावे, विद्यार्थींना पदवी व पदव्युत्तर शिक्षणाबरोबर एखादा सर्टिफिकेट कोर्स करता यावा या हेतूने राष्ट्रीय संस्कृत संस्थान नवी दिल्ली येथील अनौपचारिक संस्कृत भाषा विभाग आणि श्रीमती प.क.कोटेचा महिला महाविद्यालय, भुसावळ यांच्या संयुक्त विद्यमानाने संस्कृत भाषा प्रमाणपत्र कोर्स महाविद्यालयात सुरू आहे.

यावर्षी कोल्हिड-१९ मुळे या वर्गाच्या तासिका ऑनलाईन पद्धतीने घेण्यात आल्या. प्रशिक्षक म्हणून श्री.विरजेश पंडित यांची नियुक्ती करण्यात आली. २०१९-२०२० शैक्षणिक वर्षात क्र. कांचन देविदास बारी ही विद्यार्थींनी ने भुसावळ सेंटर मधुन प्रथम क्रमांक प्राप्त केला.

या प्रमाणपत्र कोर्स यशस्वीतेसाठी प्राचार्य, उपप्राचार्य यांचे मार्गदर्शन मिळत असते.

प्रा. दिपाली पाटील
(समन्वयक)

***

ड्रेस मेकिंग कोर्स अहवाल

महाविद्यालयात ड्रेस मेकिंग कोर्स हा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सुरू आहे. हा अल्पमुदती प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम तीन महिने कालावधीचा असुन त्यात बेसिक ड्रेस मेकिंग पासुन फॅशन डिझायनिंगचे ट्रेनिंग दिले जाते. त्यामुळे ड्रेस मेकिंगची ओळख होण्याबरोबरच व्यक्तिमत्त्व विकास, रोजगार किंवा स्वतःचा व्यवसाय करण्यासाठी उपयुक्त आहे. महाविद्यालयात कोर्सचे संपूर्ण प्रशिक्षण दिले जाते. विद्यार्थींनी महाविद्यालयातच आपले शिक्षण घेत असतांना हा कोर्स करू शकतात. अनेक विद्यार्थींनी या कोर्सचा लाभ घेतला.

प्रा. दिपाली पाटील
कोर्स समन्वयक

***

ब्युटी पार्लर कोर्स

महाविद्यालयात बेसिक ब्युटी पार्लर कोर्स हा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सुरू आहे. हा अल्पमुदती प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम तीन महिने कालावधीचा असुन सौंदर्यशास्त्राची ओळख होण्याबरोबरच व्यक्तिमत्त्व विकास, रोजगार किंवा स्वतःचा व्यवसाय करण्यासाठी उपयुक्त आहे. महाविद्यालयात राजश्री ब्युटी पार्लर, तापी नगर येथे या कोर्सचे संपूर्ण प्रशिक्षण दिले जाते. विद्यार्थींनी महाविद्यालयातच आपले शिक्षण घेत असतांना हा कोर्स करू शकतात. अनेक विद्यार्थींनी या कोर्सचा लाभ घेतला.

प्रा. सौ. माधुरी भुतडा
ब्युटी पार्लर कोर्स समन्वयक

***

शिक्षक पालक समिती वार्षिक अहवाल २०२०-२१

स्त्री शिक्षणातुन सक्षमिकरण हे महाविद्यालयाचे ध्येय असुन स्त्रियांच्या सबलीकरणांसाठी प्रयत्नशील असणारे असे एकमेव महाविद्यालय आहे.

विद्यार्थीनींच्या समृद्ध विकासासाठी अनेक उपक्रम शिक्षक पालक समितीर्फे राबविण्यात येतात. यामुळे महाविद्यालयाची यशोपताका सतत उंच फडकत असते. विद्यार्थीनींच्या व्यक्तिगत विकासात शिक्षण आणि संस्कार यांचा मोलाचा वाटा असतो.

नव्या शतकातील नव्या आव्हानांना पेलण्याचे बळ युवापिढीत यावे, त्यांचे व्यक्तिमत्व समृद्ध व्हावे म्हणुन समिती सतत प्रयत्नशील असते.

विविध क्षेत्रातील नामांकित व्यक्तिंच्या अनुभव सिद्ध विचारातुन शिक्षक, पालक व विद्यार्थी यांच्यात वैचारिक मंथन होऊन एक शैक्षणिक चळवळ उदयास यावी, या हेतूने महाविद्यालयात दरवर्षी शिक्षक पालक समितीर्फे पालक मेळाव्याचे आयोजन केले जाते.

त्यामध्ये विद्यार्थीनी आणि पालकांच्या विशेषतः महिला पालकांच्या भूमिका कशा असव्यात यासंदर्भात अनुभवी व्यक्तीबरोबर संवाद घडवून आणला जातो.

प्रा. एस. बी. नेतनरात

(समिती प्रमुख)

***

युवती सभा अहवाल

युवती सभेचे उद्घाटन ऑनलाईन पद्धतीने दि. १३ ऑक्टोबर २०२० रोजी संपन्न झाले. या कार्यक्रमाच्या उद्घाटन प्रसंगी महाविद्यालयाच्या उपप्राचार्य डॉ. शिल्पा पाटील या अध्यक्षस्थानी उपस्थित होत्या व प्रमुख पाहुणे म्हणुन प्रसिद्ध डॉक्टर मा. डॉ. अर्चना खानापुरकर उपस्थित होत्या. कार्यक्रमाचे प्रस्ताविक महाविद्यालयाच्या युवती सभा प्रमुख प्रा. माधुरी भुतडा यांनी केले. त्यांनी युवती सभेचे उद्दीष्ट्ये सांगितली. मा. डॉ. अर्चना खानापुरकर यांनी “Thief of womanhood PCOD” या विषयावर मार्गदर्शन केले. आपल्या भाषणात त्यांनी म्हटले की, मुली वयात आल्यावर काही शारीरीक समस्या निर्माण होवू शकतात, त्याची भिती न ठेवता आपण डॉक्टरी सल्ल्याने समस्या सोडवू शकतो. तसेच मा. डॉ. खानापुरकर यांनी द्वितीय सत्रामध्ये Mission Begin Again या काळात कोविड-१९ पासुन संरक्षणासाठी आवश्यक असलेली माहितीवर पण मार्गदर्शन केले. तसेच प्रश्नोत्तरे या सेशनमध्ये विद्यार्थीनींशी चर्चा करून त्यांनी विचारलेले प्रश्नांचे समाधानकारक उत्तर मा. डॉ. खानापुरकर यांनी दिली. अध्यक्षस्थानी असलेल्या मा. उपप्राचार्य डॉ. शिल्पा पाटील यांनी आपल्या भाषणात विद्यार्थीनींना आपल्या आगेयाची गुरुकिल्ली आपल्या हातात आहे असे सांगितले. कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन कु. आप्रपाली इंगळे हिने केले. कार्यक्रमाच्या उद्घाटन प्रसंगी प्राचार्य डॉ. मंगला साबद्रा उपस्थित होत्या. तसेच विद्यार्थी विकास अधिकारी डॉ. मिना चौधरी, डॉ. जीवन धांडे यांनी कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी प्रयत्न केले. या प्रसंगी सर्व प्राध्यापक वर्ग व महाविद्यालयातील विद्यार्थीनी ऑनलाईन उपस्थित होते.

प्रा. माधुरी भुतडा (युवती सभा प्रमुख)

***

वाणिज्य व नियोजन मंडळ

दि. २२/१०/२०२० रोजी वाणिज्य व नियोजन मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे उद्घाटन मा.डॉ.दिनेश भक्कड, अकाऊंट अॅण्ड कॉस्टिंग विभाग प्रमुख, एस.पी.डी.एम. कॉलेज शिरपूर यांच्या हस्ते झाले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे डॉ.ब्ही.एस.पाटील, इंग्रजी विभाग प्रमुख हे होते. या कार्यक्रमात मा.दिनेश भक्कड यांनी वाणिज्य व्यवस्थापन व अर्थशास्त्र यातील रोजगाराच्या संधी या विषयावर अभ्यासपूर्ण असे मार्गदर्शन केले. स्टॉक मार्केट, मनी मार्केट, म्युच्युअल फंड, बैंकिंग सेक्टर, इन्शुरन्स सेक्टर, डिजीटल मार्केटिंग, मॉर्डन अकाऊंटिंग यात विद्यार्थी करिअर करू शकतात. त्याचबरोबर उद्योजकतेकडे सुधा विद्यार्थ्यांनी आकर्षित होण्याची गरज आहे. ज्यामुळे भारत महासत्ता बनु शकेल असे ते म्हणाले.

फेब्रुवारी २०२१ मध्ये अर्थसंकल्प २०२१ या विषयावर विद्यार्थींनी मार्गदर्शन करण्यात आले.

डॉ. राजकुवर एस. गजरे
समिती प्रमुख

***

विज्ञान मंडळ

२०२०-२१ वार्षिक अहवाल

दि. २६/१०/२०२० रोजी विज्ञान मंडळाचे उद्घाटन मा. श्री. प्रा. एस. ए. पाटील, कला व विज्ञान महाविद्यालय, ऐनपुर तसेच मेंबर ऑफबोर्ड ऑफस्टडीज, कवयित्री बहिणाबाई चौधरी, उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव यांच्या शुभहस्ते ऑनलाईन पध्दतीने करण्यात आले.

विज्ञान मंडळातर्फे दि. २०/०२/२०२१ रोजी राष्ट्रीय विज्ञान दिन साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाचे प्रमुख वक्ते प्राचार्य डॉ. एच. एम. पाटील, महाराज जनार्दन पोहऱ्या वळवी कला, वाणिज्य व व्ही. के. कुलकर्णी विज्ञान महाविद्यालय, धडगांव हे होते. विज्ञान दिनानिमित्त सायन्स टेक्नॉलॉजी आणि इनोवेशन या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले.

विज्ञान मंडळ व गणित विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आंतरराष्ट्रीय गणित दिवसाचे औचित्य साधुन दि. १४ मार्च २०२१ रोजी आंतरराष्ट्रीय गणित दिवस साजरा करण्यात आला. त्या अनुषंगाने पदवीधारक विद्यार्थ्या करीता गणित विषयावर आधारीत ऑनलाईन प्रश्नमंजुषा घेण्यात आली.

प्रा. एस. बी. नेतनराव

समिती प्रमुख

***

Alumni Association

[Annual Report 2020-21]

Every year Alumni Association conducts various activities for the guidance to new students, progression of alumni and also for society. In this year, due to pandemic scenario, programs were conducted online.

On 26 Sept. 2020 Online webinar was organized jointly in collaboration with Advaitanand Yoga and fitness studio Bhusawal and our Kotechian's Alumni Association Bhusawal, on "Stress Management and wellness". It was conducted by our Alumni Seema Devendra Patil. 110 participants were participated in this webinar.

On 13 June online workshop was organized on "Best from Waste". Our Alumni Pooja Rajendra Patil conducted this workshop and demonstrated how to use the waste material to make beautiful articles. 54 participants were participated in this online workshop.

In this academic year 69 Ex-students were joined as new life members and 120 as annual members of Kotechian's Alumni Association.

**Dr. Janhavi Talegaonkar _Chairperson
(Alumni Association Committee)**

***

Internal Quality Assurance Cell (IQAC) - 2020-21

- ? Annual Quality Assurance Report (AQAR) of academic year 2019-20 has been prepared and submitted to NAAC, Bangalore.
- ? Online Seminar on "**Contribution of Women in Intellectual Property Rights**" jointly organized by IQAC and Research Promotion Committee on **April 28, 2021** through video conferencing mode using **Google Meet**. The speaker of Seminar was **Dr. Kanan Pravin Puranik**, Patent Agent, Jalgaon. Total **247** Teachers, Researchers and Students from different colleges were actively participated in this Seminar.
- ? IQAC and Student & Staff Development Committee jointly organized Webinar on "**COVID-19: A Psychoanalytic Perspective**" on **31st May 2021**. Hon. Shri. Nawanath Gaikwad, Founder Lessons of Life; Motivational Speaker ; expert trainer on stress and strain management ; ex-faculty, Yashda, Pune was invited as a resource person. Total **159** Teachers and Students from different colleges were actively participated in this Webinar.
- ? IQAC organized One Day Training Program for Junior College Teachers of sister wing on "**Google Class Room**" on dated 15th June 2021 by Dr. J. V. Dhanvij, IQAC, Co-coordinator. The training focused on sharing e- content, study materials, recording, You Tube link and conducting tests through Google Classroom.

**IQAC Co-ordinator
(Dr. J. V. Dhanvij)**

***

Department of Chemistry

One day National Webinar Report (2020-21)

The Covid-19 Pandemic has claimed more than one lakh deaths around the world and the fatalities are sadly increasing globally; this has created a challenge to humanity where its survival is at stake. However, by adapting a set schedule and organizing our time, we can convert this time into an opportunity to upgrade ourselves in the **Areas of Highly Upcoming Discipline Chemical Biology**. Considering this situation and the present scenario of online teaching-learning, Department of Chemistry, Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal of our college conducted National Webinar on "**Recent Advances in Chemical Biology**" (**RACB-2020**) for the faculty, including teachers, students and building researchers from different places in India on November 7.2020.

In Inauguration Function, Inauguration and key note address was given by Hon. Prof. P. P. Mahulikar, Pro-Vice Chancellor KBC, KBC North Maharashtra University, Jalgaon. Prof. Dr. Bhaskar B. Idge Emeritus Scientist, Polymer science and Engineering Division CSIR National Chemical Laboratory, Pune, Prof. Dr. Ashok P. Giri Chair and Senior Principal Scientist, Division of Biological Sciences CSIR National Chemical Laboratory, Pune, Management trustees of Shri Saraswati Vidya Prasarak Mandal, Principal Dr. Mangala Sabadra were present as chief guest during online webinar on zoom platform.

Introductory note was given by Dr. H. P. Narkhede Head, Department of Chemistry. Presidential Address was given by Hon. Vice-Principal Dr J V Dhanvij., Anchoring was performed by Prof K C Suryawanshi and Vote of Thanks by Prof S B Netanrao.

Prof P P Mahulikar in his invited talk given focus on how organization of such a webinar will be helpful to society by giving latest examples from Chemical biology.

The following Invited talks were delivered:

1 Prof. Dr. Bhaskar B. Idge Topic- Biodegradable Polymers from Renewable Resource Materials. From 10.45 am To 12.00 pm. He highlighted about polylactic acid and many polymers useful to society prepared by his department at National Chemical Laboratory, Pune. Biodegradable polymers, Polymers for controlled drug delivery, Polymer recycling, High performance polymers, Nanomaterials, Optical quality materials, Telechelic polymers, Quality management were told by him in his speech.

2 Prof. Dr. Ashok P. Giri Topic-Natures Secret Chemistry Protocols Confer Diversity in the Plants Specialised Metabolites. 12.00 pm To 1.15 pm.

He highlighted Plant Molecular Biology Unit: Major goal of the group is to use chemical-biology approaches and validate function of specific small molecules, proteins, peptides and genes. In particular we are working on (i) Plant chemical, biochemical and molecular defense mechanisms, (ii) Detoxification mechanisms in insects and pathogens to chemicals/biochemicals and (iii) Synthetic biology – Plant / Insect / Fungal specialized metabolic pathway analysis and engineering

Total numbers of participants registered: 271

Total no. of Participants :170

**Dr H P Narkhede
Convener**

Department of Chemistry**One day National Webinar Report (2020-21)****Contribution of Women in IPR****Organized by Research Promotion Committee and IQAC**

The Covid-19 Pandemic has claimed more than one lakh deaths around the world and the fatalities are sadly increasing globally; this has created a challenge to humanity where its survival is at stake. However, by adapting a set schedule and organizing our time, we can convert this time into an opportunity to upgrade ourselves in the **Areas of Highly Upcoming Discipline Chemical Biology**. Considering this situation and the present scenario of online teaching-learning, Department of Chemistry, Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal of our college conducted National Webinar on “**Recent Advances in Chemical Biology**” (**RACB-2020**) for the faculty, including teachers, students and building researchers from different places in India on November **7.2020**.

In Inauguration Function, Inauguration and key note address was given by Hon. Prof. P. P. Mahulikar, Pro-Vice Chancellor KBC, KBC North Maharashtra University, Jalgaon. **Prof. Dr. Bhaskar B. Idge** Emeritus Scientist, Polymer science and Engineering Division CSIR National Chemical Laboratory, Pune, **Prof. Dr. Ashok P. Giri** Chair and Senior Principal Scientist, Division of Biological Sciences CSIR National Chemical Laboratory, Pune, Management trustees of Shri Saraswati Vidya Prasarak Mandal, Principal Dr. Mangala Sabadra were present as chief guest during online webinar on zoom platform.

Introductory note was given by Dr. H. P. Narkhede Head, Department of Chemistry. Presidential Address was given by Hon. Vice -Principal Dr J V Dhanvij., Anchoring was performed by Prof K C Suryawanshi and Vote of Thanks by Prof S B Netanrao.

Prof P P Mahulikar in his invited talk given focus on how organization of such a webinar will be helpful to society by giving latest examples from Chemical biology.

The following Invited talks were delivered:

1. Prof. Dr. Bhaskar B. Idge Topic- Biodegradable Polymers from Renewable Resource Materials. From 10.45 am To 12.00 pm. He highlighted about polylactic acid and many polymers useful to society prepared by his department at National Chemical Laboratory, Pune. Biodegradable polymers, Polymers for controlled drug delivery, Polymer recycling, High performance polymers, Nanomaterials, Optical quality materials, Telechelic polymers, Quality management were told by him in his speech.
2. Prof. Dr. Ashok P. Giri Topic-Natures Secret Chemistry Protocols Confer Diversity in the Plants Specialised Metabolites. 12.00 pm To 1.15 pm.

He highlighted Plant Molecular Biology Unit: Major goal of the group is to use chemical-biology approaches and validate function of specific small molecules, proteins, peptides and genes. In particular we are working on (i) Plant chemical, biochemical and molecular defense mechanisms, (ii) Detoxification mechanisms in insects and pathogens to chemicals/biochemicals and (iii) Synthetic biology – Plant / Insect / Fungal specialized metabolic pathway analysis and engineering

Total numbers of participants registered : 271

Total no. of Participants :170

Dr. H. P. Narkhede

Convener

***

Covid-19 Preventive Measure Committee

The risks of getting COVID-19 are higher in crowded and inadequately ventilated spaces where infected people spend long periods of time together in close proximity.

When any staff member / students / parent enter in college temperature is measured and sanitized then only he or she is allowed.

The following instructions were given through this committee :

1. Get vaccinated as soon as it's your turn and follow local guidance on vaccination.
2. Keep physical distance of at least 1 meter from others, even if they don't appear to be sick. Avoid crowds and close contact.
3. Wear a properly fitted mask when physical distancing is not possible and in poorly ventilated settings.
4. Clean your hands frequently with alcohol-based hand rub or soap and water.
5. Cover your mouth and nose with a bent elbow or tissue when you cough or sneeze.
Dispose of used tissues immediately and clean hands regularly.
6. If you develop symptoms or test positive for COVID-19, self-isolate until you recover.

All Laboratories, Classrooms and Campus is sanitized from time to time.

All possible precautions were undertaken through this committee for prevention of COVID-19.

Dr. Hemant P. Narkhede

Chairman

Covid-19 Preventive Measures Committee

***

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, भुसावळ वार्षिक अहवाल २०२०-२९

१. २९ जून २०२० रोजी आंतरराष्ट्रीय योग दिवस साजरा करण्यात आला. "Yoga @ Home and Yoga with Family" ही या वर्षाची योगदिनाची संकल्पना होती. त्यानुसार या वर्षाचा योगदिवस ऑनलाईन साजरा करण्यात आला. यावेळी जळगावचे योगशिक्षक प्रा. स्वप्नील काटे (सहाय्यक प्राध्यापक, आयएमआर, जळगांव) यांनी प्रात्यक्षिकासह मार्गदर्शन केले.

२. जुलै ते सप्टेंबर २०२० या दरम्यान महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या ४७ स्वयंसेवकांनी आपापल्या परिसरात मास्क तयार करून वाटप केले. तर आठ विद्यार्थीनींनी ३९ लोकांना धान्य वाटप केले. ३८ विद्यार्थीनींनी सॅनिटायझरचे वितरण केले. ज्याचा फायदा ६७ लाभार्थींना झाला. एका स्वयंसेवकांने आपल्या परिसरात सॅनिटायझरची फ वारणी केली. १३ स्वयंसेवकांनी हात धुण्याचे प्रात्यक्षिक ३५ व्यक्तींना करून दाखविले. ७ विद्यार्थींनी कोरोना जनजागृतीच्या संदर्भात पोस्टर तयार करून आपल्या परिसरात लावले. तसेच एन.एस.एस. विभागातर्फे कोरोनाशी संबंधीत विषयावर निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते.

३. ८ जुलै २०२० रोजी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी आपापल्या परिसरात वृक्षारोपण करून पर्यावरण सुरक्षित ठेवण्याच्या दृष्टीकोनातून हातभार लावला.

४. ०९/०८/२०२० रोजी महाविद्यालयात लोकमान्य बाळगंगाधर टिळक स्मृती जन्मशताब्दी व लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे जन्मशताब्दी साजरी करण्यात आली. तसेच उच्च व तंत्रशिक्षक विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई व सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ यांच्या संयुक्त विद्यमाने "लोकमान्य बाळगंगाधर टिळक स्मृती जन्मशताब्दी व लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे जन्मशताब्दी" हा शासकिय कार्यक्रमात सहभाग घेतला.

५. ८ ऑगस्ट ते १५ ऑगस्ट २०२० दरम्यान "गंदगी मुक्त भारत अभियान" संपूर्ण देशभर राष्ट्रीय सेवा योजने मार्फत राबविण्यात आले. याप्रसंगी स्वयंसेवकांनी आपल्या गावातील सार्वजनिक परिसराची स्वच्छता तसेच आपल्या घराजवळील परिसर स्वच्छ केला.

६. सप्टेंबर २०२० मध्ये राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी जवळच्या परिसरात व गावांमध्ये स्वतःच्या हाताने तयार केलेल्या मास्कचे वाटप केले तसेच स्वयंसेवकांनी गरजू लोकांना धान्य वाटप केले.

७. ७ सप्टेंबर २०२० रोजी राधाकृष्णन यांची जयंती शिक्षक दिवस म्हणुन साजरी करण्यात आली.

८. २४ सप्टेंबर २०२० एन.एस.एस. दिवस साजरा करण्यात आला. यावेळी जिल्हा समन्वयक डॉ. विजय मांटे, प्रताप महाविद्यालय, अमळनेर यांनी विद्यार्थीनींना राष्ट्रीय सेवा योजनेचे जीवनात असलेले महत्त्व समजावून सांगितले.

९. २ ऑक्टोबर २०२० रोजी महात्मा गांधी व लालबहादुर शास्त्री यांची जयंती साजरी करण्यात आली.

१०. ८ ऑक्टोबर २०२० रोजी रासेयो क्षेत्रीय कार्यालय, पुणे यांच्या निर्देश पत्रानुसार दुपारी १.०० वाजता कोविड-१९ संदर्भात ऑनलाईन प्रतिज्ञा / शपथ कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

११. १५ ऑक्टोबर २०२० रोजी माजी राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचा जन्मदिवस वाचन संस्कृती म्हणुन साजरा करण्यात आला.

१२. १९ ऑक्टोबर २०२० रोजी 'माझे कुटुंब, माझी जबाबदारी' कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. महाविद्यालयाचे राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग व कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित माझे कुटुंब, माझी जबाबदारी या मोहिमेचे उद्घाटन व उद्बोधन विद्यापीठ स्तरीय कार्यशाळा संपन्न झाली. याप्रसंगी बोलतांना माननीय मुख्यमंत्री यांचे सल्लागार मा.डॉ. दीपक म्हैसेकर म्हणाले की, जीवनात कोरोनाच्या या परिस्थितीपासून आपल्या कुटुंबाची काळजी घेण्यासाठी त्रिसुत्रांचा वापर करणे आवश्यक आहे. ते तीन सुत्र म्हणजे मास्कचा वापर करा, सतत हात स्वच्छ धुवा व शारीरिक अंतर पाळा. शासकिय स्तरावरून राबविण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमाची माहिती त्यांनी यावेळी सहभागी स्वयंसेवकांना करून दिली.

या कार्यशाळेत औरंगाबाद येथील कोव्हीड तज्ज डॉ. कौस्तुभ सोडाणी यांनी कोव्हीड-१९ चे संभाव्य धोके व घ्यावयाची काळजी याविषयी मार्गदर्शन केले. हे मार्गदर्शन करत असतांना त्यांना आलेले अनुभव, रुग्णांची व त्यांच्या कुटुंबियांची मानसिकता कशा स्वरूपाचे असते हे अनेक उदाहरणाद्वारे त्यांनी सांगितले. उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेचे माझे कुटुंब माझी जबाबदारी या मोहिमेचे समन्वयक डॉ. अनिल बारी यांनी या मोहिमेच्या संदर्भात माहिती दिली. संचालक डॉ. पंकज नन्वरे यांनी आजपर्यंत राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाने राबविलेल्या विविध उपक्रमांची व सहभागी स्वयंसेवकांची माहिती दिली.

प्रमुख अतिथी युवा अधिकारी क्षेत्रीय कार्यालय पुणे मा. अजय शिंदे यांनी शासकिय तसेच युवापिढीने केलेल्या कार्याचा आढावा सादर केला. यावेळी प्रमुख अतिथी राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग संचालक महाराष्ट्र व गोवा येथील श्री. डी. कार्तिगेन उपस्थित होते. श्री. सरस्वती विद्या प्रसारक मंडळाच्या अध्यक्षा मा. श्रीमती पदमा मोतीलाल कोटेचा व मा. श्री. संजयजी सुराणा यांची उपस्थिती व प्रेरणा या कार्यक्रमासाठी प्राप्त झाली. या कार्यशाळेत ८७४ एन.एस.एस. कार्यक्रम अधिकारी व स्वयंसेवक यांनी आपला सहभाग नोंदविला. प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा यांचे मार्गदर्शन लाभले.

१३. २६ नोव्हेंबर २०२० रोजी संविधान दिवस साजरा करण्यात आला. यावेळी ऑनलाईन प्रश्नमंजुषा स्पर्धेचे आयेजन करण्यात आले.

१४. ३० नोव्हेंबर २०२० रोजी सतर्कता जनजागृती सप्ताहानिमित्त महाविद्यालयात सतर्कता शपथ कार्यक्रमाचे आयोजन करून लोकशाहीच्या सुदृढतेसाठी सतर्कतेची शपथ सामुहिकरित्या घेण्यात आली.

१५. १९ डिसेंबर २०२० रोजी शनिवारी रक्तदान शिबिर आयोजित करण्यात आले. यात आपल्या आरोग्य सेवा मेडीकल फाऊंडेशन जळगांव संचालित, रेडप्लस ब्लड बँक, जळगांव यांनी केलेल्या राष्ट्रीय सेवा योजना एकका मार्फत रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले. या शिबिराच्या उद्घाटन प्रसंगी महाविद्यालयाच्या उपप्राचार्य

डॉ. एस.सी.पाटील उपस्थित होत्या तर कनिष्ठ महाविद्यालयाचे पर्यवेक्षक श्री. एस. एच.चौधरी हे उद्घाटक म्हणुन उपस्थित होते. आरोग्य सेवा मेडीकल फाऊंडेशन जळगांव संचालित, रेडप्लस ब्लड बँक, जळगांव यांचे याकामी विशेष सहकार्य लाभले. यावेळी महाविद्यालयातील प्रा. वसंत खरे, प्रा. आर. एच. पाटील, श्री. मनोज मंत्री, श्री. सुनिल हेडा, श्री. प्रकाश तायडे यांनी रक्तदान केले.

१६. १२ जानेवारी २०२१ रोजी स्वामी विवेकानंद तसेच राजमाता जिजाऊ जयंती साजरी करण्यात आली.

१७. २३ जानेवारी २०२१ रोजी नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांची जयंती पराक्रम दिवस म्हणुन साजरी करण्यात आली.

१८. २५ जानेवारी २०२१ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिवस ऑनलाईन साजरा करण्यात आला. यावेळी एस.पी.डी.एम. महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. महेंद्र पाटील यांनी विद्यार्थ्यांना मतदार दिवसाचे महत्त्व समजावून जनजागृती संदर्भात मार्गदर्शन केले.

१९. १९ फेब्रुवारी २०२१ रोजी शिवाजी महाराज जयंती मोठ्या उत्साहात साजरी करण्यात आली. महाविद्यालयाच्या समारंभात समितीतर्फे साजन्या करण्यात आलेल्या या शिवजयंतीला महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. एस.सी.पाटील, डॉ. जे.व्ही.धनवीज तसेच कनिष्ठ महाविद्यालयाचे पर्यवेक्षक श्री.एस. एच. चौधरी उपस्थित होते.

२०. ८ मार्च २०२१ सोमवार रोजी महिला दिनानिमित्त कार्यक्रमात कोरोना महिला योध्दा यांचा सत्कार समारोह आयोजित करण्यात आला.

– प्रा. शुभांगी राठी

राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी

***

* महाविद्यालयीन परिसर विकास समिती *

* महाविद्यालयातील परिसर सुंदर, स्वच्छ आणि आनंददायी रहावा यासाठी समिती, महाविद्यालयीन कर्मचारी व विद्यार्थी सतत प्रयत्नशील असतात.

* दरवर्षी समिती महाविद्यालयातील परिसरातील नर्सरीमध्ये रोपे तयार करून व आवश्यक ती रोपे खरेदी करून महाविद्यालयीन परिसर सुशोभनाचे कार्य करीत असते.

* परिसरात घन कचन्याचे नियोजन करून त्याच्यातून गांडूळ खत निर्मिती करीत असते. कोविड-१९ च्या काळात सुद्धा घन कचरा व्यवस्थापनाचे कार्य नियमित सुरु आहे.

* महाविद्यालयीन परिसर उत्साही रहावा, परिसरातील हिरवळ कायमस्वरूपी रहावी यासाठी समिती वर्षभर कार्यरत असते.

प्रा. डॉ.जे.एस.धांडे

समिती प्रमुख

राष्ट्रीय सेवा योजना +२ २०२०-२१ - नियमित कार्यक्रम अहवाल

स्वावलंबन, चारित्यवर्धन, सामाजिक बांधिलकी या मुळ्यांचा समन्वय नवीन शिक्षण पद्धतीत घडवून आणण्यासाठी महाविद्यालयीन स्तरावर राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यरत आहे. समाजसेवा करणे आपल्या जवळपासच्या परिसरातील लोकांमध्ये मिसळून त्यांना समजावून घेवून रचनात्मक कार्य करणे, त्या माध्यमातून व्यक्तीमत्त्वाचा विकास करणे हा उद्देश्य समोर ठेवून कार्य करण्यात येते.

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ कोविड-१९ च्या विळाख्यात अडकले गेले. जागतीक स्तरावर कोरोना सारखी महामारी निर्माण झाली. सर्व काम ऑनलाईन सुरु केले. ह्या पार्श्वभूमीवर आमच्या राष्ट्रीय सेवा योजना +२ युनीटने शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये केलेल्या नियमित कार्यक्रमांचा अहवाल / तपशील खालीलप्रमाणे :

* दि. २० ऑगस्ट, २०२० रोजी ऑनलाईन झुम च्या माध्यमातून सद्भावना दिवसानिमित्त प्रतिज्ञा घेतली. तसेच राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रमात सहभागी होवू इच्छिणाऱ्या सर्व विद्यार्थीनींसाठी उद्भोधन वर्गाचे नियोजन करण्यात आले. माजी कार्यक्रम अधिकारी प्रा. अर्चना झिंगदन ह्यांनी विद्यार्थीनींना मार्गदर्शन केले. विद्यार्थीनींना राष्ट्रीय सेवा योजनेचे महत्त्व विशद करून फायदे सांगितले.

* दि. २५ ऑगस्ट, २०२० रोजी महाविद्यालयाच्या प्रांगणात वृक्षारोपण कार्यक्रम करण्यात आला. महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा, उपप्राचार्या डॉ. शिल्पा पाटील, पर्यवेक्षक प्रा. एस. एच. चौधरी ह्यांच्या हस्ते वृक्षारान करण्यात आले.

* दि. ५ सप्टेंबर, २०२० शिक्षक दिन साजरा करण्यात आला. डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन ह्यांच्या प्रतिमेस माल्यार्पण करून अभिवादन करण्यात आले.

* दि. २४ सप्टेंबर, २०२० राष्ट्रीय सेवा योजना स्थापना दिनानिमित्त ऑनलाईन माध्यमातूनच कार्यक्रम घेतला. धरणगाव कॉलेजच्या कार्यक्रम अधिकारी प्रा. राखी पाटील ह्यांचे व्याख्यान झाले. NSS च्या माध्यमातून काय मिळते? श्रमप्रतिष्ठेला स्थान आहे तसेच वाचन संस्कृती आपण जोपासली पाहिजे असे प्रतिपादन केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी पर्यवेक्षक प्रा. एस. एच. चौधरी होते तर उपप्राचार्या प्रा. शिल्पा पाटील प्रमुख अतिथी म्हणुन उपस्थित होत्या. तसेच ह्या दिवसाचे औचित्य साधुन विद्यार्थीनींनी आपल्या घरीच एक रोपटे लावून वाढविण्याची जबाबदारी घ्यावी हा वैयक्तिक पातळीवरील कार्यक्रम राबवण्यात आला.

* दि. १५ सप्टेंबर, २०२० ते दि. २५ ऑक्टोबर, २०२० दरम्यान “माझे कुटूंब माझी जबाबदारी” ह्या उपक्रमांतर्गत जनजागृती मोहिम राबवली. मिडियाच्या माध्यमातून तसेच बॅनरद्वारे “त्रीसुत्रीचा वापर त्याचे महत्त्व सांगितले. मास्क वापरणे, हात स्वच्छ धुणे, शारीरिक घ्यावयाची महत्त्वाची काळजी, त्याविषयी जनजागृतीचे कार्य तसेच पर्यवेक्षक प्रा. एस. एच. चौधरी ह्यांच्या हस्ते मास्क वाटप केले गेले.

दि. १ ऑक्टोबर २०२० फिट इंडिया मोहिमे अंतर्गत (ऑनलाईन) जळगांव येथील वरद किलनीक आणि

योग सेंटरच्या संचालिका यांनी योगाभ्यास, प्राणायाम कसे करावे, त्याचा इतिहास या विषयी स्वयंसेविकांना मार्गदर्शन केले. विद्यार्थीनीनी घरीच सुरक्षित राहून ऑडिओ किलपच्या माध्यमातून योगाभ्यास व प्राणायाम केले. ह्यात नियमितता ठेवा असे आवाहन डॉ. शरयू विसपुते ह्यांनी केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान प्रा.एस.एच.चौधरी ह्यांनी भुषविले.

* दि. २ ऑक्टोबर, २०२० रोजी महात्मा गांधी व लाल बहादुर शास्त्री जयंती महाविद्यालयात साजरी करण्यात आली. “अहिंसा व शांतीचा” संदेश देणारे भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यातील एक महत्त्वपूर्ण व्यक्ती राष्ट्रपिता महात्मा गांधी व “जय जवान, जय किसान” या घोषणेने इतिहासात कर्तृत्वाचा ठसा उमटविणारे भारताचे दुसरे पंतप्रधान लाल बहादुर शास्त्री यांच्या जयंतीनिमित्त त्यांच्या प्रतिमेचे पुजन, माल्यार्पण करून भावपुर्ण अभिवादन करण्यात आले. यावेळी ऑनलाईन पद्धतीने “महात्मा गांधीजींचे शिक्षणाविषयक विचार” ह्या विषयावर वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आली. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी पर्यवेक्षक प्रा.एस.एच.चौधरी होते. विद्यार्थीनीनी स्पर्धेत उत्कृष्ट सहभाग नोंदवला. तसेच ह्या दिनाचे औचित्य साधून विद्यार्थीनीनी आपआपल्या घराच्या आजुबाजूला परिसर स्वच्छ करून स्वच्छता मोहिम राबविली. (घरी सुरक्षित राहून)

* दि. २६ नोव्हेंबर, २०२० संविधान दिनानिमित्त सामूहिकरित्या उद्देशपत्रिकेचे वाचन केले गेले. ऑनलाईन च्या माध्यमातून कार्यक्रम झाला. कु. प्रतिज्ञा सावदेकर हिने संविधान दिनाविषयी माहिती सांगितली. यावेळी पर्यवेक्षक प्रा. एस. एच. चौधरी ह्यांनी अध्यक्ष स्थान भुषविले.

* दि. ६ डिसेंबर, २०२० महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त पूज्यनिय डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ह्यांच्या प्रतिमेस माल्यार्पण करून अभिवादन करण्यात आले.

* दि. ८ डिसेंबर, २०२० कोरोना जनजागृती कार्यक्रम राबविण्यात आला. मास्क वाटप व तापमान चेकअप केले गेले.

* दि. १९ डिसेंबर, २०२० रेडप्लस ब्लड बँक, जळगांव तर्फे रक्तदान शिबीराचे आयोजन केले गेले. यावेळी सहकार्यक्रम अधिकारी प्रा. राजेंद्र पाटील, माजी कार्यक्रम अधिकारी प्रा. वसंत खरे ह्यांनी तसेच इतर प्राध्यापक व कर्मचाऱ्यांनी स्वच्छेने रक्तदान करून राष्ट्रीय कार्यास हातभार लावला.

* दि. २० डिसेंबर, २०२० संत गाडगेबाबा जयंती निमित्त स्वयंसेविकांनी आपल्या घराजवळील परिसर स्वच्छ केला.

* दि. ३ जानेवारी, २०२१ क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फु ले जयंती, शिक्षिका दिन साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्रा. एस. एच. चौधरी होते. तसेच महिला शिक्षिका प्रा. डॉ. सरोज शुक्ला, प्रा. अर्चना डिंगरन, प्रा. शेता नागला ह्यांचा सन्मान करण्यात आला. तर कु. अनन्या वानखेडे हिने मी ‘सावित्री बोलते’ ह्यावर नाट्यभिन्य केला. कु. ऐश्वर्या हीने मी ‘मी सावित्रीची लेक’ ह्यावर आपले मनोगत व्यक्त केले. कु. जयश्री भोई हिने

सावित्रीबाई फुले ह्यांच्या जीवनपटावर प्रकाशझोत टाकला.

* दि. १२ जानेवारी, २०२१ 'स्वामी विवेकानंद जयंती' (राष्ट्रीय युवक दिन) आणि राजमाता जिजाऊ जयंती निमित्त प्रतिमेस माल्यार्पण करून अभिवादन केले तर विद्यार्थीनींनी त्यांच्या कार्याचे स्मरण आपल्या मनोगतातुन केले. यावेळी काही मैदानी खेळ खेळले. युवा हा मानसिक व शारीरिक दृष्ट्या सबल, सशक्त असणे गरजेचे आहे या निमित्ताने मुलांनी मैदानी खेळाचा आनंद लुटला.

* दि. २३ जानेवारी, २०२१ 'सुभाषचंद्र बोस जयंती' (पराक्रम दिवस) म्हणुन साजरा करण्यात आला. यावेळी प्रा. सुरेश परदेशी ह्यांनी नेताजींच्या कार्यावर, त्यांच्या पराक्रमावर आपल्या शब्दवेळींनी प्रकाशझोत टाकून विद्यार्थीनींना प्रेरणादायी मार्गदर्शन केले, पर्यवेक्षक प्रा. एस. एच. चौधरी यांच्या हस्ते नेताजी सुभाषचंद्र बोस ह्यांच्या प्रतिमेस माल्यार्पण करण्यात आले.

* दि. २५ जानेवारी, २०२१ राष्ट्रीय मतदार दिवस ह्या दिवसाचे महत्त्व सांगुन मतदार शपथ सामूहिकरित्या घेतली गेली.

* दि. ३० जानेवारी, २०२१ महात्मा गांधी पुण्यतिथी, हुतात्मा दिन या निमित्ताने महाविद्यालयात पर्यवेक्षक प्रा. चौधरी ह्यांच्या हस्ते प्रतिमेस माल्यार्पण करून अभिवादन केले. तसेच कोरोना जनजागृती 'पथनाट्य' स्वयंसेविकांनी सादर केले.

* दि. ३१ जानेवारी, २०२१ पल्स पोलीओ मोहीम ह्यात आमच्या स्वयंसेविकांनी मतदकार्यात सहभाग नोंदवला. कु. चैताली शेळक हिने उत्सुर्तपणे सहभाग नोंदवून उल्लेखनीय कार्य पार पाडले.

* दि. १७ फेब्रुवारी, २०२१ भारत सरकारच्या युवा व क्रिडा मंत्रालय तसेच राष्ट्रीय सेवा योजना निदेशालय यांच्या आदेशानुसार, 'सडक सुरक्षा, जीवन रक्षा' या उपक्रमांतर्गत विद्यार्थीनींसाठी रस्ता वाहतुक व सुरक्षा नियमांविषयी मार्गदर्शन पर व्याख्यान ठेवले. यावेळी मा. पोलीस निरिक्षक, वाहतूक नियंत्रण शाखा चे मा.श्री. हनुमंत गायकवाड साहेब ह्यांनी मार्गदर्शन केले. व विद्यार्थ्यांच्या प्रश्नांचे, समस्यांचे निराकरण केले. यावेळी अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. जे. व्ही. धनवीन हे होते.

* दि. १९ फेब्रुवारी, २०२१ छत्रपती शिवाजी महाराज जयंती, महाराष्ट्राचे आराध्यदैवत श्री. छत्रपती शिवाजीराजे जयंती निमित्त प्रतिमेस माल्यार्पण करून अभिवादन केले गेले. कोरोनाच्या पाश्वर्भूमीवर सुरक्षा पाळली गेली.

* दि. ८ मार्च, २०२१ 'जागतीक महिला दिन' ह्या दिनाचे औचित्य साधुन कोरोना योद्धा महिलांचा सत्कार व मनोगत कार्यक्रम ऑनलाईन माध्यमातून झाला. यावेळी घाबरू नका, काळजी घ्या, चिंता-विचार न करता त्रीसुत्रीचा योग्य वापर करा हा संदेश दिला.

* दि. २३ मार्च, २०२१ 'शहिद दिन' निमित्त त्यांच्या कार्याचे बलिदानाचे स्मरण करण्यात आले. व अभिवादन केले.

थोडक्यात शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ च्या राष्ट्रीय सेवा योजना +२ युनिटच्या अंतर्गत झालेल्या कार्यक्रमांचा परीचय करण्यात आला आहे. वरील कार्यक्रम-उपक्रमातुन स्वयंसेविका विद्यार्थीनींचा सर्वांगीण विकास, नेतृत्व गुण, वक्तृत्व कौशल्य, सहकार्य वृत्ती, सामाजिक जाणीव, संघटन कौशल्य, नियोजन असे गुण विकसित करण्यावर भर देण्यात येतो.

हे सर्व उपक्रम राबवतांना महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. मंगला साबद्रा, उपप्राचार्य डॉ. जे. व्ही. धनवीज, डॉ. शिल्पा पाटील, पर्यवेक्षक प्रा. संजय चौधरी यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच सर्व कनिष्ठ महाविद्यालयाचे प्राध्यापक वृंद, शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे अनमोल सहकार्य मिळाले.

धन्यवाद !

प्रा. स्मिता जयकर

कार्यक्रम अधिकारी

प्रा. राजेंद्र पाटील

कार्यक्रम अधिकारी

***

समारंभ समिती अहवाल

१. ०१ ऑगस्ट २०२० रोजी महाविद्यालयात लोकमान्य बाळगंगाधर टिळक जन्मशताब्दी व लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे जन्मशताब्दी ऑनलाईन पृष्ठदत्तीने साजरी करण्यात आली.
२. ५ सप्टेंबर २०२० रोजी राधाकृष्णन यांची जयंती साजरी करण्यात आली.
३. २ ऑक्टोबर २०२० रोजी महात्मा गांधी व लालबहादुर शास्त्री यांची जयंती साजरी करण्यात आली.
४. १५ ऑक्टोबर २०२० रोजी माजी राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचा जन्मदिवस वाचन संस्कृती दिवस म्हणुन साजरा करण्यात आला.
५. १७ ते १९ ऑक्टोबर २०२० या दरम्यान शारदोत्सव साजरा करण्यात आला. यावेळी माँ शारदेची स्थापना संस्थेचे सन्माननीय सदस्य डॉ. संदीप व ममता जैन यांच्या शुभहस्ते करण्यात आली.
६. १२ जानेवारी २०२१ रोजी स्वामी विवेकानंद तसेच राजमाता जिजाऊ जयंती साजरी करण्यात आली.
७. २३ जानेवारी २०२१ रोजी नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांची जयंती पराक्रम दिवस म्हणुन साजरी करण्यात आली.
८. १९ फेब्रुवारी २०२१ रोजी शिवाजी महाराज यांची जयंती साजरी करण्यात आली.
९. ८ मार्च २०२१ सोमवार रोजी महिला दिनानिमित्त कार्यक्रमात कोरोना महिला योद्धा यांचा सत्कार समारोह आयोजित करण्यात आला. डॉ. किर्ती फलटणकर (वैद्यकीय अधिकारी भुसावळ), रूपा जोशी (पारिचारिका, सिव्हील हॉस्पीटल जळगांव), आशा तडवी (बाजारपेठ पोलीस स्टेशन, भुसावळ) यांचा सत्कार करण्यात आला. यावेळी त्यांनी कोरोना लॉकडाऊन काळात त्यांना आलेले अनुभव कथन केले.

प्रा. शुभांगी शाठी (समारंभ समिती प्रमुख)

Book Publication 2020-21

Sr. No	Name of the Teacher	Title with Page Nos.	Type of Book & Authorship	Publisher & ISSN/ISBN No.	ISBN	Whether principal author/ corresponding author/Guide
1.	Prof. Dr. H. P. Narkhede	TYBSC Sem 6 CH-603 Organic Chemistry	Text, E-Book	Prashant Publication, Jalgaon	978-93- 90483-56- 3 Feb 2021	Corresponding Author
		TYBSC Sem 5 CH-503 Organic Chemistry	Text, E-Book	Prashant Publication, Jalgaon	978-93- 89501-84- 1 Aug 2020	Corresponding Author
2.	Prof. Dr. Janhavi Purushottam Talegaonkar	Atomic and Molecular Physics	Text, E-Book	Prashant Publication, Jalgaon	978-81- 94801-5-7-3	Corresponding Author

Participation in Refresher Course

Sr. No.	Name of the Teacher	Course	Duration	Organized by	Organized by
1.	Prof. Dr. Rajkuvar Shrawan Gagare	Cognitive Economics	6 th Jan to 19 th Jan 2021	Doctor Harisingh Gour Vishwavidyalaya, Sagar (MP)	UGC, Human Resource Development Centre

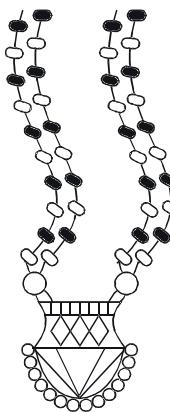
पदम् वार्षिक नियतकालिकास छार्टिंग शुभेत्ता ! .....

शुद्ध सोन्याचे व चांदीचे दागिने मिळण्याचे विश्ववसनिय स्थान

किंशौर बृहस्पीतिलाल अंतर्वाल

मुलचंद धनजी रोड, सराफे बाजार,

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
1	Prof. Mrs. Neeta Rajendra Chordiya	Indian Economic : Opportunities and Challenges	KBCNMV Jalgaon	National	30-31 March Two Days
		महिला सशक्तीकरण से देश का विकास	Govt. College Saikheda (M.P.)	International	22 March 2021
		Union Budget 2021-22	Swargiya Shri. Nagulal Malviya College Ghattiya IQAC	National B	17 Feb. 2021
		Mahatma Gandhi & the India of his Dream	Vidyarthi Munchand Muktanchai	National	9 Oct. 2020
		Indian Economy Opportunity and Challenges	KBCNMU Department of Economic School of Social Science	National	30-31 March 2021
		Contribution of Women in Intellectual Property Rights	Smt. P.K.K.M.M.V. Bhusawal Research Promotion Committee and IQAC	Online Seminar	28 April 2021
		Introduction Significane and Need of Computerization	Department of History and Computer Science Smt. P.K.K.M.M.V Bhusawal	University Level Webinar	27 Nov.
		Learning Management System	Smt. P.K.K.M.M.V Bhusawal Contribution with Akshara Multidisciplinary Research Journal	National Webinar	9 May 2020
2	Prof. Nilesh Samadhan Guruchal	1) Blended Mode of Teaching and Learning	VVM's SGP Arts, Science and Commerce College Sakri & NJSPM's JKS Adarsh College, Nijampur Jaitane	National	06/06/2021
		2) Contribution of Women in Intellectual Property Right	Research Promotion Committee and IQAC Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal.	University	28/04/2021

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
	Prof. Nilesh Samadhan Guruchal	3) Women in Leadership : Achieving an Equal Future in COVID-19 World	R.C.Patel Arts, Commerce and Science, College, Shirpur	State	15 and 16 March 2021
3.	Prof. J. S. Dhande	1) Impact of Covid-19 on environment : A Geographical Perspective	Smt. G G Khadse College, Muktainagar	National	One Day
		2) Digital Transformation : e-classroom and Digital Management System	Sardar Vallabhbhai Patel Arts and Science College, AINPUR	National	One Day
		3) Conservation of Environment and Future Stratigies	Govt. Nehru P.G College Budhar, Dist. Shadol (M.P.)	National	One Day
		4) Biofertilizers : A Potential Approach for Sustainable Agriculture Development	J. M. Patel Arts, Science and Commerce College, Bhandara	National	One Day
		5) How to Reduce Carbon Footprints	Karodimal Govt. Arts, Science and Commerce College, Raipur (C.G)	National	One Day
		6) Recent Advances in Chemical Biology	Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya Bhuswal	National	One Day
4.	Prof. Dr. V. S. Patil	1) Modern Trends in Literature	Arts, Commerce and Science College Yawal Department of Languages and AMRJ	International	10-06-2020
		2) Covid-19 Potential, Dangers and Precautions	KBC North Maharashtra University JalgaonSmt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya Bhuswal University	University	18-10-2020
		3) The Relevance of Dalit Literature in Contemporary Literary Scene	BP Arts, SMA Science and KKC Commerce College, Chalisgaon IQAC and Department of English	International	25-11-2020

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
4.	Prof. Dr. V. S. Patil	4) Modi Script- Introduction Significance and need for Computerization	Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya BhusawalDepartment of History and Computer Science	University	28-04-2021
		5) Contribution of Women in Intellectual Property Rights	Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya BhusawalIQAC and Research Promotion Committee	University	28-04-2021
		6) Blended mode of Teaching and Learning	Govind Patil Arts Science and Commerce College Sakri and Adarsh college Nizampur-Jaitane with KBCNMU Jalgaon	National	06-06-2021
5.	Prof. Dr. H. P Narkhede	Changing Paradigms in Chemical Sciences (CPCS-2021)	P.O Nahata College, Bhusawal	Inter-national	One day June 22, 2021
		Advances in Spectral Analysis and Nanotechnology for Chemical and Physical Sciences	Dadasaheb Devidas Namdeo Bhole College, Bhusawal	National Webinar	One day July 02, 2020
		Opportunities in Chemical Sciences post Covid-19 Scenario	Smt. G G. Khadse College, Muktinagar	National Webinar	26th June, 2020
		Soft skill and creative thinking in chemical and physical sciences	A.S.C College, Yawal	National Webinar	8th June 2020
6.	Prof. Dr. Janhavi Purushottam Talegaonkar	1) e- Content Development	Research Centre for English Language and Literature	National	10 April 2020
		2) IQAC cluster India and Wilson College, Mumbai	Revised NAAC assessment and Accreditation: Nurturing quality culture	National	29 April to 30 May 2020
		3) Introduction to data analytics on Microsoft excel	Maharashtra College of Arts, Science and Commerce, Mumbai	National	06 May 2020

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
	Prof. Dr. Janhavi Purushottam Talegaonkar	4) Edfy_Online Examination and Internal Assessment Tools- A platform for teachers	GCB's Surajba College of Education, Mumbai	National	12 May 2020
		5) Learning Management System	Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	National	09 May 2020
		6) Effective ways to develop E-Content	Smt. Devkiba Mchauhan college of Commerce and Science and knowledge Bridge, Ahmednagar	National	9 May 2020
		7) Empowering teachers with Modules LMS	KBCNMU, Jalgaon and Nanasbeb Chauhan College, Chalisgaon.	National	11 May 2020
		8) Recent Advances in Chemical Biology	Smt. P.K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	National	07 Nov 2020
7.	Prof. Dr. J. V. Dhanvij	National Educational Policy	D N Bhole Mahavidyalaya, Bhusawal	University	9 Jan 2021
		Nanotechnology for Environment and Sustainability	D Y Patil Education Society Deemed University, Kolhapur	International	12-13 Jan 2021
		Intellectual Property Rights and Patent Process	Dr Annasaheb G D Bendale Mahila Mahavidyalaya, Jalgaon	National	22 Feb 2021
		Intellectual Property Rights	Moolji Jaitha College, Jalgaon	—	5 Mar 2021
		Contribution of Women in Intellectual Property Rights	Smt P K Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	—	28 April 2021
		Buddhist Philosophy	Buddhist Study and Research Centre, KBCNMU, Jalgaon	University	26 May 2021

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
	Prof. Dr. J. V. Dhanvij	Understanding of POs, PSOs & COs	S T Co-Op. Education Society's Ltd. Science Senior College, Shahada, Dist. Nandurbar	---	9 June 2021
8.	Prof. K. C. Suryawanshi	COVID-19 Panedemic Awareness Quiz	SSVPS College, Shindkheda	University	19/04/2020
		International Webinar on Multi disciplinary Research IWMR-2021	Department of Chemistry, Guru Nanak College of Science, Ballarpur, Dist- Chandrapur.	International	13/03/2021
		Recent Advances in Chemical Biology (RACB-2020)	Smt.P.K.Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	National	7/11/2020
		'The Role Of Chemistry In Sanitization And Personal Hygiene In Context Of COVID-19'	Department of Chemistry, B.S.N.V.P.G College, Lucknow	National	19/05/2020
		'Advances in SpectralAnalysis and Nanotechnology for Chemical and Physical Sciences' Jointly	Department of Chemistry and Physics, Dadasaheb Devidas Namdeo Bhole College, Bhusawal,	National	02/07/2020
		Seminar on "Intellectual Property Rights (IPR)"	School of Physical Sciences, KCE Society's Moolji Jaitha College, Jalgaon	University	5/03/2021
		Seminar on "Contribution of women in Intellectual Property Rights (IPR)"	Smt.P.K.Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	University	28/04/2021
		Online Conference onChanging Paradigms in Chemical Sciences(CPCS-2021)	Bhusawal Arts, science and P.O.Nahata Commerce College, Bhusawal	International	22/06/2021
		Webinar on Best Practices inLaboratory Safety Management	B.P.Arts,S.M.A.Science and KKC commerce College,Chalisgaon.	National	26/06/2021

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
9.	Prof. M. N. Bhutada	Learning Management System	Iqac, Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya Bhusawal	National	9/5/2020
		E-Seminar On Covid 19: Impact, Challenges And Innovations In Education Systems And Naac	Internal Quality Assurance Cell Of S.S.V.P. Sanstha's L. K. Dr. P. R. Ghogrey Science College, Dhule	National	3rd & 4th June 2020
		"Indian Economy In Post Covid 19 Prospects & Challenges",	Department Of Economics In Association With Internal Quality Assurance Cell , T.H.K Jain College, Kolkata	National	9 June, 2020
		Biodiversity And Its Conservation	Botany Club, S.I. Patil Arts, G. B. Patel Science & S. T. K. V. S. Commerce College, Shahada, Dist- Nandurbar, Maharashtra	National	22nd May 2021
		Aatmanibhar Bharat, A Dawn Of New Economic Reforms	A L College Of Commerce & Economics & Mucta	International	23nd May 2020
		"National Education Policy 2020 - Challenges & Opportunities"	Iqac, Psgvpm's Sip Arts, Gbp Science And Stkvs Commerce College, Shahada, Dist.- Nandurbar In Collaboration With Bharatiya Shikshan Mandal And Niti Aayog, Government Of India	National	29th May 2021.
		Pandemic Covid-19: Changes And Challenges In Society With Special Reference To Higher Education	B.B. Arts, N.B. Commerce And B.P. Science CollegeDigras, Dist. Yavatmal, Maharashtra	International	05/6/2020
		Environmental Health And Covid-19 (Ehc-2020)	Sardar Vallabhbhai Patel Arts And Science College, Ainpur	National	18/6/2020
		Recent Trends In Mathematics	Department Of Mathematics, Gramin (Acs) Mahavidyalaya Vasantranagar, Nanded (M.S.)	National	May 05,2021
		"Energy Of Graph" And "An Application Of Irreducible Polynomial"	Department Of Mathematics, Pratap College Amalner.	National	11 Oct. 2020
		Modi Script:Introduction,Significance & Need For Computerization	Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya Bhusawal	University	27/11/2020
		Contribution Of Women In Intellectual Property Rights	Smt.P.K.Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	---	28/4/2021

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
	Prof. M. N. Bhutada	What Is Mathematics	Organised By Department Of Mathematics, Pratap College Amalner.	State	22th December 2020
		'Yoga And Virtual Yoga' .	Association With Jalgaon District Haushi Yoga Association, Iqac AndDepartment Of Physical Education Shri V. S. Naik College Raver Dist. Jalgaon	---	17 June, 2021
10.	Prof. Dr. Meena S. Chaudhari	Impact of Human pesticides on Human being	Career college , Bhopal	National	May 25, 20
		"Social work intervention in Corona Pandemic Crises Issues, Challenges, Stratergies and Role	Bhagini Mandal' college of Social work ,Chopada	National	May 8, 9 2020
		IQAC cluster India and Yogeshwari Mahavidyalaya, Ambajogai	Revised NAAC assessment and Accreditation: Nurturing quality culture	National	8 May to 11 May 2020
		Bhusawal Arts, Science and P.O.Nahata Commerce College, Bhusawal	Intellectual Property Right (IPR)	National	4 May 2021
		Exam from Home and Evaluation from Home	Dr. Babasaheb Ambedkar College of Arts &Commerce Nagsevana, Aurangabad In Collaboration With Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University,Aurangabad	National	27th May 2020
		Rajshree Chhtrapati Shahu College, Kolhapur	Recent Developments in COVID-19	National	4 July 2020
		Smt. Devkiba M chauhan college of Commerce and Science and knowledge Bridge, Ahmednagar	Effective ways to develop E-Content	National	9 May 2020
		Sardar Vallabhbhai Patel Arts and Science College, Ainpur, Tal. Raver, Dist. Jalgaon	"Environment, Health and Covid-19 (EHC-2020)"	National	18 June 20
		Arts and Science college, Sakri	Effect of COVID-19 On Education	National	02 August 2020

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
10.	Prof. Dr. Meena S. Chaudhari	Arts and science college, Shahada	Higher education and required changes in Teaching Learning process after covid-19	National	15 June 2020
		Sardar Vallabhbhai Patel Arts and Science College, Ainpur, Tal. Raver, Dist. Jalgaon	Environment, Health and Covid-19 (EHC-2020)	National	18 June 2020
		Dadasaheb Digambar Shankar Patil Arts, commerce and science college, Erandol	LET'S OVERCOME CORONA CRISIS WITH POSITIVITY	National	18 & 19 May, 2020
		Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	Learning Management System	National	9 th May 2020
		Mannar Thirumalai Naicker, Mudurai	“Bio Diversity”	National	22nd May 2020
		R. C. Patel Arts, Commerce and Science College, Shirpur, Dhule (Maharashtra)	“e-Seminar on Vector Borne Diseases”	National	07th June 2020
		Shri. S. H. Kelkar College of Arts, Commerce and Science, Devgad, Dist. Sindhudurg, Maharashtra	“Biodiversity Conservation and Tourism”	International	17th May, 2020.
		Shri Chhatrapati Shivajiraje College of Engineering	“Awareness Program on Intellectual Property Rights”	Programme	17th May, 2020.
		Bhusawal Arts, Science and P. O. Nahata Commerce College, Bhusawal	Intellectual Property Right (IPR)	National	4 th May 2021
		IQAC CLUSTER INDIA AND YOGESHWARI COLLEGE	REVISED NAAC ASSESSMENT AND ACCREDITATION: NURTURING QUALITY CULTURE	National	8 th May to 11 th May 2020
11.	Prof. Dr. Y. D. Desale	Contribution of women in Intellectual property Rights	Smt.P.K.Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	University	One day 28/04/2021
		One day workshop on Audit course under DBT scheme	P.S.G.V.P.Mandals ,Arts,Commerce and Science College, Shahada	University	One day 05/05/2021
		Workshop on Importance of Suryanamaskar in the period of corona pandemic	Dhanaji Nana Mahavidyalaya,Faizpur	University	Six days 10/05/2021 to 15/05/2021
		Workshop on Importance of Suryanamaskar in the period of corona pandemic	Dhanaji Nana Mahavidyalaya,Faizpur	University	Six days 17/05/21 to 22/05/21

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
11.	Prof. Dr. Y. D. Desale	Yoga and Meditation	Smt.P.K.Kotecha Mahila Mahavidyalaya ,Bhusawal	College	One day 24/05/2021
		Yoga for Healthy Body and Mind in Corona Pandemic	DNCVPS , Shri Shirish Madhukarao Chaudhari College,Jalgaon	State	One day 30/05/2021
12.	Prof. Dr. S. C. Patil	Environment Now & Then	New Arts & Commerce College,Tikota (Karnataka)	National	One day 06/11/2020
		RACB 2020	Smt P.K.Kotecha mahila Mahavidyalaya, Chemistry Dept.	National	One day 07/11/2020
		Personality Development	Student Devt. Dept .of Smt P.K. Kotecha mahila Mahavidyalaya and P. O. Nahata College,Bhusawal.	University	One day 31/10/2020
13.	Prof. Dr. Rajkuvar Shrawan Gajare	Intellectual Property Rights	IQAC, Dept. of Commerce and ChemistryK.K.H.A. Arts, S.M.GL. Commerce & S.P.H.J. Science college, Neminagar, Chandwad, Dist- Nashik	State Level	One Day27 th Mar 2021
		Atmanirbhar Bharat	Post Graduate Dept. of Commerce,S.P.D.M. Arts, S.B.B. & S.H.D. Commerce and S.M.A. Science College, ShirpurDist- Dhule	National Level	One Day15 th Aug 2020
		Challenges and Opportunities in Organized Sector in Post-Covid Era	Dept. of Economics and Faculty of Commerce and Management, Dadasaheb Devidas Namdeo Bhole College, Bhusawal	National Level	One Day23 rd Jul 2020
		Contribution of Women in Intellectual Property Rights	Research Promotion Committee and IQAC of Smt. P.K.Kotecha MAhila Mahavidyalaya, Bhusawal	University	One Day28 th Apr 2021
14.	Prof. Dr. S. B. Netanrao	Learning Management System	IQAC, Smt.P.K.Kotecha Mahila Mahavidyalaya Bhusawal	National	9/5/2020
		Advances in Material Science	Maharshi Dayanand College of Arts, Science and Commerce Parel,Mumbai	National	20/5/2020
		New Horizon in sustainable polymers,Organic Synthesis, Green chemistry and laboratory safety	Late Karmaveer Dr.P.R.Ghogrey Science college,Dhule	National	23,24 May 2020
		Exam from home and evaluation from home in the wake of COVID-19	Z.B.Patil College Dhule	National	30/5/2020

Webinar Attended National / International

No.	Name of the Teacher	Theme	Organized By	Level	Duration
	Prof. Dr. S. B. Netanrao	Catalysis for Environmental Remediation (CER-2020)	Sardar Vallabhbhai Patel Arts and Science College, Ainpur	National	05/6/2020
		COVID-19 and digital transformation	NTVS Gajmal Tulsiram Patil Arts, commerce and Science college, Nandura Dist. Buldhana	National	11/6/2020
		Soft Skill and creative thinking in chemical and Physical sciences	Arts, commerce and science college, Yawal	National	8/6/2020
		Recent trends in Nanotechnology and its application	SSSKR Innani mahavidyalaya, Karanja Lad. Dist-Washim	National	17/6/2020
		Environmental health and COVID-19(EHC-2020)	Sardar Vallabhbhai Patel Arts and Science college, Ainpur	National	18/6/2020
		Exploring and understanding COVID-19 Pandemic	Maa Omwati college of education, Hassanpur (Palwal)	International	13/6/2020
		Digital Transformation:e classroom and learning management system	Sardar Vallabhbhai Patel Arts and Science college, Ainpur	National	3/7/2020
	Dr. Babasaheb Ambedkar yannikeleli vaishvik dhammkranti	Dr. Ambedkar college, Dikshabhumi, Nagpur	International	23,24 Oct 2020	
		National meet on Green and sustainable chemistry	Pratap College, Amalner	National	1/11/2020
		Recent Advances in Chemical Biology	Smt. P.K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	National	7/11/2020
		Modi Script: Introduction,significance and need for computerization	Smt. P.K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya Bhusawal	University	27/11/2020
		Intellectual Property Rights	M.J. College, Jalgaon	University	5/3/2021
		Contribution of women in Intellectual Property Rights	Smt. P.K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	University	28/4/2021
		Career opportunities in chemical sciences and importance of chemistry in organic material research	R C Patel Arts, Commerce and Science college, Shirpur (Dhule)	National	26/5/2021 To 30/5/2021

CONFERENCE ATTENDED (NATIONAL / INTERNATIONAL)

Sr. No.	Name of Teacher	Theme / Title	Sponsored by	Organized by	Duration	Title of paper presented
1.	Prof. Dr. Sharad Kailash Agrawal	1) Restructuring syllabi of T.Y.B.A. and T.Y.B.Com. Economics and Banking and Finance	KBCNMU, Jalgaon	P.O.Nahata Commerce College, Bhusawal	One Day	Active Participation
		2) माझे कुटुंब माझी जबाबदारी My Family My Responsibility Campain	KBCNMU, Jalgaon	V.V.M.S.G Patil Arts Science and Commerce College, Sakri	One Day	Active Participation
		3) Contribution of Women in Intellectual Property Right	IQAC	Smt. P. K. Kotecha Mahila College Research Promotion Committee	One Day	Active Participation
		4) निसर्गातील मानवी हस्तक्षेप	माझी कर्यांदरा मिशन	Arts, Commerce and Science College, Bodwad	One Day	Active Participation
		5) Covid Awarness Programme	-	P.O.Nahata Commerce College, Bhusawal	One Day	Active Participation
		6) My Family My Responsibility “Potential Dangers and Precautions”	KBC NSS	Smt. P. K. Kotecha Mahila College, Bhusawal	One Day	Active Participation
2.	Prof. Dr. Janhavi Purushottam Talegaonkar	Clean Energy Conversion and Storage		Shri Pancham Khejraj Mahavidyalaya, Sawantwadi	30 April 2020	Clean Energy Conversion and Storage
		Advances in Material Science		Raje Ramrao Maharaj Mahavidyalaya Jath (Kolhapur)	06 & 07 June 2020 & ISSN 2230- 9578	Cadmium Oxide Nanoparticles Embedded Polyaniline Nano composite as LPG sensor
3.	Prof. Dr. J. V. Dhanvij	Advanced Nanostructure Materials for Energy Generation, Storage and Smart Applications		Shardabai Pawar Mahila Arts, Commerce and Science College, Sharadanagar, Baramati	9-10 Oct.2020	Electrical and Optical Properties of Vacuum Evaporated CdTe Thin Films

CONFERENCE ATTENDED (NATIONAL / INTERNATIONAL)

Sr. No.	Name of Teacher	Theme / Title	Sponsored by	Organized by	Duration	Title of paper presented
	Prof. Dr. J. V. Dhanvij	Advanced in Materials Science		Raje Ramrao Mahavidyalaya Jath, Kolhapur	23-24 April 2021	Electrical and Optical Properties of Vacuum Evaporated Cadmium Telluride Thin Films by Closed Sublimation Technique
4.	Prof. M. N. Bhutada	National e-conference on Recent Mathematical Innovation & Skills in 21st Century held on		Department of Mathematics, IQAC, Sant Gadge Baba Amravati University and R.D.I.K & K. D. College, Badnera-Amravati	27th March, 2021	
5.	Prof. Dr. Meena S. Chaudhari	"Climate Change, Mangroves and Sustainable Management"		Shri Pancham Khemraj Mahavidyalaya, Sawantwadi, (MS)University of Mumbai, Mangrove Society of India & Sahyadri Botanical Society, Kolhapur	24 th April 2020	
		E-poster competition		Late Pushpadevi Patil Arts and science college, Risod	09/05/2020	"Role of biological sciences : environmental wareness & disease control in future
6.	Prof. Dr. S. C. Patil	Teachers-The Silent Revolutionaries		Keep Moving Movement, Pune	One Day 23/01/2021	
7.	Prof. Dr. S. B. Netanrao	Chemical and Environmental Sciences		Dept of Chemistry, SPIHER, CHENNAI	11,12 Nov 2020	
		Recent Advances in in Chemical Education and Chemical research (IWRACECR-2020)		Association of chemistry teachers C% Homi Bhabha center of science education (TIFR) Mumbai & Dept. of chemistry MLSM college, Darbhanga, Bihar, India	Nov 29,30 & 1 Dec 2020	

WORKSHOP ATTENDED (NATIONAL / INTERNATIONAL)

Sr. No.	Name of Teacher	Theme / Title	Sponsored by	Organized by	Duration	Level
1.	Prof. Mrs. Neeta Rajendra Chordiya	1) Management of Self - Identity		Personality Development Cell and IQAC Chhatrapati Shivaji College Satara	20 March 2020	
		2) Social entrepreneurship swachhata and rural engagement for higher education institute		Arts, Commerce and science College Bhusawal in Association with Mahatma Gandhi National Council of Rural Education Department of Higher Education Ministry of Education Govt. of India	15 Oct. 2020	National Workshop
2.	Prof. Dr. H. P Narkhede	1) One Day Swachhta Action Plan Online Workshop	Ministry of Human Resource Development, Government of India	Mahatma Gandhi National Council of Rural Education Department of Higher Education	24 June 2020	National Workshop
		2) The Significance of Yoga in Pandemic		N.S.S. Cell Govt. of Maharashtra, Regional Directorate of NSS, Pune and N.S.S. Department of Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University, Jalgaon	21st June 2020	International e-Workshop
3.	Prof. Dr. Janhavi Talegaonkar	Experience the Inner Energy & Science Behind Meditation		Magic Data, Mumbai	04 June 2020	National
4.	Prof. M. N. Bhutada	"Advance Teaching, Learning, Research Methodology And Innovations"		Organized By Saint Francis De Sales College, Nagpur	1st June To 5th June, 2021.	National
		"Online National Workshop On Preparation Of Iit-Jam Exam In Mathematics"		Organized By Department Of Mathematics And Statistics, Psgvp Mandal's Arts, Science And Commerce College, Shahada,	27-31st January 2021	National
		Spit Free India Movement		Nss ,Kbcnmu ,Jalgaon	June-Aug-2020	University
		Covid-19 : Potential, Danger & Precaution Under My Family My Responsibility		Nss And Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	18/10/2020	University

WORKSHOP ATTENDED (NATIONAL / INTERNATIONAL)

Sr. No.	Name of Teacher	Theme / Title	Sponsored by	Organized by	Duration	Level
5.	Prof. Dr. Meena S. Chaudhari	Experience the Inner Energy & Science Behind Meditation		Magic Data, Mumbai	04 June 2020	
6.	Prof. Dr. S. C. Patil	Covid-19:Potential Danger & Precautions		Smt P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, NSS Dept.& KBCNMU,Jalgaon	18-10-2020	
		Online Student Registration, Admission, Online fees collection & online learning		Mastersoft ERP Solutions, Nagpur	18-06-2020	
		Covid-19: A Psychoanalytic Perspective		Smt P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya IQAC Dept.& Student & Staff Welfare Committe	31-05-2021	
7.	Prof. Dr. Rajkuvar Shrawan Gajare	Payroll Management		Dept. of Master of Business Administration, Sree Vidyanikethan Institute of Management, Tirupati	24 th to 26 th Sept 2020	
		Shikshakansathi online Shikavinyachya Sopya Paddhati (Simple Online Teaching Techniques for Teachers)		B. Sc Computer Science and Application, LBPC-III and IQAC of S.M. Joshi College, Hadapsar, Pune	10 th Aug to 11 th Aug 2020	State Level
8.	Prof. Dr. S. B. Netanrao	Operating techniques of scientific instruments in laboratory		Shri.R.L.T. college of Science, Akola	11-05-2020 To 15-05-2020	National
		National online workshop on Chemistry practical		Shri.R.L.T. college of Science, Akola	18-05-2020	National
		Intellectual Property Rights(IPR-2020)		Shri.R.L.T. college of Science, Akola	26-05-2020	State
		COVID-19 : Potential, danger & Precaution under My Family My Responsibility		NSS and Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal	18-10-2020	University

Chairman / Member of Committee, GO, NGO,
University and Others 2020-21

Sr.No.	Name of the Teacher	Nature	Date	Place
1.	Prof. Mrs. Neeta Rajendra Chordiya	Member Rotary Club Bhusawal District 3030	-	-
		Member Innerheel Club of Bhusawal	-	-
		Ter Panth Manila Mahila Mandal	-	-
		Karmawad Jain Perspective Course	31 Jan to 28 March	Jain Vishwa Bharti of North America
		Sangh Sawand Quiz 31st Shrukhala Vijeta	11-04-2021	Samayik Group Guntakal
2.	Prof. Nilesh Samadhan Guruchal	Secretary, Jagar Pratishtan, Bhusawal	2014	Bhusawal
		Member, Maharashtra Andhshradha Nirmulan Samiti	2015	Bhusawal
3.	Prof. Dr. H. P. Narkhede	Pre-submission Presentation of thesis	11.8.2020	Online Video conferencing mode using zoom platform
		Adjudication report in respect of Ph. D Thesis	28.5.2021	KBC NMU, Jalgaon
		Paper setting	29.5.2021	KBC NMU, Jalgaon
		Member of Research Advisory Committee (RAC)	16.6.2021	Online Video conferencing mode using zoom platform
		Member of Research Advisory Committee (RAC) M J College Jalgaon	24.6.2021	PhD RAC meeting (2 students)
4.	Prof. K. C. Suryawanshi	Life Member of Association of Chemistry Teachers,		KBCNMU, Jalgaon.
		NIRF,Nodal Officer		Smt.P.K.Kotecha Mahila Maha- vidyalaya, Bhusawal
5.	Prof. S. C. Patil	Organizing Committee Member Of National Conference RACB-2020	07/11/2020	Smt P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Chemistry Dept.
		Organizing Committee Member Of University Level Webinar	27/11/2020	Smt P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, History and Computer Dept.

Faculty Development Programme 2020-21

Sr. No.	Name of the Teacher	Progaram	Duration	Organized by
1.	Prof. Mrs. Neeta Rajendra Chordiya	Seven Days National Faculty Development Program on Research Methodology.	5th Aug. 2020 to 11 August 2020	Indian Teacher Education Community, Aravall College of Advance Studies in Education Faridabad.
		Creation of Educational Videos in Mobile Under E-Content Development.	08-08-2020 to 12-08-2020 5 Days Training Programmiing	Edu. Stream and Pious Creatioins
2.	Prof. Nilesh Samadhan Guruchal	Transformation in Indian Education through New Education Policy- Challenges and Opportunities	05-07-2021 to 11-07-2021	Government First Grade College for Women, Mangaluru St. Aloysius College, Mangaluru Under Paramarsh Scheme sponsored by UGC
3.	Prof. Dr. H. P. Narkhede	Short Term Program on Soft Skills for Effective Teaching	31st May to 5th June, 2021 (6 days)	UGC-HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT CENTRE UNIVERSITY OF HYDERABAD
4.	Prof. Dr. Janhavi Purushottam Talegaonkar	Moodle Learning Management System	12-05-2020 - 17-05-2020	V. P Institute of Management Studies & Research, Sangli.In association with IIT Bombay
		FDP ON MOOC MANAGING ONLINE CLASSES and CO-CREATING MOOCS:2.0	18-05-2020 To 03-06-2020	Teaching Learning centre Ramanujan college Sponsored by Ministry of human resource development
		Statistical Analysis in Academics and Research	01 – 07 Nov 2020	International Journal of Microbial Science, India, in collaboration with Sushila Shankarrao Gadhveaha vidyalaya, Khandal, Dist. Satara

Faculty Development Programme 2020-21

Sr. No.	Name of the Teacher	Program	Duration	Organized by
5.	Prof. Dr. J. V. Dhanvij	Train-the-Teacher Training Program (TTT Program) on the theme 'Online Learning: Live Classroom Teaching Platforms.'	20-23 July, 2020	KBCNMBU, Jalgaon
6.	Prof. K. C. Suryawanshi	One Week Online Faculty Development Programme "Modern Teaching Evaluation and Research Methods"	02-06-2020 to 07-06-2020	Vinayakrao Patil Mahavidyalaya, Vaijapur, Dist - Aurangabad
		One week FDP on Statistical Analysis in Academics and Research	01-11-2020 to 07-11-2020	International Journals of Microbial Science (IJMS) and SSG Mahavidyalaya, Khandala, Dist - Satara
		Short term Faculty Development program on ICT tools for effective Teaching-Learning	15-03-2021 to 19-03-2021	Conducted by P. O. Nahata college, Bhusawal. Sponsored by Savitribai Phule Pune University, Pune
7.	Prof. Dr. M.N. Bhutada	One Week Pedagogical Training for Teachers on Tools for Online Teaching Learning and Evaluation	1st July to 6th July 2020,	School of Mathematical Sciences, Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded.
		One week National Level Faculty Development Programme on "Transformation in Indian Education through New Education Policy- Challenges and Opportunities"	05-07-2021 to 11-07-2021	Government First Grade College For Women Balmatta, Mangaluru , ST Aloysius College (Autonomous) Mangaluru
8.	Prof. Dr. Meena S. Chaudhari	Moodle Learning Management System	12-05-2020 To 17-05-2020	V. P. Institute of Management Studies & Research, Sangli. In association with spoken-tutorial IIT Bombay

Faculty Development Programme 2020-21

Sr. No.	Name of the Teacher	Program	Duration	Organized by
8.	Prof. Dr. Meena S. Chaudhari	FDP On MOOC managing Online Classes And Co-Creating MOOCs:2.0	18-05-2020 To 03-06-2020	Teaching Learning centre Ramanujan college Sponsored by Ministry of human resource development
		Animal Physiology	Sep - Dec	Elite NPTEL Online certification Funded by HRD, Govt. of India
		Wild life Ecology	Sep - Dec	Elite NPTEL Online certification Funded by HRD, Govt. of India
9.	Prof. Dr. Rajkuvar Shrawan Gajare	Online Short Term Faculty Development Program On The Scenario of Commerce, Management & Economics Education after COVID-19	29 th Jun to 08 th Jul 2020	HRDC Savitribai Phule Pune University
		World Economy on Tenterhooks and Indian Economy Road Ahead	21 st Sep to 25 th Sep 2020	Faculty of Commerce and Management of A.R.B. Garud Arts, Commerce and Science college, Shendurni, Dist- Jalgaon, Maharashtra, India and Bombay Stock Exchange Brokers Forum, Mumbai
		Online Short Term Faculty Development Program On ICT. Tools for Effective Teaching-Learning (Commerce)	15 th Mar to 19 th Mar 2021	HRDC Savitribai Phule Pune University
10.	Prof. Dr. S. B. Netanrao	Empowering Teachers for Smart Teaching	05-05-2020 To 11-05-2020	St. Joseph's PU College, Bengaluru
		Statistical Analysis in Academics and research	01-11-2020 To 07-11-2020	International Journal of Microbial Science(IJMS) in collaboration with Sushila Shankarrao Gadhave Mahavidyalaya, Khandala, Dist - Satara
		Current Trends in Advance Material Nanotechnology and Energy (CTANE-2020)	28,29 Nov 2020	Dept. of Science and Humanities of Dr. Rangrajan Dr. Shakuntala Engineering college, Chennai
		8-week FDP on Mechanism of Organic Chemistry of NPTEL	Sep-Nov 2020	Organized by SWAYAM Conducted by IIT Bombay.

ARTICLE/RESEARCH PAPER PUBLISHED (JOURNALS)

Sr. No.	Name of Teacher	Title / Name of Journal	Title of Paper	Volume No.	Page Nos.	ISSN / ISBN No.	Impact factor / Citation Index	Peer Reviewed (Yes / No)	No. of Co-Authors	Level
1.	Prof. Dr. V.S. Patil	An international Multidisciplinary Quarterly Research Journal AJANTA Jan-??` 2021 UGC Listed	Homo Vs. Hetero in Dattani's Bravely Fought the Queen and On a muggy Night in Mumbai	Volume X	35-39	2277-5730	2019 6.399	Yes	-	International
		Akshara Multidisciplinary Research Journal Jan-??` 2021	Projection of Conservative vs. Progressive in Dattani's Dance like a Man	Volume 2	28-31	2582-5429	???? 2.875	Yes	-	International
		Akshara Multidisciplinary Research Journal Jan-??` 2021	Hindu-Muslim Divide, Communal Conflict and Dattani's Final Solution	Volume 2	12-15	2582-5429	???? 2.875	Yes	-	International
		An international Multidisciplinary Half Yearly Research Journal GENIUS Feb-???? 2021 UGC Listed	Projection of Gender Conflict in Mahesh Dattani's Bravely Fought the Queen	Volume IX	147-151	2279-0489	2019 6.631	Yes	-	International
2.	Prof. Dr. H.P. Narkhede	Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters	Sulfamic acid catalyzed synthesis of new 3,5-[(sub)phenyl]-1H-pyrazole bearing N1 - isonicotinoyl: And their pharmacological activity evaluation? December 2020, 127558	Volume 30, Issue 23	127558 To 127562	0960-894X	2.572 (Thomson Reuter) Scopus	Yes	02	International

ARTICLE/RESEARCH PAPER PUBLISHED (JOURNALS)

Sr. No.	Name of Teacher	Title / Name of Journal	Title of Paper	Volume No.	Page Nos.	ISSN / ISBN No.	Impact factor / Citation Index	Peer Reviewed (Yes / No)	No. of Co-Authors	Level
1.	Prof. Dr. H.P. Narkhede	Indian Journal of Heterocyclic Chemistry	An Expedited and Facile Synthesis of Isoxazole Derivatives in Deep Eutectic Solvent	Vol. 30- Number 03 (Jul-Sep 2020)	421-424	ISSN (Print) : 0971-1627 ISSN (Online) : 2456-4311	0.273 (Thomson Reuter) Scopus	Yes	01	International
		Russian Journal of Organic Chemistry, 2020.	Oxidative Cyclization of Chalcones in the Presence of Sulfamic Acid as Catalyst. Synthesis, Biological Activity, and Thermal Properties of 1,3,5-Trisubstituted Pyrazoles	Vol. 56, No. 10	1815–1822	1070-4280	0.624 (Thomson Reuter) Scopus	Yes	02	International
3.	Prof. Dr. Janhavi Tdegankar	Journal of Research and Development	Effect of change in Structural Properties on Gas sensing performance of Polyaniline-SrO ₂ Nanocomposites	Vol. 10 (Issue. 10), August 2020.	01-12	ISSN: 2230-9578		Yes	01	National
4.	Prof. Dr. J. V. Dhanvij	International Journal of Research in Engineering and Science (IJRES)	Synthesis and Structural Characterization of Binary Compound Cadmium Telluride Thin Films	Vol 8 Issue 9 Oct. 2020	51-54	Online: 2320-9364, Print: 2320-9356	-	Yes	01	National
5.	Prof. Dr. Rajkuvar Shrawan Gajare	Research Journey	Impact of COVID-19 on Business	Special Issue 257	101 to 104	2348 - 7143	6.625	Yes	NIL	Inter-National
6.	Prof. Dr. Meena S. Chaudhari	Journal of Research & Development	Individual role in prevention of Corona Virus	Vol.10 8 May 2020		ISSN 2230-9578 Online	Cosmos impact factor 5.13	Yes	01	National

Result Analysis - April 2020

[Arts Faculty]

Sr. No.	Subject	F.Y.B.A %.	S.Y.B.A. %	T.Y.B.A. %
1.	Com. Eng.- English Opt. English - S ₁ /S ₃ English - S ₂ /S ₄ English - G ₂ /G ₃	92.45 100 - - -	100 - 100 100 100	92.50 - 81.25 81.25 81.25
2.	Marathi- Marathi Upayojit Marathi Vangmay Prakar Marathi S ₁ /S ₃ Marathi S ₂ /S ₄ Marathi G ₂ /G ₃	92.50 - - - - -	- - - 80 100 100	- - - 100 80 100
3.	Hindi- Hindi Kahani Hindi Prayojan Mulak Hindi S ₁ /S ₃ Hindi S ₂ /S ₄ Hindi G ₂ /G ₃	81.13 100 - - - -	- - 93.33 100 100	- - 80 80 100
4.	Political Science- Political Sci.-S ₁ /S ₃ Political Sci.-S ₂ /S ₄ Political Sci.-G ₂ /G ₃	88.37 - - -	- 100 100 100	- 83.33 83.33 90.90
5.	Economics- Micro Eco. Anly. Economics S ₁ /S ₃ Economics S ₂ /S ₄ Economics G ₂ /G ₃	93.54 - - - -	- 100 100 100	- 83.33 83.33 100

Sr. No.	Subject	F.Y.B.A. %	S.Y.B.A. %	T.Y.B.A. %
6.	Psychology	100	100	100
7.	Geography	88.23	100	92.00
8.	History	97.14	95.65	94.44
9.	Computer	85.00	95.71	100
10.	Env. Studies	100	-	-
11.	GK	-	100	-

M. A. Hindi - I

1) महाकाव्य एवं खंड काव्य	75.00 %
2) भाषा विज्ञान	75.00 %
3) हिन्दी साहित्य का इतिहास	75.00 %
4) लोकसाहित्य	75.00 %

M. A. Hindi - II

1) महाकाव्य एवं खंड काव्य	83.33 %
2) भाषा विज्ञान	83.33 %
3) हिन्दी साहित्य का इतिहास	100.00 %
4) लोकसाहित्य	100.00 %

M. A. English - I & II Completed

1) Introduction to Lingvistic	100 %
2) English Poetry	100 %
3) English Drama	100 %
4) Indian Writing in English	100 %

M. A. English - Part II

1) Introduction to Lingvistic	90 %
2) English Poetry	90 %
3) English Drama	90 %
4) Indian Writing in English	90 %

Result Analysis - April 2020

Science Faculty

M.Sc.(I) Comp.Sci.-I

M.Sc.(II) Comp.Sci.-II

M.Sc.(I)Chem.-I

M.Sc.(II)Chem.-II

Subject	%Result	Subject	%Result	Subject	%Result	Subject	%Result
Comp.Paper I	-	Comp.Paper I	100	CH-210	88.88	CH 450	100
Comp.Paper II	-	Comp.Paper II	100	CH-230	96.29	CH 451	100
Comp.Paper III	-	Comp.Paper III	100	CH-250	88.88	CH 452	94
Comp.Paper IV	-	Comp.Paper VII	100	CH-290	96.29	CH-O-2	100
Comp.Lab. III	-	Comp.Sci.Project	100	CH-P-1	100	CH-O-3	100
Comp.Lab. IV	-			CH-I-1	100	CH-O-4	100
				CH-O-1	100		

Result Analysis - April 2020

Commerce & Management Faculty
F.Y.B.Com.

Sr. No.	Subject	% Result
1.	English for Business	100
2.	English	100
3.	Marathi	100
4.	Hindi	100
5.	Micro-economics	100
6.	Financial & Cost Accounting	100
7.	Quantitative Techniques & Computing Skills	100
8.	Essential of E-Commerce	100
9.	Modern office Management	100
10.	Principles & Practice of Banking	100
11.	Corporate Law & Secreterial Practice	100
12.	Marketing & Advertising	100
13.	Environmental Studies	100

S.Y.B.Com.

Sr. No.	Subject	% Result
1.	Macro-economics	100
2.	Business & Tax Laws	100
3.	Corporate Accounting	100
4.	Computing Management & Cost Accounting	100
5.	Consumer Protection & Business Ethics	100
6.	Modern Banking & Financial System	100
7.	Business Entrepreneurship	100
8.	Production Management	100
9.	Retail Management	100
10.	G K.	100
11.	Business Skill	100

T.Y.B.Com.

Sr. No.	Subject	% Result
1.	Principles & Practice Auditing	95.12
2.	Income Tax & Soft skills Development	95.12
3.	Indian Economics Senario	95.12
4.	Human Resorce Management	95.12
5.	Modern Management Techniques	94.64
6.	Import Export Management	96.15
7.	Ad. Accounting - I	100
8.	Ad. Accounting - II	100
9.	Business Administration - I	83.33
10.	Business Administration - II	83.33

M.Com. - I

M.Com. - II

No.	Subject	% Result	No.	Subject	% Result
1.	Economics of Industries	100 %	1.	Management Accounting	76.47
2.	Case Studies in Strategic Management	100 %	2.	Modern Retail Management	91.17
3.	Modern Management Practices	100 %	3.	Information System for Business	91.17
4.	Advanced Accounting	100 %	4.	Advanced Accountancy	100
5.	Human Resource Management	100 %	5.	Human Resource Management	90.00

B.C.A. - I

Subject	% Result
1. Financial Accounting	100
2. Professional Communication- II	100
3. Essential of Web Design-II	100
4. Programmin in C++ Part - II	100
5. Practical on Professional Communication-II	100
6. Practical on of Web Design-II	100
7. Practical on C++ Part - II	100
8. Environmental Studies	100

B.C.A. - II

Subject	% Result
1. 401 Introduction To Information System Audit	100
2. 402 RDBMS	100
3. 403 C#.NET	100
4. 404 Data Structure	100
5. 405 Practical on C#.NET	100
6. 406 Practical on RDBMS Using Oracle	100
7. 407 Practical on Data Structure using CPP	100

B.C.A. - III

Sr. No.	Subject	% Result
1.	61 Introduction to ERP and SAP	100
2.	62 System Analysis And Design	100
3.	63 Server Side Scripting using PHP	100
4.	64 Introduction to Information System Audit	100
5.	65 Practical on PHP	100
6.	66 Practical on CASE Tool with MS VISIO	100
7.	67 Project	100

Result Analysis - April 2020

Science Faculty

F.Y.B.Sc.

S.Y.B.Sc.

T.Y.B.Sc.

Subject	% Result
Physics - I	75.92
Physics - II	61.11
Chem. - I	86.84
Chem. - II	92.10
Botany - I	72.41
Botany - II	65.51
Zoology - I	65.00
Zoology - II	75.00
Math. - I	56.76
Math. - II	32.43
Math. - III	43.24
Electronics - I	35.29
Electronics - II	47.05
Computer - I	84.21
Computer - II	68.42
Biotech - I	-
Biotech - II	-
Envi. studies	94.34
Marathi	100
English	100
Hindi	100

Subject	% Result
Physics - I	93.33
Physics - II	80.00
Chem. - I	100
Chem. - II	100
Botany - I	87.05
Botany - II	79.16
Zoology - I	84.21
Zoology - II	94.73
Marathi	100
English	100
Math. - I	31.25
Math. - II	62.05
Electronics - I	-
Electronics - II	-
Computer - I	80.00
Computer - II	90.00
Biotech - I	-
Biotech - II	-
G K.	100

Subject	% Result
Chem. - I	100
Chem. - II	100
Chem. - III	100
Chem. - IV	100
Chem. - V	100
Chem. - VI	100
Practical - I	100
Practical - II	100
Practical - III	100
Computer - I	100
Computer - II	100
Computer - III	100
Computer - IV	100
Computer - V	100
Computer - VI	100
Practical - VII	100
Practical - VIII	100
Practical - IX	100
Biotech - I	100
Biotech - II	100
Biotech - III	100
Biotech - IV	100
Biotech - V	100
Biotech - VI	100
Practical - VII	100
Practical - VIII	100
Practical - IX	100
Math. - I	100
Math. - II	100
Math. - III	100
Math. - IV	100
Math. - V	100
Math. - VI	100
Practical - VII	100
Practical - VIII	100
Practical - IX	100

S.Y.B.Sc.SEC

T.Y.B.Sc.

T.Y.B.Sc.

Subject	%Result
Chemistry	100
Botany	100
Math.	66.67
C.S.	100

Subject	%Result
Physics - I	0.00
Physics - II	0.00
Physics - III	0.00
Physics - IV	0.00
Physics - V	0.00
Physics - VI	0.00
Practical - VII	0.00
Practical - VIII	0.00
Practical - IX	0.00

Subject	%Result
Botany - I	100
Botany - II	100
Botany - III	100
Botany - IV	100
Botany - V	100
Botany - VI	100
Practical - I	100
Practical - II	100
Practical - III	100

Student Strength UG & PG

(Academic Year 2020-21)

F.Y.B.A.	47
S.Y.B.A.	47
T.Y.B.A.	59
F.Y.B.Com.	78
S.Y.B.Com.	39
T.Y.B.Com.	60
F.Y.B.Sc.	31
S.Y.B.Sc.	55
T.Y.B.Sc.	41
M.A. Hindi	10
M.A. English	28
M.Com.	86
M.Sc. (Computer)	03
M.Sc. (Organic Chemistry)	61
F.Y.BCA.	14
S.Y.BCA.	05
T.Y.BCA.	10

पारितोषिक वितरण - वरिष्ठ विभाग

अ.नं.	वर्ग	विद्यार्थीनीचे नांव	पारितोषिक
१)	प्रथम वर्ष कला वर्गातून प्रथम	कु. पाटील ममता दत्तात्रय	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२)	द्वितीय वर्ष कला वर्गातून प्रथम	कु. खान सना अख्तर	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
३)	तृतीय वर्ष कला वर्गातून प्रथम	कु. खारिया सुचिता सायमन	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक. * श्रीमती प. क. कोटेचा शिक्षण संस्थेतील कर्मचाऱ्यांची सहकारी पतसंस्थेतर्फे पारितोषिक.
४)	तृतीय वर्ष कला वर्गातून हिंदी विषयात प्रथम	कु. कोळी अश्विनी शांताराम	* श्री. सुगनचंदंजी जवरीलाल सुराणा यांचे तर्फे स्व. चंपाबाई जवरीलालजी सुराणा पारितोषिक.
५)	तृतीय वर्ष कला वर्गातून मानसशास्त्र विषयात प्रथम	कु. खारिया सुचिता सायमन	* श्रीमती सुनंदा नरेन्द्र सरोदे यांचे तर्फे स्व. नरेन्द्र बळीराम सरोदे पारितोषिक
६)	प्रथम वर्ष वाणिज्य वर्गातून प्रथम	कु. चौधरी चेतना खर्गेन्द्र	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
७)	प्रथम वर्ष वाणिज्य वर्गातून अकॉन्टन्सी विषयात प्रथम	कु. चौधरी चेतना खर्गेन्द्र कु. घन चिन्मयी संदिप	* अकॉन्टंसी विषयात प्रथम आल्याबद्दल मा. श्री. बिरदीचंदंजी अमरचंदंजी लाहोटी चॅरिटेबल ट्रस्ट तर्फे स्व. सौ. कमलाबाई बिरदीचंदंजी लाहोटी पारितोषिक.
८)	द्वितीय वर्ष वाणिज्य वर्गातून प्रथम	कु. सपकाळ दिपाली रविंन्द्र	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
९)	द्वितीय वर्ष वाणिज्य अकॉन्टन्सी विषयात प्रथम	कु. दातीर अश्विनी सुरेन्द्र	* अकॉन्टंसी विषयात प्रथम आल्याबद्दल मा. श्री. बिरदीचंदंजी अमरचंदंजी लाहोटी चॅरिटेबल ट्रस्ट तर्फे स्व. सौ. कमलाबाई बिरदीचंदंजी लाहोटी पारितोषिक.
१०)	तृतीय वर्ष वाणिज्य वर्गातून प्रथम	कु. दलाल मृणाली गोविंद	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक. * मा. प्रा. एस. स्न. जैसवाल यांचे तर्फे स्व. निलचंद्र पुन्नालाल जैसवाल पारितोषिक. * श्रीमती प. क. कोटेचा शिक्षण संस्थेतील कर्मचाऱ्यांची सहकारी पतसंस्थेतर्फे पारितोषिक.

अ.नं.	वर्ग	विद्यार्थिनीचे नांव	पारितोषिक
११)	तृतीय वर्ष वाणिज्य अकॉंटंसी विषयात प्रथम	कु. दलाल मृणाली गोविंद कु. कोथळकर नंदिनी अजय	* अकॉंटंसी विषयात प्रथम आल्याबद्दल मा. श्री. अतुल जैन यांचे तर्फे स्व. केशरबाई भैरुलाल जैन पारितोषिक.
१२)	प्रथम वर्ष विज्ञान वर्गातून प्रथम	कु. वर्षा कविता संतोषकुमार	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
१३)	द्वितीय वर्ष विज्ञान वर्गातून प्रथम	कु. नायडू अंकिता हेमंत	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक. * मा. श्री. मोहन बंसीलालजी अग्रवाल यांचे तर्फे स्व. बन्सीलालजी अग्रवाल पारितोषिक.
१४)	तृतीय वर्ष विज्ञान वर्गातून गणित विषयात प्रथम	कु. पाटील भावना मुरलीधर	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक. * मा. श्री. राजेश बालमुकुंदंजी अग्रवाल यांचे तर्फे स्व. बालमुकुंदंजी मुलचंदंजी अग्रवाल पारितोषिक.
१५)	तृतीय वर्ष विज्ञान वर्गातून रसायनशास्त्र विषयात प्रथम	कु. पाटील अपेक्षा सुनिल	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक. * मा. श्री. एस. पाटील, ग्रंथपाल यांचे तर्फे स्व. सोपान खेमा पाटील पारितोषिक. * मा. प्रा. के. सी. सुर्यवंशी यांचे तर्फे कै. चंद्रकांत चिंधू सुर्यवंशी पारितोषिक.
१६)	तृतीय वर्ष विज्ञान वर्गातून संगणकशास्त्र स्पेशल विषयात प्रथम	कु. पाटील साक्षी श्रीकांत	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक. * मा. श्री. सुगनचंदंजी जवरीलालजी सुराणा यांचे तर्फे श्रीमान जवरीलालजी गोवर्धनदास सुराणा पारितोषिक.
१७)	तृतीय वर्ष विज्ञान जैवतंत्रज्ञान विषयात प्रथम व विद्यापीठ गुणवत्ता यादीत तृतीय	कु. सरोदे काजल सुनिल	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.

अ.नं.	वर्ग	विद्यार्थिनीचे नांव	पारितोषिक
१८)	तृतीय वर्ष विज्ञान भौतिकशास्त्र विषयात प्रथम	सर्व नापास	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
१९)	प्रथम वर्ष एम.ए. हिंदी वर्गातून प्रथम	कु. अग्रवाल कोमल सुभाषचंद्र	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२०)	द्वितीय वर्ष एम.ए. हिंदी वर्गातून प्रथम	कु. फालक भाग्यश्री शंकरभाई	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२१)	प्रथम वर्ष एम.ए. इंग्रजी वर्गातून प्रथम	कु. थुल प्रिती ज्ञानोबा	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२२)	द्वितीय वर्ष एम.ए. इंग्रजी वर्गातून प्रथम व विद्यापीठ गुणवत्ता यादीत तृतीय	कु. थालानी मिना अशोक	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२३)	प्रथम वर्ष एम. कॉम. वर्गातून प्रथम	कु. चौधरी दिपाली पुंडलिक	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२४)	द्वितीय वर्ष एम. कॉम. वर्गातून प्रथम	कु. बियाणी मिनाक्षी मोरेश्वर	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक. * मा. श्री. दिलीप भालचंद्र चौधरी यांचे तर्फे कै. शकुंतलाबाई भालचंद्र चौधरी, फैजपूर पारितोषिक
२५)	प्रथम वर्ष एम.एस्सी. संगणकशास्त्र वर्गातून प्रथम	अँडमिशन नाही	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.

अ.नं.	वर्ग	विद्यार्थीनीचे नांव	पारितोषिक
२६)	द्वितीय वर्ष एम.एस्सी. संगणकशास्त्र वर्गातून प्रथम	कु. पाबला सरबजीत सुरिन्द्रसिंग	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२७)	एम.एस्सी. द्वितीय वर्ष रसायनशास्त्र विषयात प्रथम	कु. पाटील स्नेहलता राजेन्द्र	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२८)	प्रथम वर्ष बी.सी.ए. वर्गातून प्रथम	-	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
२९)	तृतीय वर्ष विज्ञान वनस्पतीशास्त्र विषयात प्रथम	कु. मोधे चेतना दिनेश	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
३०)	द्वितीय वर्ष बी.सी.ए. वर्गातून प्रथम	कु. बारी हर्षली सुकलाल	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
३१)	तृतीय वर्ष बी.सी.ए. वर्गातून प्रथम	कु. जोशी रेवती प्रकाश	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.
३२)	एम.एस.सी प्रथम वर्ष रसायनशास्त्र विषयात प्रथम	कु. चौधरी पुजा गणेश	* मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदंजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. * मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.

पारितोषिक वितरण - कनिष्ठ विभाग

अ.नं.	वर्ग	विद्यार्थिनीचे नांव	पारितोषिक
१)	इयत्ता ११ वी कला वर्गातून प्रथम	कु. कोळी शितल धनराज	<p>१) मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक.</p> <p>२) मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.</p>
२)	इ. ११ वी वाणिज्य वर्गातून प्रथम	कु. झोपे प्रतिमा मधुकर	<p>१) मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक.</p> <p>२) मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.</p>
३)	इ. ११ वी विज्ञान वर्गातून प्रथम	कु. पाटील नेहा हेमंत	<p>१) मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक.</p> <p>२) मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.</p>
४)	इ. १२ वी कला वर्गातून प्रथम	कु. मराठे यशस्वी ललित ८५.६९% (५५७/६५०)	<p>१) मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक.</p> <p>२) मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.</p> <p>३) मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव यांचे तर्फे ७० टक्के पेक्षा जास्त मिळविल्याबद्दल पारितोषिक.</p> <p>४) श्रीमती प. क. कोटेचा शिक्षण संस्थेतील कर्मचाऱ्यांची सहकारी पतसंस्थेतर्फे पारितोषिक.</p>
५)	इ. १२ वी वाणिज्य वर्गातून प्रथम	कु. घोडेस्वार अंकिता सुनिल ८१.८५ % (५३२/६५०)	<p>१) मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूरचंदजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक.</p> <p>२) मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक.</p> <p>३) मा. प्रा. सुनिलराज जायसवाल यांचे तर्फे स्व. निलचंद्र मुन्नालाल जायसवाल पारितोषिक</p> <p>४) मा. श्री. दलुभाऊ जैन, जळगांव यांचे तर्फे ७० टक्के पेक्षा जास्त मिळविल्याबद्दल पारितोषिक.</p> <p>५) श्रीमती प. क. कोटेचा शिक्षण संस्थेतील कर्मचाऱ्यांची सहकारी पतसंस्थेतर्फे पारितोषिक.</p>

अ.नं.	वर्ग	विद्यार्थिनीचे नांव	पारितोषिक
६)	इ. १२ वी विज्ञान वर्गातून प्रथम	कु. सराफ जान्हवी नितीन ८७.५४% (५६९/६५०)	१) मा. श्रीमती पदमाबाई मोतीलाल कोटेचा यांचे तर्फे स्व. कपूर चंद्रजी कोटेचा एवं स्व. मोतीलालजी कोटेचा पारितोषिक. २) मा. श्री. दलूभाऊ जैन, जळगांव तर्फे पारितोषिक. ३) मा. श्री. किशोर बंसीलालजी अग्रवाल यांचे तर्फे स्व. बन्सीलालजी मुलचंद्रजी अग्रवाल पारितोषिक. ४) मा. श्री. दलूभाऊ जैन, जळगांव यांचे तर्फे ७० टक्के पेक्षा जास्त मिळविल्याबद्दल पारितोषिक. ५) श्रीमती प. क. कोटेचा शिक्षण संस्थेतील कर्मचाऱ्यांची सहकारी पतसंस्थेतर्फे पारितोषिक.
७)	इ. १२ वी महाविद्यालयातून भूगोल विषयात प्रथम	कु. तायडे प्रतिक्षा विलास (९४%)	* डॉ. सुर्मित्रा पवार यांचे तर्फे स्व. डॉ. विजय बाबुराव पवार पारितोषिक
८)	इ. १२ वी विज्ञान वर्गातून जीवशास्त्र विषयात प्रथम	कु. बुंदे प्रियांशी मंगेश (८२%)	* मा. प्रा. व्ही. आर. पाटणकर यांचे तर्फे स्व. र. रा. पाटणकर पारितोषिक.
९)	इ. १२ वी कला वर्गातून ७०% पेक्षा जास्त गुण मिळविल्याबद्दल	कु. कसवे सुवर्णा रमेश कु. सपकाळे हर्षा किशोर कु. मराठे यशस्वी ललित कु. तायडे प्रतिक्षा विलास कु. डेव्हिड लिंडिया जान कु. भालेराव प्रणिता देवेंद्र कु. तायडे सरिता भिमराव कु. गेडाम प्रेरणा विनोद	* मा. श्री. दलूभाऊ जैन यांचे तर्फे ७०% पेक्षा जास्त गुण मिळविल्याबद्दल पारितोषिक.
१०)	इ. १२ वी वाणिज्य वर्गातून ७०% पेक्षा जास्त गुण मिळविल्याबद्दल	कु. घोडेस्वार अंकिता सुनिल कु. धांदरवे अश्विनी सुनिल कु. चंदन नितू मुलचंद कु. तायडे पल्लवी मनोहर कु. कुलकर्णी माही मनोज कु. सपकाळे पुजा रविंद्र	* मा. श्री. दलूभाऊ जैन यांचे तर्फे ७०% पेक्षा जास्त गुण मिळविल्याबद्दल पारितोषिक.
११)	इ. १२वी विज्ञान वर्गातून ७०% पेक्षा जास्त गुण मिळविल्याबद्दल	कु. तडवी अंजूम रशिद कु. वासकर साक्षी शैलेंद्र कु. ढाके प्रांजल योगेश्वर कु. पवार प्रांजल राजेश कु. देशमुख प्रतिक्षा विलास कु. झोपे सुयेशा विजय कु. उगले संस्कृती सुधीर कु. बुंदे प्रियांशी मंगेश	* मा. श्री. दलूभाऊ जैन यांचे तर्फे ७०% पेक्षा जास्त गुण मिळविल्याबद्दल पारितोषिक.

Aacdemic Committees for Senior College 2020-21

Sr.No.	Name of Committee	Chairman / Members		
1.	Admission	Dr. J. P . Telegaonkar		
		Shri. N. S. Guruchal		Dr. R. S. Gajare
		Mrs. B. B. Bhandari		
2.	Descipline & Grievance Redresal Cell	Shri. Y. D. Desale		
		Shri. S. D. Vanjari	Mrs. D.R.Patil	Miss Chhaya Pandhari Patil
3.	Ceremony	Dr. S. D. Rathi		
		Mrs. V. M. Chaudhari		
4.	Study Circle, Arts Circle & Literary Association	Shri. N. S. Guruchal		
		Mrs. D. R. Patil		
5.	Student Parent Association	Shri. S. B. Netanrao		
		Mrs. B. B. Bhandari		
6.	Magazine	Dr. H. P. Narkhede		
		Mrs. D. R. Patil	Dr. V. S. Patil	Miss. Payal Sakhare
7.	Library Advisory	Dr. J. V. Dhanvij		
		Dr. S. C. Patil		
8.	Commerce Association & Planning Forum	Dr. R. S. Gajre		
		Dr. S. K. Agrawal		Miss. Divya Madavi
9.	Science Association Avishshkar and Project	Shri. S. B. Netanrao		
		Dr. J. S. Dhande		Miss. Manasi Bhavasar
10.	Research Promotion & Proposals	Dr. H. P. Narkhede		
		Dr. J. P . Telegaonkar	Shri. K. C. Suryawanshi	
11.	General Knowledge & Environment Awareness	Dr. J. S. Dhande		
		Dr. S. C. Patil		
12.	Competitive Examination & Placement Cell	Shri. K. C. Suryawanshi		
		Shri. N. S. Guruchal		
13.	Feedback	Mrs. M. N. Bhutada		
		Dr. S. D. Rathi	Shri. K. C. Suryawanshi	
14.	Health Center & Counseling	Mrs. N. R. Chordiya		
		Mrs. B. B. Bhandari		

Sr.No.	Name of Committee	Chairman / Members	
15.	Hostel & Consumer Store	Dr. S. C. Patil	
		Dr. J. V. Dhanvij	Dr. V. S. Patil
16.	Alumni Association	Dr. J. P . Telegaonkar	
		Dr. V. S. Patil	Mrs. N. R. Chordiya
17.	Publicity	Shri. S. B. Netanrao	
		Dr. V. S. Patil	
18.	Gymkhana	Shri. Y. D. Desale	
		Shri. S. D. Vanjari	
19.	SC/ST/Minority/OBC Cell	Shri. S. D. Vanjari	
		Shri. Y. D. Desale	
20.	Gathering & Yuvarang	Mrs. D. R. Patil	
		Mrs. M. N. Bhutada	Shri. N. S. Guruchal
21.	NSS	Dr. S. D. Rathi	
		Dr. J. P . Telegaonkar	Dr. S. K. Agrawal
22.	Student Devt. & Staff Welfare	Dr. M. S. Chaudhari	
		Dr. J. S. Dhande	Miss. Yukta Chaudhari
23.	Yuvati Sabha	Mrs. M. N. Bhutada	
		Dr. M. S. Chaudhari	Miss. Ayesha Khan
24.	Examination & Result Analysis	Dr. J. V. Dhanvij	
		Dr. H. P. Narkhede	Dr. S. K. Agrawal
		Dr. R. S. Gajare	
25.	Internal Complaint (ICC)	Dr. S. C. Patil (P.O.)	
		Mrs. D. R. Patil	Mrs. N. R. Chordiya
26.	Anti Ragging	Mrs. N. R. Chordiya (Secretary)	
		Mrs. Niranjana Shah (Mgt.)	Prof. Mrs. D.R. Patil (Staff)
		Shri. Atul Jain (O.S.)	Mrs. Aarti S. Chaudhari (NGO)
		Prof. Dr. S. C. Patil (Hostel React)	
27.	Time Table, Trips & Annual Report	Shri. K. C. Suryawanshi	
		Mrs. D. R. Patil	Mrs. N. R. Chordiya
28.	Campus Development	Dr. J. S. Dhande	Dr. M. S. Chaudhari
29.	A) Covid-19 Preventive Measures B) Sanitization	Shri. Y. D. Desale	Shri. S. D. Vanjari
		Shri. H. P. Narkhede	Shri. N. S. Guruchal

शिक्षक वर्ग (वरिष्ठ महाविद्यालय)

प्रा. डॉ. सौ. मंगला ए. साबद्रा (प्राचार्या)	एम.कॉम., एम.फिल., पीएच.डी.
प्रा. डॉ. सौ. एस. डी. राठी	एम.ए., (राज्यशास्त्र) एम.फिल., बी.एड., पीएच.डी.
प्रा. एस. एस. पाटील (ग्रंथपाल)	एम.एस्सी., एम.लिब.एस्सी.
प्रा. डॉ. सौ. एस. सी. पाटील (उपप्राचार्य)	एम.ए. (भूगोल), बी.एड., एम.फिल. पीएच.डी.
प्रा. सौ. एन. आर. चोरडिया	एम.ए., एम.फिल. (अर्थशास्त्र)
प्रा. डॉ. व्ही. एस. पाटील	एम.ए. (इंग्रजी), एम.ए.(हिन्दी) पी.एच.डी (इंग्रजी)
प्रा. डॉ. एस. के. अग्रवाल	एम.ए. (अर्थशास्त्र), पीएच.डी.
प्रा. वाय. डी. देसले	एम.कॉम., एम.पी.एड.
प्रा. डॉ. एच. पी. नारखेडे	एम.एस्सी.(रसायनशास्त्र), पीएच.डी., सेट, एम.एड.डी.फार्मसी
प्रा. डॉ. कु. आर. एस. गजरे	एम.कॉम., एम.फिल., पीएच.डी.
प्रा. सौ. डी. आर. पाटील	एम.ए. (इतिहास), बी.एड.
प्रा. सौ. एम. एन. भुतडा	एम.एस्सी. (गणित), एम.फिल.
प्रा. डॉ. श्रीमती जे. पी. तळेगांवकर	एम.एस्सी.(पदार्थविज्ञान), बी.एड., एम.फिल.पीएच.डी.
प्रा. सौ. एम. एस. चौधरी	एम.एस्सी. (प्राणीशास्त्र), बी.एड., एम.फिल.
प्रा. डॉ. जे. एस. धांडे	एम.एस्सी. (वनस्पतीशास्त्र), बी.एड., पीएच.डी.
प्रा. एस. डी. वंजारी	एम.एस्सी. (वनस्पतीशास्त्र)
प्रा. डॉ. जे. व्ही. धनवीज (उपप्राचार्य)	एम.एस्सी.(पदार्थविज्ञान), बी.एड., एम.फिल.पीएच.डी.
प्रा. के. सी. सुर्यवंशी	एम.एस्सी. (रसायनशास्त्र), बी.एड., एम.फिल.
प्रा. एस. बी. नेतनराव	एम.एस्सी. (रसायनशास्त्र), नेट-जेआरएफ, गेट
प्रा. एन. एस. गुरुचल	एम.ए. (इंग्रजी), बी.एड., नेट

शिक्षक वर्ग (कनिष्ठ महाविद्यालय)

डॉ. सौ. मंगला ए. साबद्रा (प्राचार्या)	एम.कॉम., पी.एच.डी., एम.फिल.
डॉ. सौ. एस. पी. शुवला	एम.ए.बी.एड.पी.एच.डी. (हिन्दी)
प्रा. एस. एच. चौधरी	एम.एस्सी., बी.एड. (पदार्थविज्ञान)
प्रा. कु. अर्चना बी. डिंगरन	एम.एस्सी., बी.एड. (रसायनशास्त्र)
प्रा. व्ही. एस. खरे	एम.एस्सी., बी.एड. (वनस्पतीशास्त्र)
प्रा. सौ. एस. डी. जयकर	एम.ए.बी.एड. (इतिहास, राज्यशास्त्र)
प्रा. एस. बी. परदेशी	एम.ए.बी.एड. (मानसशास्त्र) डी. पी. एस. पी.
प्रा. आर. एच. पाटील	एम.ए.बी.एड. (इंग्रजी)
प्रा. ए. एम. निकम	बी.ए.एम.पी.एड.
प्रा. आर. एस. तडवी	.....
प्रा. एम. एस. कुरुकुरे	एम.एस्सी.बी.एड.(गणित)एम. ए.(शिक्षणशास्त्र)
प्रा. सौ. श्वेता एल. नागला	एम.ए.बी.एड. (अर्थशास्त्र)

शिक्षकेतर कर्मचारी

१) ए. एस. जैन	-----	प्र. कार्यालय अधिकारी
२) ए. एस. सोनवणे	-----	वरिष्ठ लिपीक
३) पी. एम. पाटील	-----	वरिष्ठ लिपीक
४) व्ही. एन. सरेडे	-----	कनिष्ठ लिपीक
५) डी. पी. सपकाळे	-----	कनिष्ठ लिपीक
६) आर. एन. पाटील	-----	कनिष्ठ लिपीक
७) एम. आर. मंत्री	-----	कनिष्ठ लिपीक
८) यु. व्ही. राणे	-----	प्रयोगशाला सहायक
९) जे. ए. चौधरी	-----	प्रयोगशाला सहायक
१०) वाय. एम. ओसवाल	-----	प्रयोगशाला सहायक
११) श्रीमती ए. एस. पाटील	-----	ग्रंथालय परिचर
१२) डी. बी. भालेश्वर	-----	ग्रंथालय परिचर
१३) जी. झोड. गाठी	-----	ग्रंथालय परिचर
१४) एस. आर. हेडा	-----	प्रयोगशाला परिचर
१५) ए. एम. मिस्त्री	-----	प्रयोगशाला परिचर
१६) एन. एम. पाटील	-----	प्रयोगशाला परिचर
१७) एस. टी. चिते	-----	प्रयोगशाला परिचर
१८) डी. एम. मराठे	-----	प्रयोगशाला परिचर
१९) एस. डी. चौधरी	-----	प्रयोगशाला परिचर
२०) श्रीमती के. एम. जैन	-----	प्रयोगशाला परिचर
२१) पी. एम. चौधरी	-----	प्रयोगशाला परिचर
२२) पी. डी. कुलकर्णी	-----	प्रयोगशाला परिचर
२३) एम. ए. खरारे	-----	प्रयोगशाला परिचर
२४) एस. यु. सुरवाडे	-----	प्रयोगशाला परिचर
२५) एस. के. बाविस्कर	-----	ग्रंथालय परिचर
२६) एच. एम. पाटील	-----	शिपाई
२७) बी. जे. ठोके	-----	शिपाई
२८) ए. ए. काळे	-----	शिपाई
२९) आर. बी. तायडे	-----	शिपाई
३०) एन. पी. चौधरी	-----	शिपाई
३१) एफ. बी. तडवी	-----	शिपाई

* विद्यार्थीनींच्या वर्तनासंबंधी नियम *

- १) महाविद्यालयात प्रवेश मिळाल्यावर प्रत्येक विद्यार्थीनीने (Identity Card) ओळखपत्र ७ दिवसाचे आत काढले पाहिजे. ओळखपत्रासाठी ॲडमिशन पावती आणि ओळखपत्र मिळण्याचा अर्ज भरुन ग्रंथालयात देणे आवश्यक आहे. महाविद्यालयाच्या आवारात वावरतांना आपले ओळखपत्र नेहमी जवळ बालगावे आणि केव्हाही मागितल्यास ते दाखविले पाहिजे. ओळखपत्र असल्याशिवाय ग्रंथालयाचा उपयोग करता येणार नाही. तसेच वर्गात तासांना बसता येणार नाही. प्रवेश अर्जावर स्वतःचा पासपोर्ट साईंजचा फोटो लावणे आवश्यक आहे.
- २) महाविद्यालयाच्या सूचना फलकावर वेळोवेळी लागणाऱ्या सर्व सूचना विद्यार्थीनीने वाचल्या पाहिजेत. त्यासाठी रोज सूचना फलक पाहण्याची सवय ठेवावी.
- ३) वर्गात आपल्या वागण्याने इतरांना कुठल्याही तन्हेचा उपद्रव होणार नाही अशी खबरदारी विद्यार्थीनीने व्यक्तिशः व सामुहिकरित्या घेतली पाहिजे.
- ४) विद्यार्थीनीने आपल्या स्वतःच्या तासाखेरीज अन्य वर्गांच्या अथवा अन्य विषयांच्या तासांना संबंधित प्राध्यापकांच्या परवानगीशिवाय बसू नये.
- ५) विद्यार्थीनींचा पोशाख शिष्टमान्य व निटनेटका असावा.
- ६) महाविद्यालयात व महाविद्यालयाच्या बाहेर कोठेही विद्यार्थीनीचे वर्तन सभ्यतेचे असावे.
- ७) बाहेरगावाहून महाविद्यालयात येणाऱ्या विद्यार्थीनींनी आपल्या दैनंदिन प्रवासात महाविद्यालयाचे ओळखपत्र जवळ बालगणे आवश्यक आहे. बसमधून प्रवास करतांना एस. टी. विभागाचे नियम बंधनकारक राहतील. तसेच विद्यार्थीनींनी बसमध्ये आपले वर्तन सभ्यतेचे व शिष्टसंमत ठेवलेच पाहिजे.
- ८) उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव चे पत्र क्र. उमवि / ९५ / ७-अ / ५६३० दि. ३१-८-९५ नुसार महाविद्यालयाच्या आवारात विडी, सिगरेट, तंबाखू, मादक व गुंगी असणारे द्रव्ये इ. सेवन करता येणार नाही. एवढेच नव्हे तर जवळही बालगल्याचे आढळल्यास संबंधितांवर मुंबई पोलीस अधिनियम १९५१ चे कलम ११६ व ११७ नुसार कारवाई करण्यात येईल.
- ९) विद्यार्थीनींना एखाद्या तासिकेस सुटी असल्यास त्यांनी आवारात न फिरता ग्रंथालयातील अभ्यासिकेचा उपयोग करावा.
- १०) व्हरांड्यात अथवा आवारात कामानिमित्त फिरतांना इतर वर्गाना त्रास होणार नाही याची काळजी घ्यावी.
- ११) विद्यार्थीनींनी शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांशी बोलतांना अदबीने व सभ्यतेने वागावे.
- १२) विद्यार्थीनींना महाविद्यालयात मोबाईल फोन आणण्यावर व वापरण्यावर बंदी आहे.
- १३) विद्यार्थीनींनी सर्व विषयांच्या तासिकांना हजर असणे बंधनकारक आहे. वर्षाच्या शेवटी एकूण ८०% हजेरी विद्यापीठ नियमानुसार आवश्यक आहे. ८०% हजेरी नसल्यास सत्र मान्य होणार नाही व त्यामुळे विद्यापीठ परीक्षेस बसता येणार नाही.
- १४) रँगिंग करणे हा कायद्यानुसार गुन्हा आहे. रँगिंग होत असल्याचे आढळल्यास अशा वर्तणुकीची दखल घेतली जाईल व संबंधीत विद्यार्थीनीवर कठोर कारवाई करण्यात येईल.
- १५) महाविद्यालयाच्या आवारात वाहन चालविण्यास मनाई आहे.
- १६) वर्षभर नियमित तासिकांना उपस्थित राहून घरी नियमीत अभ्यास करावयाची तयारी असल्यासच प्रवेश घ्यावा.
- १७) पालक मेळाव्यास पालकांची उपस्थिती अनिवार्य आहे. वर्षातुन दोन वेळा सदर पालक मेळावा आयोजित करण्यात येतो.

पदम् - २०२०-२१

पदम् वार्षिक नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा ! .....

आपल्या स्वप्नांना साकार करणारे .....
आणि सौंदर्याला उजाळा घेणारे .....

एम. एम. ज्वेलर्स

m.m. JEWELLERS

सराफ बाजार, भुसावळ.
[दु.] २२२४१४, [नि.] २२३९१४

१००% शुद्ध चांदीची भांडी आणि गिफ्ट आर्टीकल्स तसेच
सोन्याचे कलात्मक दागिने, नवब्रह्मांचे (राशींचे) खडे

पदम् वार्षिक नियतकालिकास हार्दिक शुभेच्छा ! .....

सोन्याची
साडी सेन्टर

सूटींग, शर्टींग एवम् साडीयों के लिये
एकमात्र विश्वसनीय ठिकाण :-

दु. नं. ४, विकली मार्केट,
भुसावल
₹ २२२३६६
एक बार अवृश्य पढारे ।

आपके विश्वास का मंदिर
फैन्सी साडीयों का
भव्य नया शोरुम ....

खुरखभि
साडीयाँ

दु. नं. ४, विकली मार्केट /
बालाजी लेन, भुसावल
₹ २२२३६६
* विनप्र सेवा ! एकच भाव !
एक बार अवृश्य पढारे ।

पदम् - २०२०-२१

पदम् चार्षिक नियतकालिकास विद्यार्थीनी व पालक यांना हार्टिक शुभेच्छा !....

Navin Agrawal
M. 9823037408

Pavan Agrawal
M. 9822255346

Radheshyam Mishrilal Saraf (P) Ltd.

Dealers in Pure & Fancy Gold Ornaments

Saraf Bazar, Bhusawal-425201, Dist. Jalgaon (M.S.) India

Phone : +91 2582 (S) 225184, 224119 (R) 243227

E-mail : nrmsaraf@yahoo.co.in

पदम् चार्षिक नियतकालिकास विद्यार्थीनी व पालक यांना हार्टिक शुभेच्छा !....

॥ जय गजानन ॥

मुंबई चौपाटी भैळ भांडाळ

रान १९७४ पासूनची स्वादाची परंपरा

आमचे येथे-

- * प्रसिद्ध शेगांव कचोरी
- * समोसा
- * गरमा-गरम जिलेबी
- * मुंबई कचोरी
- * स्पेशल भाजीचे शेव
- * मुंबई भैळ *
- * नमकिन
- * स्पेशल लसूण चिवडा व कोलिंद्रिंकस्

प्रो.प्रा. पंडीतराव सुरवाडे
मो. ९४२०४९९९९९९९२०

एफडा खाल तर नेहमीच याल.

पत्ता- म्युनिसिपल शॉप नं. ९, १०, वसंत टॉकीज समोर, भुसावळ (शॉप मो.नं. ७०५८८८९७९९९)

बेटी बचाओ – बेटी पढाओ ।

पदम् वार्षिक नियतकालिकास हार्टिक शुभेच्छा ! .....

* श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार * श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार * श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार *

* आध्यात्मिक *

* मनःशान्ति *

* स्वास्थ्यवर्धक *

* सांस्कृतिक *

* राष्ट्रीयत्व *

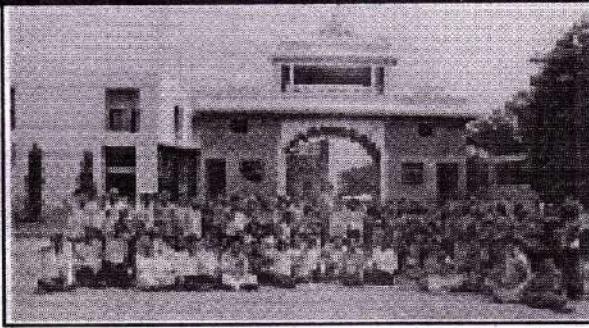
उपरोक्त सभी विषयों व विचारों को एकत्रकर प्रतिदिन भुसावल वासियों के सर्वांगीन विकास हेतु
प्रातःभ्रमण, करतलध्वनी के साथ भजनगायन

बिगत ६॥ वर्षों से अविरत, अखंड रूप से संचालित

धर्मनिरपेक्ष - सामाजिक - पारिवारिक - बंधुत्व से परिपूर्ण

* श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार *

न परिचय पत्र की आवश्यकता, न कोई आयुसिमा !

कोई अध्यक्ष नहीं ! कोई पदाधिकारी नहीं !

महिला एवम् पुरुषों का समानाधिकार !!

* प्रवेश निःशुल्क *

* श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार में :- प्रभातफेरी वार्षिकोत्सव, होलीकोत्सव, महाशिवरात्री, दीपोत्सव, कृष्णजन्मोत्सव, रामजन्मोत्सव, गणेशोत्सव, देविकोत्सव व अन्य पर्वों का संयोजन, अनेक संतमहात्माओं का आशिर्वाद प्राप्त.

* राष्ट्रीयोत्सव :- गणतंत्रदिवस, स्वतंत्रता दिवस व महाराष्ट्र दिन का सृजन.

* भुसावल में आयोजित अधिकांश क्रिडा स्पर्धाओं, धावक स्पर्धाओं, धार्मिक व सामाजिक संगठनाओं के क्रियाकलापों में सहकर्मी व सहप्रायोजक.

* सदस्यों के जन्मदिवस, परिवारजनों के साथ पदयात्रा, मनोरंजन एवम् तीर्थयात्रा, योगशिविर व धार्मिक प्रवचनों का नियोजन.

अपनी प्रतिभा को निखारने हेतु, सामाजिक परिधि को असिमित करने हेतु श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार में सम्मिलीत होवें।

प्रभातफेरी समय :- प्रतिदिन प्रातः ५.५४ से सिर्फ प्रातः ६.३० तक.

रविवार से बुधवार :- श्री राममंदीर, राममंदीर वार्ड, भुसावल से ।

गुरुवार से शनिवार :- श्री अष्टभुजादेवी मंदीर, जामनेर रोड, भुसावल से ।

* संपर्क हेतु *

श्री. राधेश्यामजी लाहोटी (ग्रेन मर्चन्ट व सामाजिक कार्यकर्ता)

श्रीराम मंदीर के सामने, राममंदीर वार्ड, भुसावल-४२५२०१ मो. ९८२३०६०४८९

* श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार * श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार * श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार *

श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार * श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार * श्री राधाकृष्ण प्रभातफेरी परिवार

पद्म - २०२०-२१

With Best Compliments From :-

SANJAY S. SURANA

**Leading Chain of Cinema's in
Maharashtra & Madhya Pradesh**

PUSHPA PICTURES

"SNEH PUSHPA"

Garud Plots, BHUSAVAL-425201 Tel. 222353, 222770

संमिश्र

१५ ऑक्टोबर २०२० रोजी वाचन संस्कृतिदिना निमित्त डॉ.ए.पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या स्मृतिदिनी उपस्थित महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. जे.व्ही.धनवीज, उपप्राचार्या डॉ.सौ. शिल्पा पाटील तसेच महाविद्यालयातील प्राध्यापक व कर्मचारी

दिनांक २१ जून २०२१ आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त प्रात्यक्षिक सादर करताना कुमारी महिमा सोनी व दिव्यानी सोनी

फिट इंडिया कार्यक्रमात सहभागी विद्यार्थींनी

विद्यार्थी विकास विभागातर्फे ३१ डिसेंबर रोजी राष्ट्रीय एकात्मते चीशपथ ग्रहण करताना प्राध्यापक व कर्मचारी

गांडूळ खत प्रकल्प

युवती सभेच्या कार्यक्रमात विद्यार्थिनी कु. आप्रपाली इंगळे, शंकेचे निरसन करतांना डॉ. अर्चना खानापूरकर.

कपूरचंद कोटेचा अर्बन को-ऑप. क्रेडिट सोसायटी लि. भुसावळ

रज. नं. जेजीए/बीएसएल/आरएसआर/आर/४४९/सन १९९९, दि. १०-०७-१९९९
बालाजी लेन, भुसावळ - ४२५ २०१, जि. जळगांव, फोन : २२५६८८.

सर्वोत्तम गुंतवणूक - सुरक्षित गुंतवणूक

लॉकरची सुविधा उपलब्ध

आर्थिक स्थिती - ३१ मार्च २०२१

(आकडे लाखात)

सभासद संख्या	२६८०
भाग भांडवल.....	३५.५९
निधी.....	१०५१.४१
ठेवी.....	२६६६.८९
येणे कर्ज	१७५८.८९
गुंतवणूक	२२८६.२८
नफा.....	२१.२१

ठेवीवरील व्याजदर

४६ दिवस	६ %
६ महिने.....	७ %
१ वर्ष.....	८ %

श्री. संजय सुरेशचंद्र सुराणा (चेअरमन)
श्री. दिपेश मोतीलाल कोटेचा (सचिव)
श्री. सुगनचंद्र जवरीलाल सुराणा (संचालक)
श्री. दिलीप विजय कुमार कोटेचा (संचालक)
श्री. सुहास युगलकिशोर अग्रवाल (संचालक)
श्री. हर्षवदन कोदरलाल शहा (संचालक)
श्री. महेंद्र मोहनलाल चोरडीया (संचालक)

श्री. अभिमन्यु झिपरु सोनवणे (संचालक)
श्री. केरमन सॅम अमरोलीवाला (संचालक)
श्री. राजेश पुखराज राका (संचालक)
श्रीमती पद्मावती मोतीलाल कोटेचा (संचालिका)
श्रीमती शांताबाई मोहनलाल चोरडीया (संचालिका)
श्री. एस.बी.ठाकरे (मुख्याधिकारी)
श्री. पी.एस.छाजेड (व्यवस्थापक)

